

**T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

**ÖZEL EĞİTİMDE TÜRKÇE DİL
ETKİNLİKLERİ**

Ankara, 2014

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
 - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
 - PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. ÖZEL EĞİTİMDE TÜRKÇE DİL ETKİNLİKLERİ	3
1.1. Türkçe Dil Etkinlikleri	3
1.1.1. Tanımı ve Önemi	3
1.1.2. Türkçe Dil Etkinliklerinin Özellikleri.....	5
1.1.3. Türkçe Dil Etkinliklerinin Çocuğun Gelişimine Olan Etkileri	5
1.1.4. Özel Eğitimde Grup Eğitimi	6
1.2. Türkçe Dil Etkinliklerinin Özelliklerine Uygun Etkinlikler	8
1.2.1. Hikâye Öncesi Etkinlikler.....	9
1.2.2. Hikâye Anlatma Etkinliği	15
1.2.3. Masalın Tanımı, Önemi ve Özellikleri	17
1.2.4. Hikâye ve Masal Anlatılırken Dikkat Edilecek Noktalar	18
1.2.5. Hikâye Sonrası Etkinlikler.....	29
UYGULAMA FAALİYETİ	35
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	36
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	38
2. TÜRKÇE DİL ETKİNLİKLERİNİ ENGEL GRUBUNA GÖRE PLANLAMA	38
2.1. Türkçe Dil Etkinliklerinin Planlanmasında, Uygulanmasında ve Değerlendirilmesinde Dikkat Edilecek Noktalar.....	38
2.1.1. Engel Grubuna Göre Türkçe Dil Etkinliklerinin Planlanmasında Dikkat Edilecek Noktalar	38
2.1.2. Engel Grubuna Göre Türkçe Etkinliklerinin Uygulanmasında Dikkat Edilecek Noktalar	39
2.1.3. Engel Grubuna Göre Türkçe Dil Etkinliklerinin Değerlendirilmesinde Dikkat Edilecek Noktalar	40
2.2. Türkçe Dil etkinliklerinin Özelliklerine Uygun Araç Gereç Hazırlama	42
2.2.1. Hikâye Öncesi Etkinliklerde Kullanılacak Araç Gereçleri Hazırlama	42
2.2.2. Hikâye Anlatmada Kullanılacak Araç Gereçleri Hazırlama.....	44
2.2.3. Hikâye Sonrası Etkinliklerde Kullanılacak Araç Gereçleri Hazırlama	55
2.3. Türkçe Dil Etkinliklerinin Özelliklerine Uygun Araç Gereç Hazırlanırken Dikkat Edilecek Noktalar.....	57
2.4. Türkçe Dil Etkinliklerini Hazırlama (Engel Grubuna Göre)	57
2.4.1. Hikâye Öncesi Etkinlikler.....	57
2.4.2. Hikâye Anlatma Etkinlikleri	63
2.4.3. Hikâye Sonrası Etkinlikler.....	69
UYGULAMA FAALİYETİ	75
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	77
MODÜL DEĞERLENDİRME	79
CEVAP ANAHTARLARI	85
KAYNAKÇA	87

AÇIKLAMALAR

ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Özel Eğitimde Öğretmen Yardımcılığı
MODÜLÜN ADI	Özel Eğitimde Türkçe Dil Etkinlikleri
MODÜLÜN TANIMI	Özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerini tanıtan ve özel eğitime uygun Türkçe dil etkinliklerini seçmeyi, araç gereç ve etkinlik hazırlamayı içeren öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Bu modülün ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerini tanımak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun ortam sağlandığında, özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerini tanıyabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Uygun ortam sağlandığında, özel eğitimde engel türüne göre Türkçe dil etkinliklerini seçebileceksiniz.2. Uygun ortam sağlandığında, özel eğitimde engel türüne göre Türkçe dil etkinliklerini hazırlayabilecek ve uygulayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, özel eğitim kurumları, rehberlik araştırma merkezleri, atölye Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon cihazı, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano ve resimler, , fotoğraflar, CD, VCD, bilgisayar donanımları, DVD, televizyon, çeşitli kavram geliştirici ve eğitici oyuncaklar, kavram kartları, eğitici kitaplar, kavram kitapları, çeşitli eşyalar, artık materyaller
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan, her faaliyetten sonra verilen ölçme araçları ile kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modülün sonunda, size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

İnsanın çocukken kazandığı ilk beceri dinlemedir. Dil becerilerimizin temelini dinleme oluşturmaktadır. Dinleme, anlama ve konuşma becerilerimizle iletişim kurar ve dil etkinliğini gerçekleştiririz.

Çocuklar en etkin öğrenmeyi, duyuları yoluyla algılayarak gerçekleştirirler. Bu yolla çevreleriyle ilgili tüm bilgileri alır, anlamlandırır. Sonraki öğrenmeleri için en sağlam temelleri yapılandırır. Hangi nedenle olursa olsun, bu duyulardan birisinde veya birkaçındaki işlev kaybı bilgi girişini önemli derecede kısıtlar ve öğrenmenin önünde büyük bir engel oluşturur. Engelli çocukların da normal çocuklar gibi eğitim hakları vardır. Engeli ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için özel eğitime ve eğitici elemana ihtiyaç vardır.

Özel eğitimde engelli çocuğun engel grubuna göre eğitim yapılmaktadır. Özel eğitimde engel grubuna uygun tüm engelli çocuklara Türkçe dil etkinlikleri uygulanmaktadır. Bu aşamada engelli çocukların Türkçe dil etkinliklerinden yeterince yararlanabilmesi ve özel eğitim ilkelerinin daha anlamlı gerçekleştirilebilmesi için bu yeterliklerin kazanılacağı düşünülmektedir. Özel eğitim kurumlarında uygulanan Türkçe dil etkinliklerinin amaçları doğrultusunda gerekli yeterlikleri kazanmanız için bu öğrenme faaliyetini hazırlamış bulunuyoruz.

Öğrenme faaliyetimizde, özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin tanımı, önemi, özellikleri, çocuğun gelişimine etkileri, etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde dikkat edilecek noktalar ve etkinliklerin özelliklerine uygun araç gereç hazırlama ile ilgili konuları ele aldık.

Hazırlanan öğrenme faaliyetinin sonunda özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerini tanıyacak ve gerekli ön hazırlıkları yaparak etkinlikleri uygulayabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında özel eğitimde engel türüne göre Türkçe dil etkinliklerini seçebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde bulunan özel eğitim kurumları ve merkezlerden, her türlü kaynaktan özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin özelliklerini araştırınız ve gözlemleyiniz. Gözlemlerinizi fotoğraflarla ve kamera çekimleri ile destekleyerek bilgisayar ortamında sunu oluşturacak şekilde bir rapor hâline getiriniz. Raporunuzu sınıf ortamında arkadaşlarınıza sununuz.

1. ÖZEL EĞİTİMDE TÜRKÇE DİL ETKİNLİKLERİ

1.1. Türkçe Dil Etkinlikleri

Özel eğitimde Türkçe etkinlikleri öncelikle dil gelişimi ile ilgilidir. Bu etkinlikler sayesinde ilk olarak dinleme, anlama, konuşma becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

1.1.1. Tanımı ve Önemi

Çocuğun kazandığı ilk beceri dinlemedir. Dil becerilerinin temelini dinleme oluşturur. Dinleme, dilin algılama boyutudur. Küçük bebekler bile dinleyerek anlamayı ve dili üretmeyi öğrenirler. Dinleme ile sözlü dile ilişkin bilgilerini yapılandırır. Dinleme sözlü dilin ediniminde temel oluşturmaktadır ve diğer ifade biçimlerinin de temelidir.

Konuşma ise; düşüncelerimizi ifade etme aracı olarak kullandığımız sembolik bir araç olan dilin (lisanın), akciğerden gelen havanın boğaz, ağız ve burun yolunda şekillenmesi sonucunda oluşan seslere dönüştürülerek karşımızdaki insanın duyabileceği bir biçime dönüştürülmesi işlemidir. Konuşma, sözel dilin seslerle ifade edilmesidir. Konuşma ve dinleme birbirini tamamlayarak gelişen temel öğelerdir. Bu öğeler kullanılarak iletişim becerileri geliştirilir. Dinleme, anlama, konuşma, ana dilin edinilmesinde ve özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin yapılabilmesinde çok önemlidir. Yetişkinler, çocukların konuşmalarını dinlemeli, onları desteklemeli ve cesaretlendirmelidir. Yarım konuşmalarını düzgün kelime ve cümlelerle tekrar ederek düzgün model olmalıdır. Dilin işlevi, iletişim amacına hizmet eder.

İletişim, düşünce ve duygularımızı bir başka kişiye ya da gruba aktarma sürecidir. Dil iletişim için kullanılır. İletişim sürecinde en etkin araç dildir. Sözel dilin gelişiminde herhangi bir engel varsa, bu engel özel eğitimle kaldırılmaya ya da en aza indirilmeye çalışılır. Uygun başka ifade biçimleriyle iletişim kurulmaya çalışılır. İletişimin amacı ise çocuğun sorununu, isteğini, ihtiyaçlarını aktarmak için niyetlenmesi ve niyetini bir biçimde eyleme dönüştürmesi, ifade etmesidir. İletişimi geliştirebilmek için grup etkinlikleri de kullanılmaktadır. Etkinlik, çocukların yaptığı, öğretmenin düzenlediği ya da çocuklarla öğretmenlerin birlikte düzenledikleri her türlü faaliyeti, hareketi, çalışmayı ve oyunu içerir. Etkinliklerle çocukların merakları ve ilgileri çekilmeye çalışılır. Fikir ve düşüncelerini ifade edebilecek konular oluşturulur, ifade fırsatları yaratılır, öğrenmelerini geliştirici olanaklar sunulur. Etkinlikler sadece grup içi etkileşim olanakları vermez, birebir etkileşim olanaklarını da yaratır.

Özel eğitimde Türkçe dil etkinlikleri dil gelişiminin yanında, zihinsel gelişimde de önemli rol oynamaktadır. Çocuklar olaylar arasında bağlantı kurmaya çalışırlar. Neden-sonuç ilişkisini kurarak belli kavramları kullanırlar, problem çözme, gözlem yapma vb. becerileri gelişir. Bu etkinliklerde yalnızca sözel ifadeler değil, vücut hareketleri, jest ve mimiklerle de ifadeler kullanılmaktadır. Yapılan bu etkinliklerle psikomotor beceriler desteklenir, ayrıca yaratıcılıklarını ortaya çıkarma fırsatı bulurlar ve geliştirirler. Sosyal ve duygusal gelişimleri açısından da dinleme ile sırasını beklemeyi, başkalarının haklarına saygı duymayı, duygu ve düşüncelerini ölçülü davranışlarla aktarmayı öğrenirler. Grup içinde kendini ifade etme cesareti kazanarak kendilerine olan öz güvenleri gelişir.

Özel eğitimde, çocuğun dikkatinin gelişmesinde Türkçe dil etkinliklerinin önemi büyüktür. Dikkatin belli bir nesneye, davranışa ve etkinliğe yoğunlaştırılması ile öğrenme arasında yakın bir ilişki vardır. Çocuk bu etkinliklerde aktif olarak dinleme – katılma becerisi geliştirir. Bu durum dikkat süresinin gelişimi için oldukça önemlidir. Çocuğun dikkat süresi yaşla birlikte gelişim gösterirken Türkçe dil etkinliklerinin de katkısı büyüktür. Özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin, okuma –yazma öncesi etkinliklerinde de rolü vardır. El –göz koordinasyonu, görsel-işitsel hafızanın gelişmesi, benzerlik ve farklılıkları ayırt edebilmesi, görsel olgunluğun gelişmesi gibi okuma-yazma öncesinde gerekli olan becerilerin gelişmesinde rol oynar. Erken yaşlarda kitapla tanışan çocuklarda kitap sevgisi aşılır ve gelişir. Özel eğitimde Türkçe dil etkinlikleri, öğretmen rehberliğinde yapılan grup etkinlikleridir. Belirtilen etkinlikler yapılırken her teknik, çocukların gelişim özelliklerini destekleyecek şekilde kullanılmalıdır. Özel eğitimde de Türkçe dil etkinliklerinin çocuğun gelişiminde çok önemli bir yeri olduğu görülmektedir.

Resim 1.1: Türkçe dil etkinlikleri

1.1.2. Türkçe Dil Etkinliklerinin Özellikleri

- Özel eğitimde Türkçe dil etkinlikleri genel eğitimin tamamlayıcısıdır ve grup etkinliklerinin en önemli etkinliğidir.
- Belli sistem içinde özel eğitim amaçları doğrultusunda yapılan etkinlikler olup dinleme, anlama, konuşma öğelerinin gelişmesinde önemli bir özelliğe sahiptir.
- Grup içinde birlikte hareket etmeyi, kurallara uymayı kolaylaştırma özelliğine sahiptir.
- Etkinliklerin, planlı-programlı yapılması öğretmen, grup ve her çocuk için düzen, tertip ve disiplini geliştirir.
- Çocukların deneyimlerini artırır, dil gelişiminin en nitelikli etkinliğidir.
- Günlük programda, çocukların ilgisine göre yeri değiştirilebilir ve her gün tekrar edilir.
- Duygu ve düşünceleri ifade etme ortamı sunar, ruhsal yönden rahatlatıcıdır.
- Jest ve mimiklerle psikomotor gelişime katkısı vardır.
- İyi bir yaratıcılık ortamı sunduğundan, sosyal ve duygusal gelişimin destekleyicisidir.
- Problem çözme ve gözlem yeteneklerini artırır.
- Öz bakım becerilerinin gelişmesinde örneklerle anlatıma yer veren özelliğe sahiptir.
- Değişik araç gereç ve tekniklerin kullanıldığı etkinliktir.
- Okuma yazma çalışmalarının temelini oluşturur.
- Mevcut yetenekleri geliştirerek onlardan faydalanmalarını sağlamaya çalışan etkinliklerdir.
- Yetersizlik ve problemin meydana getirdiği engelin etkilerini azaltmada kullanılan etkinliklerdendir.

1.1.3. Türkçe Dil Etkinliklerinin Çocuğun Gelişimine Olan Etkileri

- Çeşitli kavramların kazanılmaya çalışılmasında etkilidir (benzerlik, farklılık, mekânda konum vb.). Bu kavramların zihinde saklanabilmesi ve işlevlerini yerine getirmeye çalışan etkinlikler olması nedeniyle bilişsel gelişime de katkıda bulunur.
- Çok çeşitli etkinlik içermesi nedeniyle öz bakım becerilerinin gelişimini de destekler.
- Kitap okuma sevgisini kazandıran etkinliklerle okuma yazma çalışmalarının gelişmesini sağlar.
- Var olan yeteneklerini geliştirerek onlardan yararlanmalarını sağlayıp yapabildikleri doğrultusunda bağımsız yaşama hazırlar ve bağımsız yaşama gücünü kazanmalarını sağlar.

- Yetersizlik ya da problemin getirdiği engelleri kaldırmaya ve etkilerini azaltmaya yardımcı olurken mevcut engeli içinde yeterli, mutlu, olumlu kişilik geliştirmeyi sağlar.
- Çocukların var olan yetenekleri sayesinde, bir meslek ya da işe yönelmelerini sağlarken toplumda kapasiteleriyle orantılı, faydalı birey hâline gelmesine yardımcı olur.

1.1.4. Özel Eğitimde Grup Eğitimi

Grup eğitimi; konuya ilişkin yapılan oyun ve bilgi verici etkinlikleri içeren (Türkçe dil, oyun ve müzik etkinlikleri vb.), bireysel olmayan, belli sayıda çocukları kapsayan ve öğretmen rehberliğinde yapılan etkinliklerdir. Engel grubu ne olursa olsun her bir çocukla tam gün birebir eğitim yapmak mümkün değildir. Çocuklar yalnız öğretmenlerinden değil, birbirlerinden de etkilenecek öğrenirler. Bir grubun bireyi olmak çocuğun sosyal gelişimi için önemlidir. Grup eğitimi ekonomik bir sistemdir. Grup eğitiminde birebir eğitimde olduğu gibi görsel malzemeler büyük boyutlarda kullanılır. Bunların yanında gerçek nesnelere, oyuncaklar vb. araçlar da kullanılır. Bu da grup etkinliğinin monotonluğunu, sıkıcılığını ortadan kaldırır.

➤ Grup eğitiminin özel amaçları

Grup eğitiminden önce bilgi, dil ve sosyal amaçların belirlenmesi gerekir.

- Bilgiye ait amaçlar: Hangi bilgilerin verileceği, hangi bilgilerin pekiştirileceği amaç edinilir. Örneğin “yapraklar” konusu işleniyorsa, “yaprakların sararması”, “yaprakların dökülmesi”, “okulların açılması” gibi bilgiler amaç edinilir. Bu amaçlar, çocuğun gelişim alanı hedeflerinin kazandırılmasında basamak teşkil eder.
- Dile ait amaçlar: Bilgiye ait amaçlarda kullanılan sözcükleri ve bu sözcüklerin kullanımlarını içerir. “Yapraklar” ile ilgili bilgileri paylaşabilmek için yeni ve pekiştirici sözcükler belirlenir. “Kurumak”, “rüzgâr”, “esmek” vb. sözcükler saptandıktan sonra, öğretmenin nasıl kullanacağı belirlenir. Burada amaç; öğretmenin bu sözcükleri kullanarak çocuğa sorular sorması ve çocuğun vereceği cevaplarda bu sözcükleri kullanmasıdır. Örneğin, öğretmenin “Neden yapraklar düşüyor?” sorusuna öğrencinin “Yapraklar kuruyor.” cevabını vermesi veya öğretmenin “Neden ağaçların dalları ve yaprakları sallanıyor?” sorusuna öğrencinin “Rüzgâr esiyor.” cevabını vermesi dile ilişkin amaçları kapsar.
- Sosyal amaçlar: Konuya uygun olarak çocukların kazanabileceği, sosyal davranışların ve bunlara ilişkin kullanılan dilin amaç edinilmesidir. Yapraklara ait bilgiler paylaşılırken masanın üzerinde duran yaprakların yere uçuşması ve bir çocuğun alıp onları tekrar masanın üzerine koyması ve öğretmenin de çocuğa teşekkür etmesi gibi olaylar sosyal amaç olarak alınır.

➤ **Grup eğitiminin yapılmasına ilişkin öneriler**

- Öğretmen, öğrencilerin bireysel özelliklerine önem vererek daima onların bildiği ve anlayabildiği noktayı başlangıç noktası olarak kabul etmelidir. Öğretmen çocukların bireysel farklılıklarını ve deneyimlerini göz önünde bulundurmalıdır.
- Çocuklar, grup etkinliklerinde öğretmenini, arkadaşlarını ve kullanılacak malzemeyi görececek şekilde olmalıdır. En uygun düzen “U” şeklindeki düzendir.
- Öğretmen etkinliğin başında kısaca konuyu belirtmeli ve kullanılacak malzemeleri tanıtmalıdır. Etkinliğin akışında diğer malzemeler sırası geldikçe kullanılmalıdır.
- Grup eğitiminde soru-cevap tekniği kullanılacaksa, öğrencilerin anlama, düşünme, ifade etme alışkanlıklarını kazanmada şu noktalara dikkat edilmelidir:
- Grubun tamamını ilgilendiren sorular sorulmalıdır. Çocuklara, düşünceleri için fırsat verilmelidir. Soruya kimin cevap vereceği belirlenmeli, önce istekli olanlarla başlanmalıdır. Yanlış cevap veren çocuklara karşı öğretmen tavırlarında çok dikkatli olmalıdır. Öğretmen, olumsuz ve çocukların cesaretlerini kırıcı tavırlar sergilememelidir. Gruptaki her çocuğa soru sormalı, öğrenmesi yavaş olanlara kolay sorular yöneltmelidir.
- Soruların doğru cevapları daima gruptaki diğer çocuklarla paylaşılmalıdır. Yanlış cevaplar için ipuçları verilmeli ve öğrencinin soruyu düzeltmesi sağlanmalıdır. Sorular tek tek sorulabildiği gibi, gruba da sorulur. Öğrenciler birbirlerine soru sorabildikleri gibi öğretmene de soru sorabilirler.
- Çocuklara, soruları cevaplarırken düşünceleri için yeterli süre verilmelidir. Kendi ifadeleri ile cevap vermeleri sağlanmalı, soruların cevapları sabırla dinlenmeli ve izlenmelidir.
- Soruların düzeyi çocukların başarabileceği seviyede olmalıdır. Tekrarlar için fırsatlar yaratılmalıdır. Çocukların, öğretmeni ve birbirlerini dinleyip dinlemedikleri sık sık kontrol edilerek dinleme sağlanmalıdır. Konuya uygun olarak kısa düzeltmeler yapılmalıdır.

➤ **Grup eğitiminde öğretmenin dikkat etmesi gereken noktalar**

- Öğretmen iyi bir dinleyici olmalıdır. Çocukların katılımını kabul edip çocuktan gelen ifadeleri dinledikten sonra bu ifadeleri düzgün olarak çocuğa ve gruba vermelidir.
- Paylaşılacak bilgiler çocuğun seviyesine uygun olmalı, sözcük dağarcığını geliştirici nitelikte olmalıdır.
- Öğretmen, çocukların anlama ve cevaplama becerilerini geliştirmeye yönelik sorular sormalıdır.

- Yapılan etkinlikler düzgün, akıcı ifade edebilme becerilerini geliştirici nitelikte ve çocukların kendilerini ifade edebilmeleri için gerekli yapıları geliştirmeye yönelik olmalıdır.
- Grubun bilgi ve dil gelişim seviyelerine uygun malzeme hazırlanıp kullanılmalıdır.
- Öğretmen gruptaki çocukların kendisini ve diğer arkadaşlarını dinlemelerini sağlamalıdır.
- Grupta her çocuğa kendini ifade etme fırsatı verildiği gibi katılmak istemeyenlerin de katılımları için destek verilmeli, kendini ifade edemeyenlere de diğerleri oranında fırsatlar verilmelidir.
- Çocukların soru sormaları desteklenmeli, anlamadıklarında suçlayıcı ifadeler kullanılmamalıdır.
-

➤ **Grup eğitiminin değerlendirilmesi**

Grup eğitiminden sonra öğretmen kendini değerlendirmek için şu soruları sorabilir.

- Bilgiye ve dile ilişkin amaçlar gerçekleştirilip sosyal amaçları gerçekleştirebilmek için fırsatlar oluşturuldu mu?
- Bireysel özellikler dikkate alınarak her çocuğun düzeyine uygun sorular sorulup, tüm çocuklara söz hakkı verilip çocukların öğretmeni ve birbirlerini dinlemesi sağlandı mı?
- Konuya ve etkinliğe uygun tekrar yapıldı mı ve bu tekrarlar yapılırken malzemeler yeterli miydi?

Resim 1.2: Grup etkinlikleri

1.2. Türkçe Dil Etkinliklerinin Özelliklerine Uygun Etkinlikler

Türkçe dil etkinlikleri üç bölümden oluşur: Hikâye öncesi, Hikâye sonrası ve Hikâye sonrası etkinliklerdir.

1.2.1. Hikâye Öncesi Etkinlikler

Hikâye öncesi etkinliklerle çocukların dikkatlerini belirli bir noktaya çekmek, hikâye dinlemeye hazırlamaktır. Hikâye öncesi etkinlikler; tekerlemeler, bilmeceler, şiirler, parmak oyunları ve hikâye öncesi konuşmadır (grup sohbeti). Bu etkinliklerden bir ya da birkaç tanesi seçilerek günlük eğitim planına alınır. Belirtilen bu etkinliklerin hepsine bir günde yer verilmez. Sevilen etkinlikler ertesi gün veya diğer günlerde tekrar edilebilir. Böylece çocukların gelişim alanları desteklenmiş olur. Hikâye öncesi etkinlikler; bir etkinlikten diğer etkinliğe geçerken “sus”, “otur”, “dur” gibi uyarılar yerine kullanılır ve çocukların dikkatleri çekilerek etkinliğe seyerek katılmaları sağlanabilir. Bu etkinlikler için hazırlanan araç gereçler (albümler, resimli kartlar oyuncaklar, objeler, çeşitli nesnelere vb.) öğretmen tarafından oluşturulacak hikâye öncesi etkinlikler kutularında grubun özelliklerine göre kullanılmak üzere muhafaza edilir.

Resim 1.3: Hikâye öncesi etkinlikler

➤ Tekerlemeler

Anlamalı, yarı anlamsız cümlelerden oluşan, sözcükler arasında uyumu olan, manzum ya da düz yazı ürünleridir. Tekerlemelerde önemli olan çocukların dilini ve Türkçe’yi iyi kullanabilmesidir. Özel eğitimde tekerlemeler en gerekli dil geliştirme etkinliğidir. Çocuklar için önemli olan tekerlemelerdeki sözcük uyumlarını hissetmesi ve bunu söylerken zevk alarak yapmasıdır. Tekerlemelerin eğlendirme ve güldürme özelliği vardır. Çocuklar tekerleme söylemekten hoşlanırlar. Çocuklara tekerlemeler ezberletilmeye çalışılmaz; çocukların tekerlemeyi birkaç defa tekrarlaması yeterlidir. Tekerlemeler çocukların düzgün ve akıcı konuşmalarını sağlar. Tekerlemelerle çocukların dikkatleri bir noktaya çekilir. Böylece hikâye anlatma etkinliğine hazırlık yapılmış olur.

Bu etkinlik çocukların dikkat ve ilgilerini geliştirmeye yönelik yapılan bir etkinliktir. Tekerlemeler çok uzun olmamalıdır. Anlamsız ve argo sözcükler içermemelidir. Çocuğun kelime haznesini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Tekerlemeler kelimelerin doğru kullanılmasına yardımcı olur. Bu yüzden çocukların dil ve bilişsel gelişim seviyelerine uygun olmalıdır. Tekerlemeler dramatizasyon çalışmalarında eğitsel malzeme olarak da yer alabilir.

Tekerlemelerin kaynağı eski masallar, türküler ve destanlardır. Kültürümüz, tekerlemeler konusunda oldukça zengindir. Her yörenin değişik ve kendine özgü tekerlemeleri vardır. Birtakım tekerlemelerin sırf çocuklar için düzenlendiği görülmektedir. Tekerlemeleri ilgi ve dikkat çekici hâle getirebilmek için materyal kullanmak uygundur. Tekerlemelerde kullanılacak en uygun araçlar; tekerleme albümleri, tekerlemelere uygun resimler, kartlar, oyuncaklar ve eşyalardır.

Tekerlemelerin özelliklerini daha iyi görebilmek için çeşitlerine bakmak gerekir.

➤ **Tekerlemeler beş çeşide ayrılır. Bunlar:**

- Oyun tekerlemeleri,
- Masal tekerlemeleri,
- Sayışma tekerlemeleridir.

Etkinliğe uygun olarak tekerleme belirlenir. Bir günde yukarıda belirtilen beş çeşit tekerleme alınmaz. Oyun etkinliğine başlarken sayışma tekerlemesi, hikâye etkinliğine masal anlatımı alındıysa masal tekerlemesi, oyun sırasında oyun tekerlemesi, özel gün ve haftalarda tören tekerlemesi alınabilir. Bağımsız tekerlemelere konuya uygun olarak bir etkinlikten diğerine geçişte ve hikâye öncesi etkinliklerde yer verilebilir.

Örnek tekerlemeler

Oyun Tekerlemesi

*El el sütünde kimin eli var,
Bilemedin kaldır, hop!*

Masal Tekerlemesi

*Bir varmış, bir yokmuş
Evvel zaman içinde
Kalbur saman içinde
Pireler berber iken.
Ben annemin beşiğini
Tıngır mıngır sallar iken
Babam düştü beşikten
Dedem düştü eşikten*

Sayışma Tekerlemesi

*Bir, iki, üç, dört, beş, altı,
Yedi, sekiz, dokuz, on
Önüm, arkam,
Sağım solum sobe,
Saklanmayan ebe.*

Engel grubuna göre tekerlemelerin kullanımları, konuşma ve zihinsel engelliler dışında rahatlıkla kullanılır. Konuşma bozukluklarının düzeltilmesinde kısa tekerlemeler kullanılabilir. Zihinsel engellilerin ise düzeylerine göre kullanılır.

➤ **Bilmeceler**

Bir nesnenin adını söylemeden niteliklerini söyleyerek -sonucun ve ait olduğu bütünü bulunması amaçlanarak- adını bulmayı dinleyene bırakan eğlendirici ifadelerdir. Bilmeceler biçim ve içerik olarak yoğunlaştırılmış (özleştirilmiş) ürünlerdir. Şiire özgü çağrışımlı anlatım yapıları vardır. Bu özelliğinden dolayı halk edebiyatı türü değeri taşımaktadır.

Köylerde iş sırasında mısır, fındık vb. ayıklanırken yetişkinler ikiye ayrılır, karşılıklı söyleşerek çalışırlar. Keşfedilecek bir şey içerdiğinden çocukları düşünmeye sevk eder. Bunu yaparken de eğlendirir. Bilmecelerin cevapları çocuğun günlük yaşantısından tanıdığı nesnelere, objelere olmalıdır. Bilmecede cevap bir tane olmalıdır. Çocuklara belli bir düşünme süresi verilmelidir.

Bilmeceler sorulduğunda çocukların ipuçları elde edebilmeleri ve dil yetilerini artırmak için “ Yenilir mi?”, “Giyilir mi?”, “Canlı mı?”, “Nasıl ses çıkarır?” gibi düşündürücü sorular sormalarına olanak tanınmalıdır. Bilmeceler somut olmalıdır.

Bilmecenin cevabı alındıktan sonra cevabın doğru ya da yanlışlığı, bilmecenin sözleri ile bağlantı kurularak değerlendirilmelidir. İpucu olarak ya da özel eğitimde engel grubuna göre bilmecenin cevabını içeren çeşitli araçlar (resimler, cevabın kendisi olan nesne ve objeler, bilmece albümü, oyuncaklar vb.) kullanılmalıdır. Kullanılan bu araçlar öğretmen tarafından hazırlanır. Bilmecelerin kullanılması ile çocukların dil ve bilişsel gelişimleri başta olmak kaydı ile sosyal ve duygusal gelişimleri de desteklenir. Çocuklar, ipuçları ile bütüne gitme, parça bütün ilişkisi kurma becerisini geliştirir. Bilmeceler, çocukların esnek düşünme yeteneğini geliştirir ve olaylar arasında neden-sonuç ilişkisini oluşturmalarını sağlar. Çocukları buluşlara yönelten bilmeceler kendilerine olan güvenlerini artırır. Bilmeceleri cevaplamak nesnenin niteliklerini tanımada iyi bir alıştırmadır. Bu kazanımla aynı zamanda daha hızlı ve kesin düşünme yeteneğini de kazanacaktır. Doğru cevabı bulduğunda gururu okşanacaktır.

Bilmeceler, hikâye anlatma etkinliğine geçerken eğlenceli, düşündürücü giriş yapılması amacı ile kullanılan bir etkinliktir. Erken çocukluk eğitiminde araçsız sözel olarak uygulanan bilmeceler özel eğitimde engel grubuna göre araç gereç kullanılarak uygulanabilir. Araç gereç olmadan kullanılamaz.

Görme engellilerde bilmece ile ilgili materyal çocukların ellerine verilir. Sırayla materyali incelemeleri ve düşünmeleri için yeterli süre ve ipuçları verilir. Bilenenler sözel olarak ödüllendirilir. Bazı bilmecelerin materyali yoktur. Bunlar (güneş, ay, renkler vb.) için de yardımcı sözel ipuçları kullanılır (Güneşin sıcaklığını anlatmak için ısıtılmış bir eşya, mum vb. kullanılır, çocukların elleriyle sıcaklığı hissetmeleri sağlanır. Ancak bu tür malzemelerin kullanımında çocukların zarar görmemesi için dikkatli olmak gereklidir.)

Örnek bilmeceler:

Gökte durur paslanmaz.
Suya girer ıslanmaz. (**güneş**)

Beş parmağı var.
Ne canı var, ne kanı var. (**eldiven**)

Engel grubuna göre bilmecelerin kullanım alanlarından işitme engellilerde hiç duyamayanlarda bilmeceler; dudaktan okumanın gelişmesinden sonra kullanılabilir. Az duyanlarda ya da cihazla duyanlarda bilmeceler kullanılır. Bilmecelerin cevaplarıyla ilgili resim, oyuncak ve eşyalar da kullanılır. Birden fazla engeli olanlarda ise mutlaka araç gereç kullanılmalıdır. Zihinsel engellilerde gelişim seviyelerine göre ve konuşma engellilerde araçlarla bilmeceler kullanılabilir. Bedensel engelliler ve süreli hastalığı olanlar, üstün zekâlı ve üstün yetenekliler, uyumsuz çocuklar ve davranış güçlüğü çeken çocuklar, öğrenme güçlüğü çeken çocukların eğitiminde bilmeceler araçsız olarak da rahatlıkla kullanılabilir.

➤ **Şiirler**

Şiirler ölçü ve uyumları ile kendilerine özgü, edebi anlatım biçimi olan, insan ruhuna hitap eden manzum eserlerdir. Özellikle çocuk şiirleri seslerin, ritimlerin, uyumların kaynaşmasıyla, çocuklar üzerinde güçlü duyguları, izlenimleri, coşkuları canlandırır ve etkiler. Seçilecek şiirler günlük programdaki amaçlar ve kazanımlarla bağlantılı olmalıdır. Şiirler kısa, kolay, çocuğun anlayabileceği düzeyde ve ilgilerini çekecek şekilde olmalıdır. Çocuk şiirlerinde mecazî anlamlara yer verilmemelidir. Şiirlerin estetik duyguların gelişiminde önemli bir yeri vardır.

- **Çocuk şiirlerinin özellikleri**
 - Çocuk şiirlerinde duygusalılık ön plandadır ve hayal gücü özelliği taşır.
 - Sözcüklerin kullanılmasında ahenk ve estetik vardır.
 - Uyum ve ölçü yanında akıcı bir dili vardır.
 - Kelime yapısında yumuşak heceler vardır ve çocuk şiirleri düz yazılara göre daha sanatsaldır.
 - Akılda kalacak ve kolay ezberlenebilecek özelliğe sahiptir.
 - Sevgiyi kucaklayan vurgulamalar vardır.
 -
 - Çocuk şiirlerinde bulunması gereken nitelikler
 - Duyguların belli bir plana göre sırayla ele alınıp işlenmesi gerekir.
 - Şiirdeki fikirler, duygular, düşünceler, hayaller çocukların yaşantılarıyla ilgili ve açık olurken olaylar arasındaki ilişkiler güzel bir bağlantı ile kurulmalıdır.
 - Kafiyeleleri belirli olurken ahenk zenginliğini de sağlamalıdır. Tasvirleri sade net olmalıdır.
 - Tasvirler sade, açık ve kesin olurken düşünceler açık ve bir dörtlükte anlatılmalıdır.
 - Edebi sanatlara, benzetmelere çocukların kavrayabileceği ölçüde yer verilmelidir.
 - Kelimeleri sade, anlaşılır, mısraları kısa, cümleleri düzenli olmalı ve şiirin uyumlu akışını bozmamalıdır.
 - Uzun şiirler dikkat dağıttığından çocuk şiirleri kısa ve en fazla iki kıta olmalıdır.
 - Uyak mısra sonlarında olurken uyum içinde tekrarlanmalıdır.

- Şiirde işlenen konular sevgi (yurt, aile, hayvan vb.), dostluk, arkadaşlık, neşe, sevinç gibi güzel duyguları içermeli ve çocuk dünyasını ileriki dönemlere taşıyacak özellikte olmalıdır.
- Çocuk şiirleri olumlu duygu ve davranışları kazandırıcı, geliştirici, pekiştirici nitelikler taşımaktadır.
- Özel gün ve haftalarda “şiir” ya da “çocuk” öne çıkarılarak araç olmamalıdır. Özel günler ve bayramlar araç olmalıdır.

Çocuklara şiir ezberlemeleri için ısrar edilmez ve zorlama yapılmaz. Şiir dil gelişimi için araç olarak kullanılır. Şiir bütün olarak söylenir, birkaç kez tekrar edilir. Şiir okunurken ses tonu iyi ayarlanmalı, çocuklara şiirin anlamı, ritmi ve durakları hissettirilmelidir. Şiir bütün olarak söylendikten sonra mısra mısra söylenir. Şiirler hikâye öncesinde alındığı gibi o gün dışarıda yağmur ya da karın yağmaya başladığı anda alınarak da fırsat eğitimi yapılmış olur. Şiirlerin de parmak ve yüzük kuklalarıyla birlikte söylenmesi ilgi çekicidir. Şiirlerle ilgili resimler, objeler, nesnelere, oyuncaklar vb. ile şiir albümleri yapılabilir.

Örnek şiir:

BİZ DÜNYA ÇOCUKLARI

Bizler çiçekleriyiz
Umudun ve sevincin,
Habercileriyiz biz
Gelen mutlu günlerin.

Her ülkeden, her ırktan
Biz dünya çocukları,
Verelim hep el ele
Dünyanın her yerinde.

Gülsüm AKYÜZ

Şiirler, engel grubuna göre konuşma ve zihinsel engelliler dışında rahatlıkla kullanılır. Konuşma engellilerin hiç konuşamayanların bölümünde kullanılmamasına karşın konuşma bozukluklarının düzeltilmesinde kısa bilmeceler kullanılabilir. Ayrıca şiirler, zihinsel engellilerin düzeylerine göre kullanılır.

➤ Parmak oyunları

Küçük manzum öykülerdir. Şiir ve tekerlemelerin ses ve ezgilerle vurgulanırken anlamlarının el, kol, beden ile canlandırılmasıdır. Parmak oyunu yalın bir dramatizasyon türüdür. Çocuğu dramatizasyona da hazırlar. Parmak oyunları için de albüm yapılabilir.

Parmak oyunları tüm gelişim alanlarını destekler niteliktedir. Dinleme alışkanlığı kazandırır. Taklit yeteneğini geliştirir. Çocukların eğlenerek öğrenmelerini sağlar. Yeni kelimeler öğrenmelerine ve konuşma becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. Söz ile hareket arasında ilişki kurmasını sağlar. Hayal güçlerinin de gelişmesinde önemli bir katkısı vardır. Küçük kas gelişimine de yardımcıdır. Çocukların dikkatinin yapılacak etkinliği verilmesini sağlar.

Hareketli çocukları yatıştırma için uygun bir etkinliktir. Parmak oyunları, rahatlama, dinleme ve öğrenmeye yönelik olarak kullanılabilir. Çocukların dil deneyimi ve yönergeyi takip etme gibi yeteneklerini geliştirir.

- Parmak oyunlarının hareketleri sözlere yönelik olmalıdır.
- Çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmalıdır.
- Parmak oyunları çocukların anlayabileceği, kavrayabileceği ve kolay telaffuz edebilecekleri türden olmalıdır.

Örnek parmak oyunu:

- **Aç kapat**
 - Aç kapat, (Kollar iki yana açılır ve göğüs üzerinde kapatılır.)
 - Aç kapat, (İkinci defa aynı hareket yapılır.)
 - Şaklat şaklat sakla (Eller birbirine vurularak iki defa alkış hareketi yapılır. Alkış hareketinden sonra eller göğüs hizasında birleştirilir.).

Parmak oyunları engel grubuna göre bedensel engellilerde ortopedik ve sağlık engellerine göre kullanılabilir. Ağır bedensel engellilerde kullanılamaz. Zihinsel engellilerde düzeylerine ve gelişimlerine göre parmak oyunları uygulanır. Görme engelliler kendi ve arkadaşlarının yaptıkları parmak oyunlarını görmeseler bile hareketlerle ifadelendirmeleri içerdiğinden rahatlıkla eğitimlerinde kullanılabilir. İşitme ve konuşma engellilerde de parmak oyunları sadece sözel ifadelendirme içermediğinden, hareketlerle ifadelendirme de bulunduğundan kullanılır.

Üstün zekâlı ve üstün yeteneklilerde, uyumsuz çocuklar, davranış ve öğrenme güçlüğü çeken çocukların eğitiminde parmak oyunları kullanılır. Birden fazla engeli olan çocukların eğitimlerinde parmak oyunlarını kullanmak engellerinin çeşitliğine ve sayısına göre değişir.

➤ Grup sohbeti

Grup sohbetinde hedef ve kazanımlara yönelik olarak belirlenen o günkü konu hakkında çocuklarla karşılıklı konuşma ve soru-cevap tekniğinin kullanıldığı bir etkinliktir. Çocuğun ilgisinin çekilmesini sağlar. Titizlik isteyen bir çalışmadır. Konu içeriği, konuşma süresi, çocuklara sorulacak sorular, araç gereçlerin belirlenmesi ve hazırlanması, kaynak kişi gibi birçok açıdan iyi bir organizasyon yapılması gerekir. Bu etkinlik yapılırken konu analizindeki başlıkların tamamı soruya çevrilerek çocuklara sorulmamalıdır. Nedeni ise çocukların konu hakkındaki fikirlerini almak için sorulan soruların onların yaşantılarından yola çıkılarak sorulması uygundur.

Çocuklara “Bugün sabah dışarı çıktığımızda neler gördünüz? ”, “Sabah havada beyaz beyaz neler uçuyordu?” gibi sorular sorulabilir. Bu çocukların katılımını kolaylaştırır. Sorulan sorulara çocuklar cevap veremediklerinde de iyi anlamadıkları düşünülmelidir. Soru yeniden, farklı bir biçimde sorulmalıdır. Cevaplar değerlendirilmeli, eksikler tamamlanmalı, doğrular pekiştirilmelidir. O günkü konu diğer etkinliklerde de işleneceğinden sohbet “derse” dönüştürülmemelidir. Sohbet bilginin ders gibi anlatılacağı yer değildir. Çocukların katılımı önemlidir. Öğretmen yerine çocuk aktif hâle getirilmelidir. Öğretmen rehber olmalıdır. Grup sohbetinde, araç kullanmakla, çocuğun somut bir şekilde izlemesi sağlanmış olur. Resimler, oyuncaklar eşyalar, çeşitli nesnelere kullanılır. Kaynak kişi kullanmak etkinliği ilgi çekici hâle getirebilir. Konuya uygun materyaller tüm engel gruplarında kullanılır. Materyaller etkinliği cazip hâle getirir.

Örneğin yaşlılar haftası nedeni ile sınıfa çocuklardan birinin büyükbabası ya da büyükannesi çağrılıp kaynak kişi olarak kullanılabilir.

Engel grubuna göre sohbet; üstün zekâlı ve üstün yeteneklilerde, uyumsuz çocuklarda, öğrenme ve davranış güçlüğü çeken çocuklarda, bedensel engelliler ve süregen hastalığı olanların eğitimlerinde rahatlıkla uygulanabilir. Görme, işitme, konuşma engellilerde çeşitli araçlarla uygulanması gerekir. Zihinsel engellilerin düzeylerine göre araç gereç kullanılarak ve kısa olmak şartıyla uygulanabilir.

1.2.2. Hikâye Anlatma Etkinliği

Hikâye anlatma; erken çocukluk eğitiminde ve özel eğitimde önemli bir yeri olan grup etkinliğidir. Çocuklar hikâye öncesi etkinliklerinin yardımıyla hikâyeyi dinlemeye hazır hâle gelirler. Her gün programda yer alan bir etkinliktir. Hikâye, gerçeğe yakın konuları ya da gerçek konuları içerir. Bir kahramanı ya da birkaç kahramanı olan, yaşamın içindeki olaylarla ilgili bir edebiyat türüdür.

Seçilecek hikâyeler, çocukların yaş, gelişim özellikleri ve engel gruplarına uygun olmalıdır. Dil ve anlatımına da dikkat edilmelidir. Konusu özenle seçilmelidir. Konusu hedef ve kazanımların doğrultusunda olmalıdır. Olumsuzluk ve karamsarlık içermemelidir. Çocuklar ve çevreleriyle ilgili konu ve olayları içermelidir.

Hayvanların, bitkilerin özelliklerini, doğa olaylarını, insan ilişkilerini içeren konular çocukların dinlemekten zevk aldığı konulardır.

Çocuklara masalımsı hikâyeler de anlatılabilir. Bu türde çocuğun hayal edebileceği gerçek olaylarla işlenmiş öğeler gerçek dışı olayları beraberinde taşır. Masalımsı hikâyelerde olay kahramanları olağanüstü güçleri, sihirlere, büyüleri içermez. Hikâye kahramanları ister canlı olsun ister cansız olsun, hayattan alınan olayların içerisine hayali öğeler katılarak yerleştirilir (çiçeklerin aile oluşturmaları, hayvanların konuşması gibi). Masalımsı hikâyelerde hayvan kahramanlarının olması fabl masallarla aynı anlama gelmemelidir. Fabllarda ders verme amaçtır. Fabllar okul çağı çocukları için masalımsı hikâyeler de özel eğitim için daha uygundur.

1.2.2.1. Hikâyelerin Özellikleri

- Hikâyelerde zaman, yer ve olay vardır.
- Anlatımda görülen geçmiş zaman kullanılır. Olayın akışı düzenli olmalıdır.
- Monoton anlatımdan ziyade hareketli anlatımlar tercih edilmelidir. Dil ve anlatımı hareketli, ilgi çekici özellik taşımalıdır.
- Metin engel grubuna uygun ve çok uzun olmamalıdır.
- Hikâye erde eğlence öğelerinin bulunması çocukların kitaplara olan ilgilerini artırır.
- Konular çocukların yakın çevreleriyle ve kendi yaşantılarıyla ilgili olursa, çevrelerini tanımaya yardımcı olur. Toplumsal ve kültürel özelliklerini de tanıyabilirler.
- Çocukların hikâye lerle, yeni görüş açıları kazanmaları için farklı özelliklerde karakterlere yer verilir.
- Karakterler belirli olmalıdır. Karakterler de az sayıda olmalıdır. Karakterler de olayı ilgilendiren yönleriyle ele alınmalıdır.

1.2.2.2. Çocuk Hikâyelerinde Bulunması Gereken Nitelikler

- Çocukların gelişim seviyelerine uygun, basit ve yalın olmalıdır. Hikâyenin konusu da çocukların hayat tecrübelerine, ilgilerine ve kavrayış güçlerine uygun olmalıdır.
- Çocuk dünyasına seslenebilecek bir konu özelliği taşımalıdır. Çocuğu olumlu duygulara yönlendirici nitelikte olmalıdır.
- Hikâyenin planı gerçekçi ve sade olarak düzenlenmiş olmalıdır. Hikâyenin sürükleyiciliğini sağlayacak canlı öğeler olmalıdır. Heyecanlı yanların her durumda belirtilmesi gerekir.
- Anlatım dili açık ve anlaşılır olmalıdır. Kısa cümlelerden oluşmalıdır. Cümleler, paragraflar kısa olurken sürükleyici anlatım içeren bol ve canlı konuşmalara dayalı olmalıdır.
- Hikâye içindeki başlayış ve bitiş arasında geçen zaman çocuğun anlayabileceği nitelikte olmalıdır.
- Kahramanları gerçeğe uygun olurken özellikleri iyi anlatılmalıdır. Karakterler çok sayıda olmamalı, hem de kesin çizgilerle birbirinden ayrılabilir nitelikte olmalıdır.
- Hikâyenin içindeki ortam, konu, tasvirler ve kahramanların ruh halleri çok iyi verilmelidir.
- Çocukların anlayamayacağı betimlemelere, tasvirlere, psikolojik tahlillere yer verilmemelidir.
- Hareketli olaylar içeren ve de sonunda mantıklı sonuçlarla biten nitelikler taşımalıdır.

- Hikâye somut olmalıdır, soyut olaylarla düşünceyi dağıtan ayrıntılar içermemelidir.
- Hikâyeye ilginin sürdürülmesi için basit ayrıntılara yer verilmelidir.
- Mizahi anlatımla konu daha iyi anlaşılır. Zaman zaman komik, güldürü unsuru taşıyan bölüm ve konuşmalara yer verilmelidir. Ancak bunlar kabalık içermemelidir.
- Teknik açıdan hikâye nün bir girişe, canlı olaylar zincirine ve etkileyici bir düğüm noktasına sahip olması gerekir.
- Çocukların ilgisini ve dikkatini çekebilmek için değişik anlatım yöntemlerine ve teknolojik araçlara yer verilmelidir.

1.2.2.3. Hikâye Seçerken Dikkat Edilecek Noktalar

- Seçilecek hikâye ler özel eğitimin hangi grubuna uygun ona dikkat edilmelidir.
- Eğitici ve öğretici konular seçilirken eğlendirici nitelikler taşınmalıdır.
- Çocukların gelişim seviyeleri, ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınarak seçim yapılmalıdır.
- Hikâyenin dili anlaşılır ve sade olmalı ve engel grubuna göre anlatımda betimlemeler belirgin olmalıdır.

1.2.3. Masalın Tanımı, Önemi ve Özellikleri

Masal, halkın yarattığı ağızdan ağza kuşaktan kuşağa sürüp gelen olağanüstü kişilerin başından geçen olağan dışı olayları olan, hemen hemen hayati olaylara ve kahramanlara yer veren bir edebiyat türüdür. Çocuk masallarında konuşmalar yalın ve söz oyunlarına yer verilmeden anlatılır. Masallarda kişi ve yer belirgin değildir. Örnek olarak “memleketin birinde”, “çok uzak bir diyarda”, “adamın biri”, “beyaz atlı prens” gösterilebilir. Masallar eski zamanlarda ülkenin yaşayışı, alışkanlıkları ve düşünce yapısı hakkında bilgi verir. Örnek; Andersen masallarıdır. Masallar anonim eserlerdir. Masallarda zaman kavramı yoktur. Hayal gücünü geliştirici bir anlatım vardır.

Türk masallarının başında, uygun yerlerinde ve sonunda tekerlemeler bulunur. Masallarda kavramlar karşıtlarıyla vardır. Örneğin, iyilik-kötülük, zenginlik-yoksulluk gibi. Masallar genellikle mutlu sonla biter.

Masalların öğretici özellikleri vardır. Örneğin, başarı ve mutluluk, beceri ve çalışma gibi. Olumlu uğraşların yanında olumsuzluklar da vardır. Doğaüstü yaratıklar (dev, peri), mucize sahibi kişiler nesnelere (mühür, yüzük, sihirli lamba vb.), yardımcı hayvanlar (at, karınca, Anka kuşu vb.) gibi kahramanlar vardır. Batı kültürü masallarında edilgen tiplere yer verilir (pamuk prenses, külkedisi vb.). Türk masallarında edilgen karakterli kahramanlar çok çok azdır. Türk masallarında kolay yönlendirilebilen, hayata karşı boynu bükük tipler yok denebilecek kadar azdır. Masaldaki yaşanan çevre, kahraman, gelenek ve görenekler, inançlar önemli olarak belirir. Masallar deyim ve atasözleri de içerebilir ve (kıssadan hisse) sonuçlanabilir.

Masalları; halk masalları, hayvan masalları ve edebi masallar diye ele alabiliriz. Halk masalları hayali ve gerçekçi olarak iki nitelik taşır (cinler periler, padişahın kızı, haramiler vb.). Hayvan masallarında hayvanlar konuşturulur, masalın sonunda ana fikrini, alınacak dersi verir. Bunlar fabl masallardır. Edebi masallar yazılı kültür ürünüdür. Yazarların eserleridir. Dinleyiciye güzel duygular, iyi alışkanlıklar kazandırmak amaçtır. Halk masalında bir olayı hikâye etme, anlatma, edebi masalda düşüncenin ve davranışın eleştirisi, toplumsal eleştiri vardır. Masallar özenle seçilmelidir.

1.2.3.1. Çocuk Masallarında Aranılan Nitelikler

- Masallar çocukların seviyelerine ve engel gruplarına uygun olmalıdır.
- Başlangıçta basit ve kısa masallara yer verilmelidir.
- Dili yalın, anlaşılır, kısa cümlelerle kurulu olmalıdır. Sade bir Türkçe içermelidir. Geçiş cümleleri, olayların izlenmesini kolaylaştırıcı biçimde düzenlenmelidir.
- Deyimlere fazla yer verilmemelidir.
- İçeriği gruba uygun olmalıdır. Hayal güçlerine uygun olmalı, olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.
- Güldürücü öğeleri olan masallar ilgi uyandırdıklarından çocukları neşelendirecek bir anlatımı olmalıdır.
- Masaldaki olay, kahraman, tasvirler, söz ve davranışlar çocuklarda olumlu etkiler bırakmalıdır.
- Ürkütücü, korkutucu olay ve durumlar yer almamalıdır. Bunlar çocuklarda tedirginliğe, kaygıya ve korkuya yol açar.
- Çocuk masallarının edebi ve ahlaki niteliği güçlü olup çocukların belleğini geliştirici ve güzel duygular uyandıran nitelikte olmalıdır.
- Giriş, gelişme, sonuç bölümleri belirli ve özlü nitelikte olursa, anlatımdaki kompozisyon çocuğun anlamasını olumlu yönde etkiler.
- Çocuğun ilgi dünyasını canlı tutmalıdır.
- Masallar iyi bir sonla bitmelidir.

1.2.4. Hikâye ve Masal Anlatılırken Dikkat Edilecek Noktalar

- Hikâye ve masal anlatmak teknik olarak iyi bir çaba ve ön hazırlık gerektirir. Çocukların, anlatıcılığı ve araçları iyi görebilecekleri şekilde düzenlemeler yapılmalıdır.
- Hikâye ve masal anlatmadaki amaç bilgi vermek değil, hoşça vakit geçirmek ve çocukların hayal güçlerini desteklemektir.
- Hikâyeyi ve masalı canlı olarak tasvir etmek için görsel, işitsel ve teknolojik araçlardan yararlanmak ilginç olur ve bunlar çocukların kavrama güçlerine yardım eder.

- Anlatan kişi dinleyenlere bakarak Hikâyeyi veya masalı anlatmalıdır. Eğer ayakta anlatılacaksa, yerine göre hareket etmeli, lüzumsuz hareketlerden kaçınmalıdır.
- Çocuklara hangi anlatım tekniğinin kullanılacağı anlatılmalı, hikâye veya masala başlamadan önce hikâyenin adı söylenmelidir.
- Hikâye ya da masalı anlatan rahat olmak için metni ezberlememelidir. Anladığını yumuşak ses tonu ve güzel bir ifade ile anlatmalıdır.

Hikâye ve masal anlatımında mimik ve vurgulamalar yerinde uygulanmalıdır. Yerinde uygulanmadığı zaman çocukların dikkatleri dağılır. Amaca ulaşmada sapma olabilir.

- Anlatımda basit ve sade sözcükler kullanılmalıdır. Sözcükler yutulmamalıdır. Kelime tekrarları yapılmamalıdır.
- Canlı tasvirlerle süslenerek hayal gücünü geliştirici ve çocuklar tarafından sevilbilecek nitelikler taşınmalıdır. Yapmacık hareketlerden uzak durulmalıdır.
- Akıcı bir anlatımla anlatılmalıdır. Gereksiz duraklamalar Hikâye yi veya masalı zevksiz hâle getirir. Duraklamalarda “şey”, “eee”, “ mım” gibi ifadeler çocukların dikkatini dağıtır.
- Çocukların hikâye veya masal sırasında soru sormalarına imkân tanımak; dikkat ve ilginin dağılmasına yol açabileceğinden sorulara sonunda yer verilmelidir.
- Hayret ifadelerini içeren kısımların çocuklar tarafından tekrarlanmasına izin verilmelidir.
- Çocuklar hikâye veya masal dinlerken dinleme konumunda (uzanmaları, ellerini çenelerine koymaları, oturmaları vb.) rahat edecekleri bir biçimde olursa, hikâye etkinliği daha etkili olur. Bunun için çocuklar rahat bırakılmalıdır.
- Hikâye veya masal anlatılırken diğer tekniklerin yanında şiir ve müzik parçalarına da (radyo, CD, fotoğraflar) yer verilmeli, çocukların ilgi ve dikkatleri toplanmalıdır.
- Hikâyeyi veya masalı tekrarlamak bıkkınlığa yol açar. Bu nedenle tekrarlardan kaçınmak gereklidir.

1.2.4.1. Hikâye ve Masal Anlatma Teknikleri

- Düz anlatım (materyalsiz anlatım)
- Hikâye veya masal kitabından anlatma
- Hikâye kartı ile anlatma
- Kuklalar ile anlatma
- Televizyon, ve CD ile anlatma
- Bilgisayar-projeksiyon cihazı ile anlatma
- Pazen tahta ve figürleriyle anlatma

➤ **Düz anlatım**

Herhangi bir araç kullanmadan yapılan hikâye anlatma tekniğidir. Belirlenen hikâyenin veya masalın jest, mimik yardımı ile sözel anlatımdır. Anlatımda araç kullanılmadığından ilgi çabuk dağılabilir. İşitsel ağırlıklıdır. Erken çocukluk eğitiminde kullanılan bir tekniktir. Özel eğitimde engel grubuna göre materyalsiz anlatım uygun olmadığından nesne, obje ve resim kullanılabilir.

Amaçlar ve kazanımlara uygun bir hikâye ya da masal seçmelidir. Anlatan kişi hikâyeden zevk alabiliyorsa, özel algısını karşı tarafa iletebilir. Anlatıcı rahat olmalı, unutacağım diye endişe etmemelidir. Dinleyici ile anlatan arasında iletişim kurulmalıdır. Hikâye. Hikâye ya da masal önceden okunmalı, ön hazırlık yapılmalıdır. İyi bir anlatıcı fiziksel tepkiler ve ifadelerle dinleyenlerin tepkilerini kolayca görebilir.

Hikâye ya da masal anlatılırken Hikâye yarıda kesilip çocukların davranışları eleştirilmemelidir. Hikâye veya masal anlatılırken ya da sonra, etkinlik nasihat saatine dönüştürülüp öğüt verilmemelidir. Anlatım çok aceleci ve çok yavaş olmamalıdır. Hikâye anlatılırken dikkatin devamını sağlamak için ses tonu ayarlanmalı, jest ve mimiklerle hikâyeye canlı bir ifade kazandırılmalıdır. Fakat bunlarda aşırılığa kaçılmamalıdır. Aksi halde çocukların ilgileri anlatılandan anlatana dönebilir. Anlatan doğal olmalıdır. Uyku saatlerinde de bu teknikten yararlanılabilir. Genellikle masallar bu teknikle anlatılır.

Özel eğitimde engel grubuna göre hikâye anlatma tekniklerinden düz anlatımı konuşma, bedensel ve süreli hastalığı olanlar, üstün zekâlı ve üstün yetenekliler de araç olmadan uygulanabilir. Görme engellilerde hikâyede mutlaka betimlemelere yer verilmelidir. İşitme engellilerin hiç işitemeyenler grubunda; dudaktan okumayı öğrenmeyenlerde düz anlatım kullanılmazken, az duyanlarda işitme cihazları ve anlatılan ye uygun araç gereçlerle kullanılabilir. Uyumsuz çocuklar, davranış ve öğrenme güçlüğü çeken çocuklarda hikâyenin çok uzun olmaması şartıyla kullanılabilir. Zihinsel engellilerde araç kullanmadan bu anlatım tekniği uygulandığında başarı elde etmek zorlaşır.

➤ **Hikâye kitabından anlatma**

Bu teknikte hikâye kitabı kullanılarak hikâye anlatıldığından kitabın özellikleri önem taşımaktadır. Kitap seçilirken kitabın özelliklerine dikkat edilmelidir. Hikâye kitapları fiziki özellikler ve kitabın içerik özellikleri olarak iki bölümde incelenir.

- **Kitabın fiziki özellikleri**

Kitabın boyutu değişik ebatlarda olabilir. Çok küçük ya da çok büyük olmamak kaydıyla bütün kitaplar çocukların ilgisini çekebilir. Kitap boyutu olarak ortalama 16 cm' ye 23 cm verilebilir. Hikâye kitabı mutlaka kitap şeklinde düşünülmemelidir.

İlgi ve dikkat çekmek için seçilen herhangi bir şekil (meyve, sebze, hayvan, top vb.) kitabın şeklini oluşturabilmelidir. Kitabın kâğıt cinsi parlak olmamalıdır. Çünkü yansıma yaparak gözü yorar. Kitabın kâğıdı mat, çabuk yıpranmayan ve kitabın şeklini bozmamak için sağlam olmalıdır. Arkadan resimler görülüyorsa, bunlar kaliteli değildir. Birinci hamur kâğıttan yapılan kitapların dayanıklılığı fazladır. Kitabın yazıları çocuğun yaşına, gelişimine uygun olmalıdır. Çocuk kitaplarında on dört puntodan daha aşağısı kullanılmamalıdır.

Sayfa düzeni de önemlidir. Sözcük ve satırların arası ve yanlarda bırakılan boşluklar geniş olmalıdır. Kitaplar çift sütun üzerine düzenlenmemelidir. Bir sayfaya tek sütun olarak düzenlenmiş olmalıdır. Kitaptaki resimler satırların boyunu geçmemelidir.

- Hikâye kitabındaki resimlerin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

Resimleri çok, yazıları az olmalıdır. Basit çizgilerle yapılmış, ne olduğu anlaşılacak nitelikte olmalıdır. Sayfaya iyi yerleştirilmiş olmalıdır. Çocuğun çevresine ait resimler olmalı, onun anlayacağı şekilde ifade edilmelidir. Anlatılan hikâye ile resimler birbirini tamamlamalıdır. Hikâyedeki tilki, resimde kediye benzememelidir. Resimler karakterlerin orijinallerine benzemelidir. Korkunç sahneleri canlandıran resimler olmamalıdır. Dehşet, şiddet içermemelidir. Resimdeki figürler, karakterler iyi temsil edilmelidir. Gereksiz ayrıntılara girilmemelidir. Renkleri canlı olmalıdır. Çocuk kitaplarının resimlenmesi önemli bir iştir. Süsleyici, açıklayıcı, yorumlayıcı, tamamlayıcı resimler olarak gruplanır. Her biri çocuk kitaplarında farklı işlevler içermektedir. Resimler sayfanın 2/3'nü kaplamalıdır.

Resim çizgilerle sınırlandırılmamalıdır. Kitabın cildinin sağlam olması düzen fikrini verirken dağınıklığa da engel olur. Kitabın kesim ve tıraşlamasının da düzgün yapılmış olması gerekir. Dikişli olması dağılmamasını sağlar. Uzun ömürlü olması için karton ve bez ciltli olmalıdır. Ayrıca suyla ve sabunla da silinebilmelidir.

Çocuklarla birlikte onların yaptıkları resimlerle de kitap oluşturulabilir. Yazım kuralları, noktalama işaretleri de dikkat edilmesi gereken özelliklerden biridir. En küçük bir yanlış olumsuz sonuçlar doğurur. Yanlış öğrenilenler büyük yaşlarda bile zor düzeltilir. Yanlışlığın etkisinden kurtulmak zor olur. Çocuk kitapları birkaç kez düzelme kontrollerinden geçer. Yayınevi editörü eleyicidir. Çocuk yayıncılığındaki uzman kişiye **redaktör** denir. Metnin yayına hazırlanmasını sağlar.

Özel eğitime uygun hikâye kitaplarında engel grubuna göre kitapların fiziksel özelliklerinde değişiklikler vardır. Görme engelliler için Braille alfabeli kitaplarla okuma yazma öğretilmektedir. Okul öncesinde ise dokunma duyusuna hitap eden dolgu ve kabartmalı üç boyutlu kitaplar kullanılmaktadır. Görme engelliler için İşitme duyularına hitap edebilecek türde sesli hikâye kitapları kullanılmaktadır. Bunların yanında değişik ve ilgi çekici kitaplar da vardır. Hikâye kitapları artık materyallerle süslenirse, engelli çocuklara daha ilginç gelir.

Kitabın kapağında konunun en ilgi çeken resmi yer almalıdır. Arka kapak sayfasında da ön kapak sayfasının aynısı olabileceği gibi kitaptaki kahramanlar seri ise serinin diğer isimleri, fiyatı yer alır. Kitabın arka kapağında gerekirse yazar hakkında bilgiler verilir. Yazarın resmi olabilir. Bunlar yoksa kitap üzerine özet bilgi veya alıntı konabilir. Eğer olanak varsa sırt yazısı konmalıdır.

Kütüphanede sırt yazısına göre kitap seçilir. Çocuk kitapları kütüphaneye ön kapak görülecek şekilde yerleştirilir, nedeni ise resimlerin ilgi çekmesi ve çocukların okuma-yazmayı bilmemeleridir. Kapakta ayrıca kitabın adı, yayınevini adı var ise amblemi, seri ise seri numarası yer alır. İç sayfa özelliğinde ise ciltli kitaplarda ilk sayfa boştur. Buna iç kapak denir. Burada kitabın adı, resim, yazarın adı, resimleyen, yayınevini adı, adresi yer alır. Sonra diğer sayfalar gelir.

Resim1.4: Hikâye kitaplarının fiziki özellikleri

- Kitabın içerik özellikleri

Kitabın teması yazarın ana fikir etrafındaki görüş ve fikirlerine verilen addır. Tema demek o eserde dile getirilen sürekli vurgulanan düşüncelerin hepsidir. Yazar bununla eserinde belirli bir ana fikri savunur. Sonuç elde etmeye çalışır. Çocuk edebiyatında bu daha önem kazanır. Çocuk hikâyelerinde iyilikseverlik, aile, yurt, arkadaş sevgisi, çalışkanlık, saygı temaları ağırlıktadır. Bu temalar her yazara göre değişik şekillerde ele alınır. Kitabın konusunda belirtilen temalar güzel bir konu ile işlenirse, edebi eser başarılı olur. Konu eserde düşünce, olay ve durumların oluşturduğu iskelettir. Yazar bu kavramlar üzerine eser oluşturabilir. Bunu yaparken belirtilen temalarla örüntüler kurarak şekillenmeye başlar. Konular çocukların yabancı olmamalıdır. Konulara örnek arkadaşlık, insan, hayvan, doğa, vatan sevgileri, dostluk arkadaşlık vb. olabilir.

Resim1.5: Hikâye kitaplarının içerik özellikleri

Kitapta kişiler eserin kahramanlarıdır. Hikâyede kahramanlar, çocukların önek alabileceği şekilde olmalıdır. Çünkü çocuklar kahramanları kendileriyle özdeşleştirirler. İyi verilen kahraman tipleriyle çok iyi sonuçlar alınır. Kahramanın eserde yer alışı gerçeğe yakın olmalıdır. Çocuk dünyasında yer almaması gereken olumsuz kahramanlar yanlış güdülenmeye yol açabilir. Bunun sonu olumsuz ve istenmeyen sonuçlar meydana getirebilir. Çocuk kitaplarında bu konuya titizlikle dikkat edilmelidir. Kahramanlar çok olmamalıdır, çünkü dikkati dağıtır. Yabancı dillerden çevrilmiş kahramanların isimlerinin söylenmesinde öğretmen yardımcı olmalıdır.

Yabancı kahramanların adları yerine sıfatlar bulmak daha uygun olur. Hikâye kitabının plan çerçevesi olmalıdır. Hikâye giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmalıdır. Çocukların ilgisini çekecek giriş bölümü, olayları ve kahramanların belirleneceği gelişme bölümü ve olayların sonuçlanacağı bir sonuç bölümü olmalıdır. Çocuk kitaplarında bu plan çok net ve kısa olarak uygulanmalıdır.

Kitapta dil ve üslup basit, yalın, anlaşılır olmalıdır. Bu özelliklere uygun sözcükler kitabın anlaşılmasını sağlayacaktır. Kelime oyunları, kavranamayan üslup çocukların anlamasını güçleştirir. Çocuklar bu durumları yadırgarlar ve çocukların İlgi ve dikkatleri dağılır. Temiz ifadeler, kısa Türkçe cümleler ve aynı biçimdeki esprilerle hikâye doyumsuz olur. Bütün bunlar yazarın amaçlarında yer alır. Yazarın asıl hedefi içten, yalın ve sade cümlelerle çocuğun dünyasında ilgi uyandırmaktır. Çocukların düşüncelerine yeni güzellikler katabilmektir. Böyle eserler çocuklarda okuma alışkanlığını da kazandırır.

Yukarıda belirtilen özellikler dikkate alınarak çocuk kitapları seçilirse nitelikli, amacına uygun bir seçim yapılmış olur. Bu da çocuk için öncelikle büyük yaralar taşıyabileceği gibi başarılı bir özel eğitimi sağlar.

Anlatıcı önce kitabı okumalıdır. Her resmi çocuklara göstererek anlatmalıdır. “U” oturuş biçimi ile her çocuk kitabı görebilir. Kitapta sadece anlatılan bölüm gösterilmelidir. Diğer sayfa gösterilmez, ilgi dağılır. Sayfalar yavaş çevrilir. Çocuklarla göz teması kurulmalıdır. Kitap okunmamalıdır. Anlatıcı kitabı kendine çevirmemelidir. Her seferinde değişik kitaplara yer vermek ilgi ve dikkatin artmasını sağlar.

Özel eğitimde engel grubuna göre; görme engelliler dışında, diğer engel gruplarının gelişim seviyelerine uygun seçilen hikâye kitaplarıyla bu teknik kullanılabilir. Görme engelliler için kabartma resim ve harfli kitaplarla hikâye okunabilir veya anlatılabilir.

Resim 1.6: Hikâye kitabından anlatma

➤ Hikâye kartı ile anlatma

Bir hikâyenin resimli kartlarla anlatılması ve anlatılmak istenen olayın resimlerle sıralı anlatımıdır. İşitme ve konuşma engellilerde çok kullanılmaktadır. Hikâyenin özellikleri kitabın özellikleri gibidir. Olay sıralamada anlaşılır, mantıklı bir sıralama vardır. Burada amaç resimlerle olayı anlatmaktır. Olay sıralamasındaki kartların özellikleri ve resimli kartların boyutları ve özellikleri pazen tahta kartlarının aynıdır. Hikâyeyi veya olayı ifade eden resimlerin kartlara çizilip boyanmasıdır. Bu teknikte kartlara çizilen resimler önemlidir. Resimler hikâyedeki konuyu aktarabilecek nitelikte ve gerçeğe uygun olarak çizilmiş olmalıdır. Resimler canlı ve kahramanları konuyu iyi yansıtmalıdır. Kartlarla anlatılırken kartlar göğüs hizasında tutulur, numaralarına göre sırası gelince hikâye kesilmeden çocuklara gösterilir. Çocuklara resimleri görmeleri için süre verilir. Hikâyenin akışı bozulmadan kartlar değiştirilir. Öğretmen hikâyeyi anlatırken kartlardaki resimlere bakmaz. Daha önce sıralama yapmış olmalıdır. Hikâyeyi, olayı çok iyi bilmelidir.

Resimli olay sıralama ve hikâye kartlarıyla hikâye anlatımı görme engellilerde kullanılamazken; özel eğitimin engel grubuna göre sınıflandırılan diğer tüm alanlarında seviyelerine göre seçilen hikâyeler ve olaylar kartlarla anlatılır.

Resim 1.7: Hikâye kartları ile anlatma

Resim 1.8: Olay sıralamasını anlatma

➤ Kuklalar ile hikâye anlatma

Özel eğitim Türkçe dil etkinliklerinde kuklaların yeri çok ayrıdır. Kuklalar üç boyutlu olmaları ve hareket etmeleri nedeniyle ilgi çekicidir. Çocuklar kendilerini anlatılan hikâyenin içinde bulurlar. Kuklaları kolaylıkla canlanmış gibi algılayabilirler. Kukla, çeşitli malzemelerden yapılan, insanların hareketlerle canlandırdıkları üç boyutlu figürlerdir.

- Kuklalar oynatılış özelliklerine göre şöyle sıralanır:
 - El kuklası
 - Parmak kuklası
 - Yüzük kuklası
 - Eldiven kukla
 - Avuç kuklası

- İpli kukla
- Gölge kuklası
- Çomak kuklası
- Çorap kuklası

Kuklalar kâğıt, hamur, ip, kumaş, ahşap, kullanılmayan oyuncak ve bebekler, plastik şişeler, eski çorap, eldiven vb. artık materyallerden yapılır.

Çocuklar kuklalarla oynamaktan çok hoşlanırlar. Kendileri oynatarak canlandırdıklarından zevkleri gözle görülebilir. Kuklalarla oynamak çocukların yaratıcılıklarını da geliştirir. Özel eğitimde hikâyeyi kuklaları kullanarak anlatmak ilgi çekici bir tekniktir. Kuklaları oynatabilmek için kukla sahnesine ihtiyaç vardır. Kukla sahnesi hazır alınabildiği gibi sınıf ortamında da hiç zorlanmadan yapılır. Kapının, iki sandalyenin arasına battaniye, örtü, çarşaf vb. perde çekilerek hazırlanırken masanın üzerine konan örtü ile de sahne oluşturulur. Bu türler ucuz ve çok amaçlı kullanımlara da hizmet eder. Gölge kuklası için beyaz perdenin arkasından aydınlatma gerekir. Sahne küçük süslemelerle renklendirilir fakat aşırıya kaçılırsa dikkat dağılabilir. Halının üzerinde yol, ev, bahçe vb. hazırlanarak ayakta durabilen kuklalar oynatılır. Kuklaları gruptaki tüm çocukların görmeleri sağlanır.

İşitme engellilerde kuklalar ile hikâye anlatımında kukla sahnesi kullanılmaz. İşitme engellilerin eğitiminde konuşmacının mutlaka engelliler tarafından görülmesi gerekir. Öğretmen kukla sahnesi olmadan, kuklalarla hikâyeyi anlatmalıdır. Az görenler için parmak ve yüzük kuklaları küçük olmaları nedeniyle uygulamalarda başarı sağlamayı zorlaştırır. Diğer tüm kuklalar kullanılır. Bunların dışındaki engel gruplarında, kuklalarla hikâye anlatılırken engelli bireylerin seviyelerine göre hikâyeler seçilirse, anlatımının başarısı artar.

Resim 1.9: Kukla sahnesi

- Kuklaların önemi

Çocukların tüm gelişimlerine önemli katkıları vardır. Bir etkinlikten başka bir etkinliğe geçişlerde kuklalar kullanılır.

Engelli çocuklarda kuklaların çocukları isimleri ile çağırması onlara güven duygusu verir. Çocukların yaratıcılıklarını ortaya koyan etkinlik araçlarıdır. Çocukları eğlendirirken ve güldürürken düşündürür. Öğretmenin çocukları tanımmasını sağlar.

Kuklalarla hikâye anlatıldıktan sonra çocuklar da kuklalarla kendileri de hikâye oluşturup anlatabilirler. Çocuklar kendilerini ifade edebilirler. Bedensel engelli çocuklar kuklalarla hikâye anlatırlarken, o karaktere uygun özdeşleşme ile yapamadığı hareketleri yaparak (kuklayı koşturup oynatabilecek) kendini ifade edecek ve rahatlayacaktır.

Kuklalar ile hikâye anlatımında hikâye seçimi önemlidir. Karşılıklı konuşma içeren hikâyeler kullanılır. Burada kuklalar ile hikâye canlandırılır. Karşılıklı konuşma diyalogları içermeyen hikâyeler kukla ile hikâye anlatımında ilgi ve dikkat çekiciliği az olacağından tercih edilmemelidir. Öğretmen güncel konularda ya da çocuklara vermek istediği mesajlarda kukla karakterlerinden rahatlıkla yararlanabilir.

Resim 1.10: Kuklalar ile hikâye anlatma

- Kukla oynatırken dikkat edilecek noktalar

Kukla sahnesi ve kuklalar sağlam olmalıdır. Kuklalar ve kostümleri gerçeğe uygun hazırlanmalıdır. Hikâyede sırası gelen kukla sahneye çıkarılmalıdır. Kuklalar oynatılırken çocuklara dönük oynatılmalıdır. Kukla oynatılmaya başlamadan hikâye okunmalıdır. Ses tonu ayarlanmalıdır. Kukla oynatanların telaffuzları düzgün olmalıdır. Etkinlik sırasında duraklamalar olmamalıdır. Hikâye çok hızlı anlatılmamalıdır. Çocukların anlayabileceği şekilde bir akışı olmalıdır. Kuklalar engel grubuna göre sahnesiz de kullanılabilir. İşitme engellilerde sahnesiz kuklalarla hikâye anlatılır. Kuklalar ile hikâye anlatılırken yerine göre def, zil gibi müzik enstrümanları ve müzik kullanılıp ilgi ve dikkat çekilir. Uygun fon müziği kullanılabilir.

Normalde kuklaları oynatanlar sahnenin görünmeyen tarafında olmalıdırlar. İşitme ve konuşma engellilerde ise, çocukların konuşmaları görmeleri gerekmektedir. Görme engellilerde ise kuklaları elleriyle incelemelerine fırsat verilerek kullanılabilir. İşitme ve görme engellilerin dışında diğer engel gruplarında uygun hikâyeler seçilerek kuklalarla anlatım tekniği kullanılır.

Resim 1.11: Kuklalar ile hikâye anlatma

➤ **Televizyon, ve CD ile anlatma**

Televizyon, CD ile olay ve hikâye anlatmak sık kullanılan araçlardır. Bunlar için çekim yapılacaksa kamera ile yapılır. Çekimlerde birden fazla insan gerekebilir. Deneyim önemli bir unsurdur. Bu araçların kullanılmasından çok, çocuklara uygun hikâye ve filmlerin seçilmesi önemlidir. Hikâyenin çok uzun ya da kısa olmaması gerekir. Hikâyede yabancı ve argo sözcükler olmamalı, hikâye çocukların yaş ve gelişim seviyelerine uygun olmalıdır. Öğretmenin hikâyeyi önceden izleyerek inceleme yapması gerekir, sonra hikâyeye uygunsuz kullanır. Bunlar da teknolojik araçlardır.

Amacına uygun kullanıldığında çok yararlıdır. Amacına uygun kullanılmadığında yarardan çok zarar getirir. Bu araçlar fen ve doğa çalışmalarında da kullanılır. İyi program ve hikâyeler kaydedilip çocuklara izlettirilir. Bu tür yayınların iyi kontrol edilmesi ve denetimden geçirilmesi gerekir.

Televizyon, CD ile hikâye anlatım tekniği görsel teknik olması nedeniyle görme engelliler dışında tüm engel gruplarında kullanılabilir. Ancak özel betimlemeli seslendirmelerle kullanılabilir.

➤ **Bilgisayar-projeksiyon cihazı ile anlatma**

Bilgisayar yerinde kullanılırsa yararlı bir araçtır. Projeksiyon cihazı yardımıyla resimler büyütülerek izlenebilir. İyi bir yazılım programı olmalı ve çocukların gelişim seviyelerine uygun olmalıdır. Öğretmen kendi seslendirebildiği gibi ses kayıtları yapabilir. Yazılımdaki hikâye televizyon gibi akıcı olabilir ya da öğretmen tarafından klavye ile fare kullanılarak ileri geri hareketler yapılabilir. Öğretmenin bilgisayar bilgisinin önemi çoktur. Özel eğitimde bilgisayar tekniği ve projeksiyon cihazıyla resimlerin duvara ya da perdeye yansıtılması, az gören engellilerde de kullanılma fırsatı sağlar.

Bilgisayar ile hikâye anlatma tekniği işitme engellilerde aynı metotla anlatılır. Görme engellilerde seslendirmeli bilgisayarlarla özel betimlemeli hikâyeler hazırlanarak kullanılmalıdır.

Resim 1.12: Televizyon ve bilgisayar ile hikâye anlatma

➤ **Pazen tahta kartı ve figürleriyle hikâye anlatma**

Bu hikâye anlatma tekniğinde pazen, polar vb. benzer bir kumaşla kaplanmış pano kullanılır. Kaplanacak kumaşın eski olmaması önem taşır. Çünkü eski kumaşlarda resimli kartlar ve figürler yapışmaz, düşer.

Pazen tahtaya yapışacak kart ve figürlerin arkasına zımpara kâğıdı, pazen veya Amerikan fermuarının sert plastikli tarafından (cırt cırt) parçalar yapıştırılır. Pazen panonun arkasına ya da yanlarına cepler yapılabilir. Panoya kartların hepsi yapıştırılmaz. Anlatılacak ve anlatılan resimli kartlar ile figürler ceplere konur. Hikâye kitabının resim özellikleri gibi olmalıdır. Olayları ve kahramanları resimlendiren kartlar ve figürler iyi temsil özelliği taşımalıdır. Resimlerde perspektif özelliği önem taşır. Bu duruma köpeğin küçük olması, ağacın ve insanın büyük olması örnek gösterilebilir. Çocuklar, pazen tahtanın cebindeki figürleri kendi oluşturdukları başka hikâyelerde de kullanabilirler.

Pazen tahta ve kartlarıyla hikâye anlatımı görme engellilerde kullanılmaz. Ancak pazen tahta figürleriyle anlatım tekniği iyi hazırlanmış Hikâye figürlerini elleriyle incelemelerine fırsat verilirse, bu teknikte kullanılabilir. Özel eğitimin engel grubuna göre sınıflandırılan diğer tüm alanlarında seviyelerine göre seçilen hikâyelerle pazen tahta kartları ve figürleriyle hikâyeler anlatılır.

Resim 1.13: Pazen tahta kartı ve figürleriyle hikâye anlatma

➤ **Hikâye anlatmada dikkat edilecek noktalar**

- Her gün aynı teknikle hikâye anlatmak sıkıcı olmaktadır. Değişik tekniklere yer verilmelidir. Hikâye anlatılacak yer en uygun şekilde düzenlenmelidir.
- Hikâye ve kullanılan teknik, özel eğitim gerektiren çocukların gelişim özelliklerine, engel gruplarına uygun olmalıdır.
- Kullanılacak araçlar gözden geçirilip eksiklikler giderilmelidir. Elektrikli araçlar önceden çalıştırılıp kontrol edilmelidir. Arızalı olanların tamirleri yapılmalıdır.
- Öğretmen hikâyeyi iyi bilmelidir. Hikâye anlatılırken yumuşak bir ses tonu kullanılmalıdır. Gereksiz jest ve mimikler ve abartılardan kaçınılmalıdır.
- Hikâye anlatan aynı zamanda çocukları da gözleyebilmelidir. Çocukların ilgileri dağıldığında ilgiyi bozmadan kısaltmalar yapabilmelidir. Çocuklar hikâyeyi aynı şekilde tekrar etmeleri için zorlanmamalıdır.

1.2.5. Hikâye Sonrası Etkinlikler

Hikâye anlatımından sonra gelen oyun içerikli etkinliklerdir. Bu etkinliklerde çocuklar aktif durumdadır. Çocukların yaratıcılıkları gelişir. Bu etkinlikler planlanırken öğretmen eğitim yaşantılarının yaratıcılık özelliği taşımasına dikkat etmelidir.

Hikâye sonrası etkinlikler; pandomim, hikâye oluşturma, rol oynama-doğaçlama ve dramtizasyondur.

Hikâye sonrası etkinlikler, rahatlatıcı olduğundan ve çocukların aktif katılımı sağlandığından, engel gruplarının düzeylerine uygun olarak hazırlanıp, özel eğitimin tüm alanlarında kullanılabilir. Grup eğitiminde çok yararlı bir etkinliktir. Zihin engelli çocuklar daha yavaş bir gelişim gösterirler ve oyunları kendilerinden daha küçük normal çocukların oyunlarına benzer. Zekâ engelli çocukların oyun arkadaşları da kendilerinden yaşça küçüktür. Türkçe dil etkinliklerinin dramatik oyunları olan hikâye sonrası etkinlikler zekâ engelli çocukların öğrenmelerini kolaylaştırır ve kendilerini ifade etmelerinde normal çocuklardan daha fazla yararlı olur. Bu etkinlikler çocuklar için, öğretmenin anlattıklarını pasif olarak dinlemekten daha zevklidir. Bu nedenle çocuklar dikkatlerini daha fazla vererek daha kolay öğrenirler. Dramatik etkinliklerde diğer etkinliklerden farklı olarak açık ve net, doğru ve yanlış yoktur. Bu nedenle engelli çocuklar başarısızlık duygusu hissetmeden, kendilerini güvende hissederek etkinliklere daha kolay katılırlar. Dramatik etkinlikler özel eğitimin her alanında mutlaka kullanılması gereken etkinliklerdir. Hikâye sonrası etkinlikler eğitimin yanında aynı zamanda rehabilitasyon çalışmalarıdır.

Resim 1.14: Hikâye sonrası etkinlikler

1.2.5.1. Pantomim (Canlı Oyun)

Hikâye sonrası etkinliklerden çocukların konuşmadan bedensel hareketlerle kendilerini ifade etmelerini sağlayan bir etkinliktir. Bir durumu, bir olayı, bir hikâyeyi sözel ifadeler kullanmadan, sadece jest, mimik atmosferi içinde hareketler ve işaretlerle anlatabilme sanatıdır. Bu bir sessiz ifade işidir. Bu etkinlikte jest, mimik ve hareketler konuşmadan daha önemlidir. Beden dili duygu, düşünce ve olayların karşı tarafa aktarılmasında daha etkili olmakta ve kullanılmaktadır. Bu etkinlikle çocuk bedenini tanımaya, kendini bu yolla ifade etmeye, sözel yönergelere uygun olarak vücudunu kullanmaya imkân bulur. Pantomim etkinliği uygulanmadan önce çocukların deneyimlerine, gözlemlerine bakılır. Çocukların gelişim düzeylerine dikkat edilir. Çocuklar bu etkinlikte aktiftir. Öğretmen bir olay ya da durumu planlarken basitten zora doğru ilkesini dikkate alarak planlamalıdır. Somut ve günlük yaşama dönük konu ve olayların seçilmesine dikkat edilmelidir. Önce basit, kolay canlandırabilecekleri seçilir. Sonra gittikçe zorlaştırılır. Pantomim kendine güvenin geliştirilmesi ve iletişim becerilerinin artırılması için gerekli motivasyon açısından önemlidir. Bu etkinliğe başlamadan önce oynanacak yer hazırlanmalıdır.

Sınıf küçük ise eşyalar kenara çekilebilir. Böylece hareket alanı oluşturulur. Pantomimde yardımcı olarak resimler, objeler, nesnelere kullanılabilir. Pantomimde olay, durum, yavaş yavaş anlatılır.

Öğretmenin yönergeleriyle çocuklar vücut hareketleriyle canlandırarak pantomimi ifade ederler. Bu etkinlik grupta yapılır.

Pantomim işitme ve konuşma engellilerin eğitiminde özellikle kendilerini beden dili ile ifadelendirmelerinde sık kullanılır. Her engel grubunun özelliğine göre uygun pantomimler rahatlıkla kullanılabilir.

Pantomim iki şekilde oynanır:

- Birinci şekilde öğretmenin yönergeleriyle oyun oynanır. Burada öğretmen rehberdir. Örnek olarak pazara, parka, sinemaya gitme pantomim ile canlandırılır.
- İkinci pantomim şeklinde ise çocuklar sırasıyla rehber durumundadır ve oldukça aktif durumda olurlar. Örnek olarak sırasıyla her çocuk bir olayı canlandırır. Diğer çocuklar canlandırılan olayı bulmaya çalışırlar.

Çocuk kendini, ortamın onu yansımasıyla tanıır.

Doğan CÜCELOĞLU

1.2.5.2. Hikâye Oluşturma

Öğretmen belirlediği bir olaya, konuya yönelik eşyalarla ilgili kelimeler söyler. Çocuklardan bu kelimelerle ilgili hikâye oluşturmaları istenir.

Hikâye oluşturma etkinliğinde hikâyenin bir kısmı verilir. Hikâyenin ya da olayın başı verilir, sonunu çocukların tamamlamaları istenir. Verilen ve verilmeyen kısımların çocuklar tarafından tamamlanmasına “Hikâye tamamlatma” denir. Bu da hikâye oluşturma etkinliğine girebilir. Çocukların yarattığı Hikâyenin giriş, gelişme ve sonuç oluşumunda öğretmen rehberlik eder. Hikâyelere başlık da yaptırılabilir. Çocuklara kartlar verilerek bunlara uygun hikâye oluşturmaları istenebilir. Çocuklara hikâye anlatmak kadar hikâyelerini yaratmaya yönlendirmek de çok önemlidir. Çocuklara gözlemledikleri, yaşadıkları olayları, korkularını, isteklerini sözlü ifade etme yeteneğini kazandırmış oluruz. Çocuklar kendi yarattıkları hikâyelerdeki kahramanların rollerine girerek gerçek yaşamlarında başaramadıklarını bu yolla başararak rahatlarlar. Öğretmen iyi bir gözlemci, izleyici ve dinleyici olmalıdır. Hikâye oluşturma, çocuklara anlatım zenginliği kazandırır. Onları yaratıcı dramatizasyona da hazırlar. Dil ve bilişsel gelişimlerine de katkıda bulunur.

Hikâye oluşturma zihinsel engellilerin seviyelerine göre hazırlanırsa çok yararlı olur. Hikâye oluşturma konuşma ve işitme engelli çocuk ve bireylerin eğitiminde kullanılamaz gibi görünse de tam tersi söz konusudur. Burada sözlü ifadelendirme yanında jest, mimik ve çeşitli araç gereçler yardımıyla destek sağlanarak kullanılır.

1.2.5.3. Rol Oynama ve Doğaçlama

Rol oynama ve doğaçlama; sözlü ve bedensel olarak yapılabilecek drama etkinliklerindedir. Rol oynama ve doğaçlamada beden dili ve sözlü ifadelendirmelerinin ikisi de kullanıldığından engel grubunun özelliğine ve yerine göre ağırlık verilerek kullanılır. Çocuklar için drama çalışmalarında, özellikle dramatik oyunda olayların ve durumların canlandırıldığı görülür. Rol oynama bir olayda, bir durumda geçen karakter özelliklerinin, duygularının canlandırılmasıdır. Doğaçlamada ise bir olaya, bir duruma, bir objeye yönelik olarak anında yapılan yaratma olarak tanımlanır. Doğaçlama dramatik oyun ve rol oynamanın karışımıdır. Çocuklar bu etkinliklerde kendilerini ifade etmede çekinebilirler. Çocuklar birbirlerini tanıdıkça rahatlarlar ve etkinliklere istekle katılırlar. Dramatik oyun çocukların yeteneklerini sergileme ortamıdır.

Rol oynamada çocuk hem yönetmen hem aktördür. Yönetmen olarak bir rolle ilgili düşünce, duygu ve davranışları hayal ederler. Aktör olarak da çocuklar rollerin gerçek duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını hayal ederler. Rol oynama problem, durum, düşünce, olay vb. grubun tümü ya da seçilen kişiler tarafından dramatize esasına dayanır. Oynamayan çocuklar yalnızca dinleme ve konuşma yerine oyunu izler ve konunun ayrıntısına inerler. Oynayanlar olayı hem yaşama hem de yapma imkânı bulurlar.

Rol oynamanın özel bir değeri vardır. Çocuklar bu sayede başkalarının kimliğine girerek onların nasıl hissettiğini, nasıl düşündüğünü yaşama fırsatı elde ederler. Rol oynama problemin çözümünde insan davranışlarını değerlendirmelerini ve insan ilişkilerindeki problemleri de kavratır. Doğaçlama ve rol oynama etkinlikleri ile çocuklar yaşamlarında karşılaşma imkânları, az olan rolleri de oynayarak çevrelerini ve insanları daha iyi tanır. Günlük yaşamın eğitim ortamında canlandırılması çocukları ilerideki karşılaşacakları sorunun çözümünde etkili bir deneyim ve yaşama hazır olmayı sağlar. Problemleri çözme becerileri artar. Kendilerini daha rahat ifade edebilirler. Yeni durumlara da daha kolay uyum sağlayabilirler. Rol oynamada çocuk, herhangi bir tepkiyle karşılaşmak kaygısı duymadan kimliğine büründüğü kişiler gibi davranarak kendi özel problemlerini de gizlemeden yansıtabilir. Çocukların canlandırma esnasında rollerine uygun şekilde el, yüz, kol, vücut hareketleri ve ses değiştirme davranışları yapmalarına fırsat verir. Rol oynama ve doğaçlama etkinliklerinde sözel ifadelerle birlikte jest, mimik ve hareketler de kullanılır. Çocuğun hareket ihtiyacı karşılanırken kendi bedenini tanıması ve denetim altına alması da sağlanmış olur.

Burada çocuk aktiftir. Çocukların kendilerini ve başkalarını daha iyi tanımalarını sağlar. Alışılması zor olaylar anlaşılır hâle sokulur. Çocukların kendilerine güvenlerini, kişilik gelişimlerini ve yaratıcılıklarını hızlandırır. İçe dönük çekingen çocukların kendilerini ifade etmelerine olanak sağlar. Çocuklarda birlikte çalışma, empati, hoşgörü ve sorumluluk duygularını geliştirir. Eğitim ortamında çocukların iletişim becerilerinin artırılmasını sağlar.

Piaget'e göre rol oynama kişisel yaşantılarda karar verme becerisinin gelişmesinde, tarihsel ve sosyal konuları anlamada önemli bir eğitim tekniğidir. Çocuklar Piaget'e göre rol oynarken nesnel ve sosyal çevreyi canlandırarak deneyimler kazanırlar. Rol oynama planlanırken cesur, girişken, bu oyundan hoşlanan çocuklar yanında oyun deneyimi sınırlı olan çekingen çocukların da olduğu unutulmamalıdır. Çocukların başarısında en büyük katkı oyuna katılımı dikkatli planlamadan geçer.

Çünkü bazı çocukların daha fazla yardıma ve rehberliğe ihtiyacı vardır. Öğretmen tarafından rol oynamanın başlatılması en kolay yoldur. Sonradan çocuklar rolleri üstlenir ve diyalogu başlatırlar. Rol dağılımı yapılırken çocukların istekleri de dikkate alınır. Çocukların canlandırma sırasında yarattıklarına öğretmen müdahale etmemelidir. Bu etkinlikte çocukların güçlükle çekmemeleri için öğretmen; rollerin özelliklerine göre aksesuarlar ve araç kullanmalarına fırsat vermelidir. Ortam canlandırmanın yapılabileceği şekilde düzenlenmelidir. Gerekirse müzik eşliğinde canlandırmaya fırsat verilmelidir.

Doğaçlama daha az kesin, belirlenmiş bir süreçte konu ya da temadan yola çıkılarak belirli amaca doğru belli aşamalarla gitmektir. Grup ve bireysel yaratıcılık ön plandadır. Doğaçlama herhangi bir metine bağlı olmadan, içten geldiği şekilde aniden gelişen durumdur. Pandomimde durum ve olaylar, rol oynamada karakterlerin duygusal özellikleri canlandırılır. Doğaçlamada her ikisi de bulunur. Çocuktan canlandığı karakterin belirgin özelliğini değil, duygusal durumları (neşeli, kızgın, şaşkın, düşünceli) oynaması istenir. Diyalogları çocuklar doğal olarak oluştururlar.

Doğaçlamalarda çocuklar yetişkinlerden daha fazla zorlanırlar. Doğaçlama çocuklara rol oynamaktan daha zor gelir. Canlandırılacak olay, durum önceden bilinse bile konuşma kolay olmaz. Başta diyaloglar kısa ve sınırlıdır. Çocuk alışıkça diyaloglar artar.

Doğaçlama çocuğa sosyal olaylardaki gerçeğe uygun davranışları canlandırma fırsatı verir. Bunun yanında gerçek hayatta karşılaşma fırsatı bulamadığı rollerini de alarak hayali durumlarda oynama imkânı bulur. Dil gelişimine katkısı en üst düzeydedir. Çocukları tanımanın en kolay yolu doğaçlamadır. Günlük yaşamda karşılaşılan olaylardan, durumlardan yola çıkılır. Oyuncuların katkılarıyla ve önerileriyle olumlu-olumsuz çeşitli çözüm yolları ortaya çıkar. Çocukların konuya yaklaşımları sağlanır. Çocuklar yaratıcı yeteneklerini kullanarak sadece fiziksel sorunları değil, sosyal sorunlarının da görülebilme yeteneklerini kazanır. Çocuğun oyun gelişiminde doğaçlama araçtır. Amaç oynayanın deneyim kazanmasıdır. Doğaçlamayı oynayan kişi, çalışmasını nasıl planlayacağını, yaratıcı olmayı, olayları geliştirmeyi, durumlar yaratmayı öğrenir. Özgür düşünme, karar verebilme, sorumluluk alma, iş birliği yapma, sosyal duyarlılık, sözel ve eylem olarak iyi anlatım kazandırmada yardımcıdır. Uyum güclüğü gösteren çocuklarla uygulanan doğaçlama, problemi ortadan kaldırmada veya en aza indirmede oldukça başarılıdır. Doğaçlamada başarısızlık yoktur. Doğaçlama tekrar tekrar deneme fırsatı verir. Doğaçlama yapan hatalarından ders alarak yeni şeyler öğrenir. Başka oyuncularını da gözler, doğrular bulmaya çalışır, insanları düşünme konusunda eğiten doğaçlamadır. Edinilmiş düşünce alışkanlıklarını sonuca ulaşmada her zaman başarı getirmediğini gösterir. Yeni düşünme yolları kazandırır. Çocuk böylece farklı durumlarda yeni yönelişler geliştirir. Doğaçlamada katılımcıların özellikleri göz önünde tutularak saptanan hedefe belli aşamalar planlanarak gidilir.

Rol oynama ve doğaçlama özel eğitimin tüm alanlarında rehabilitasyon çalışması olarak rahatlıkla kullanılan tekniklerdir.

1.2.5.4. Dramatizasyon

Çocukların anlatılan hikâyeye, olay ve durumları canlandırmalarıdır. Çocukların eğitimde aktif rol alması, kendilerini ifade etmeleri, yaratıcı olmaları, hayatı ve ortamı algılamaları için dramatizasyonun önemli bir işlevi vardır. Dramatizasyon görgü kurallarını ve kültür birikimlerini oluşturur. Bu etkinlik çocuğun duyularını, belleğini, duygularını harekete geçirir. Grup bilinci oluşur. Sosyal kişilik kazandırır. Çocukların sözlü anlatımları gelişirken fiziksel gelişimlerini de destekler.

Hareketle canlandırma ve ifade yeteneği gelişir. Dikkati geliştirir, güven duygusu oluşur. Gelecekteki eğitim yaşantısına destek görevi üstlenir. Çocuğun sosyal gelişimine yardımcı olur ve duygusal olarak rahatlamasını sağlar. Çevredeki kişileri dinlemeyi ğretir. Yaratıcılığı geliştirir. Öğretmenlerin de çocukları tanınmalarına yardımcı olur. Dramatizasyonda da pahalı kostüm ve aksesuarlara gerek yoktur. Sınıftaki eşyalar (başlıklar, kostümler, maskeler) yeterlidir. nemli olan rollerin özelliklerine uygun araçların kullanılmasıdır. Gerektiğinde müzik de kullanılır. Öğretmen tüm çocukların katılımlarını sağlayabilmek için grubun gelişim özelliklerine uygun hikâye seçmelidir.

Engelli bireylerin başkalarına bağımlı yaşamalarını ortadan kaldırmayı ya da en aza indirmeyi sağlayan; kendilerinin bağımsız olarak toplumda ayakta durmalarını öğreten etkinlik olması nedeniyle engel grubunun her alanında rahatlıkla kullanılır. Zihinsel engelli çocuklarda dramatizasyonun adaptasyonu gerekir. Çünkü yapılacak hareketlerin önce öğrenilmesi gerekir (koşma, yuvarlanma tutma, yakalama vb.). Zihinsel engellilerde adaptasyondan sonra dramatizasyon, seviyelerine göre rahatlıkla kullanılabilir.

Resim 1.15: Dramatizasyon

UYGULAMA FAALİYETİ

Çevrenizde bulunan özel eğitim merkezlerinden, her türlü kaynaktan ve internetten özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin özelliklerini ve uygulanan etkinlikleri araştırınız ve gözlemleyiniz. Araştırma ve gözlemlerinizi bir rapor hâline getirip edindiğiniz deneyimleri arkadaşlarınıza sunarak paylaşınız.

➤ Özel eğitimde uygulanan Türkçe dil etkinliklerinin özelliklerini araştırınız.	➤ Araştırmalarınızda çeşitli kaynaklardan ve internetten yararlanabilirsiniz.
➤ Özel eğitimde görme engellilerle uygulanan Türkçe dil etkinliklerini araştırınız.	➤ Görme engelliler okullarından ve internetten yararlanabilirsiniz.
➤ Özel eğitimde işitme engellilerle uygulanan Türkçe dil etkinliklerini araştırınız.	➤ Özel eğitim merkezlerinden randevu alarak yardım alabilirsiniz.
➤ Özel eğitim merkezlerinde uygulanan Türkçe dil etkinliklerini gözlemleyiniz.	➤ Randevularınıza zamanında gidiniz. Temiz ve özenli giyiniz.
➤ Araştırmanızı ve gözlemlerinizi rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.	➤ Raporunuzu fotoğraf ve kamera çekimleri ile destekleyebilirsiniz.
➤ Arkadaşlarınızın farklı görüş ve önerilerini dinleyiniz.	➤ Arkadaşlarınızla olumlu iletişim içerisinde olunuz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Özel eğitimde işitme engellilerle uygulanan Türkçe dil etkinliklerini araştırdınız mı?		
2. Özel eğitim merkezlerinde uygulanan Türkçe dil etkinliklerini gözlemlediniz mi?		
3. Araştırmanızı ve gözlemlerinizi rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		
4. Arkadaşlarınızın farklı görüş ve önerilerini dinlediniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Özel eğitimde Türkçe dil etkinlikleri ile ilk olarak hangi beceriler geliştirilmeye çalışılmaktadır?
A) Giyinme, soyunma becerileri
B) Takma, çıkarma becerileri
C) Tutma, yakalama, atma becerileri
D) Dinleme, anlama, konuşma becerileri
2. Aşağıdakilerden hangisi özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin özelliklerinden değildir?
A) Dil gelişiminin en önemli özelliğidir.
B) Grup etkinliğinin en önemli etkinliğidir.
C) Her gün tekrarlanan bireysel etkinliktir.
D) Okuma yazma çalışmalarının temelini oluşturur.
3. Aşağıdakilerden hangisi özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin çocuğun gelişimine olan etkilerinden değildir?
A) Kendi başına oyun oynamaya fırsat vererek rahatlamalarını sağlar.
B) Var olan yeteneklerini geliştirerek onlardan yararlanmasını sağlar.
C) Bireysel eğitimle uyumsuzluğu en alt düzeye indirgenir.
D) Okuma yazmayı öğrenmesini sağlar.
4. Aşağıdakilerden hangisi Türkçe dil etkinliklerinde görülmeyen bir özelliktir?
A) Okuma yazma çalışmalarının temelini oluşturur.
B) Yaratıcılık ortamıyla, sosyal ve duygusal gelişimi sağlar.
C) Problem çözme ve gözlem yeteneklerini artırırken bilişsel gelişimi sağlar.
D) Her çocuğa tek tek etkinlik hazırlama ve birebir uygulama yapma fırsatı sağlar.
5. Hangi etkinlikler yardımıyla çocuklar hikâye dinlemeye hazır hâle gelirler?
A) Hikâye öncesi etkinlikler
B) Oyun etkinlikleri
C) Müzik etkinlikleri
D) Sanatsal etkinlikler
6. Hikâye öncesi etkinliklerden hangisinde kaynak kişi kullanılabilir?
A) Tekerlemeler
B) Grup sohbeti
C) Bilmeceler
D) Şiirler

7. Özel eğitime uygun hikâye özellikleri aşağıdakilerden hangisidir?
A) Anlatımda öğrenilen geçmiş zaman kullanılır.
B) Anlatımda zaman belirli değildir.
C) Anlatımda görülen geçmiş zaman kullanılır.
D) Anlatımda geniş zaman kullanılır.
8. Aşağıdakilerden hangisi kitabın içerik özelliklerinden değildir?
A) Kitaptaki yazılar 12 puntodan az olmalıdır.
B) Hikâye kitabının bir plan çerçevesi olmalıdır.
C) Kitabın dili, üslubu basit ve anlaşılır olmalıdır.
D) Temalar güzel bir konu ile işlenirse başarılı olunur.
9. Hikâye anlatırken aşağıdakilerden hangisine dikkat edilmez?
A) Düzgün akıcı bir dil kullanmaya
B) Çocuğun gelişim seviyesine
C) Yapmacık hareketlerden kaçınmaya
D) Sadece bilgi vermeye
10. Herhangi bir metne bağlı olmadan, aniden gelişen durum ya da olayların canlandırılması aşağıdakilerden hangisidir?
A) Dramatizasyon
B) Pantomim
C) Doğaçlama
D) Rol oynama

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında özel eğitimde engel türüne göre Türkçe dil etkinliklerini hazırlayıp uygulayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde bulunan özel eğitim kurumları ve merkezlerden, özel eğitim öğretmenlerinden, özel eğitim uzmanlarından ve kitapçılardan özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinin özelliklerine uygun araç gereçleri ve engel türünün özelliklerine uygun etkinlikleri araştırınız.

2. TÜRKÇE DİL ETKİNLİKLERİNİ ENGEL GRUBUNA GÖRE PLANLAMA

2.1. Türkçe Dil Etkinliklerinin Planlanmasında, Uygulanmasında ve Değerlendirilmesinde Dikkat Edilecek Noktalar

Öğrenme; yaşantılar ve edinilen deneyimler sonucu kendiliğinden oluşur. Sosyal ve zihinsel gelişimin yeterli olması için çocuk yaşantılarının öğretmenler tarafından doğallık bozulmadan planlanması gereklidir.

2.1.1. Engel Grubuna Göre Türkçe Dil Etkinliklerinin Planlanmasında Dikkat Edilecek Noktalar

Çocuklar için engel grubuna göre Türkçe dil etkinlikleri planlanırken yapılacak çalışmaların çocuklarda;

- Yaratıcı ve esnek düşünmeyi, karar verme gücünü,
- Zihinsel yetenekleri, kavramları geliştirmeyi ve problem çözmeyi,
- Duyulara dayalı algılamayı ve araştırmayı, planlama ve düzenleme becerisini, geliştirecek amaçları kapsamına dikkat edilmelidir. Yukarıda belirtilen amaçlar hem özel eğitim hem de erken çocukluk dönemi eğitimi için geçerlidir.

Öğretmen engel grubuna göre Türkçe etkinliği planlarken bazı hususlara dikkat etmelidir:

- Öğretmen çocuğun yetersizliklerine uygun etkinlikler planlamalıdır.
- Öğretmen çocukların gelişim seviyelerine uygun etkinlikler seçip çocuklara değişik etkinliklerle yaşantılar sağlamalıdır.
- Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisini geliştirmek için onlara güven kazandırıcı etkinlikler hazırlamaya çalışmalıdır.
- Farklı malzemeler kullanarak çocukların düşünme güdülerini geliştirmeye çalışmalıdır.
- Kendi etkinliklerini ve katıldıkları etkinlikleri değerlendirmek için cesaret ortamı yaratmalıdır.
- Çocukların ilgilerini değişik etkinlikler ile çekmeye çalışmalı, kendilerini ifade etmelerini sağlamalıdır.
- Kendi fikirlerini analiz edip ilişkilendirmeye, sonuç çıkarıp yönlendirmeye çalışmalıdır.
- Öğrenme çabalarına destek olabilmeli, çocukların aktif olmalarını sağlarken düşünmelerini geliştirmek için açık uçlu sorular hazırlamalıdır.
- Öğretmen çocuk sayısını dikkate alıp, her gün düzenli olarak Türkçe dil etkinliklerine yer vermelidir.
- Çocukların geçmiş bilgi deneyimlerini kullanarak yeni bilgiler edinmeleri için ortam yaratmalıdır.
- Merak duygularını geliştirmeye çalışmalı, iyi bir rehber olmaya çalışırken etkinliği derse dönüştürmemelidir.

2.1.2. Engel Grubuna Göre Türkçe Etkinliklerinin Uygulanmasında Dikkat Edilecek Noktalar

Engel grubuna göre Türkçe dil etkinliklerinin planlanmasında dikkat edilecek noktalardan yola çıkılarak uygulamada dikkat edilecek noktaları belirlemek gerekir. Uygulama; yaparak, yaşayarak, gözleyerek kalıcı ve en etkili bilgi edinme yoludur, gelişimleri sağlama, amaçları gerçekleştirme ortamıdır. Planlama ve uygulama çalışmaları ne kadar iyi hazırlanırsa, ulaşılmak istenen sonuca o kadar çabuk varılır.

Öğretmenler, özel eğitimin ve erken çocukluk eğitiminin amaçları doğrultusunda uygulama yaparken şunlara dikkat etmelidir:

- Etkinliğe başlamadan önce etkinlik ile ilgili kısa bilgiler vermelidir.
- Çocuklar için değişik etkinlikler kullanılmalı ve yaşantıları geliştirmelidir.
- Etkinliklerde bol ve değişik araçlar kullanılmalıdır.
- Etkinlikleri uygularken onlara cesaret vererek uygulamalar yapmalıdır.
- Güven kazandırıcı etkinliklere yer verirken bunları uygulayarak gerçekleştirmelidir.

- Etkinlikleri uygularken açık uçlu sorular sormalıdır.
- Sorular net ve kısa olmalıdır.
- Doğru cevaplar ödüllendirilmelidir.
- Çocuklar dinlenmek isterler. Çocukların sorularını dinlemelidir, özellikle iyi bir dinleyici olmalıdır.
- Uygulamalarda farklı malzemeler kullanarak çocukların düşünme güdülerini geliştirmelidir.
- Çocukları, kendi yaptıkları etkinlikler ve katıldıkları etkinlikleri değerlendirebilmeleri için cesaretlendirmelidir (yapabilirsin vb.) .
- Çocukların merak ve ilgilerini değişik etkinliklerle çekmeye çalışmalıdır.
- Kendi fikirlerini ilişkilendirmeye yönlendirmelidir.
- Kendilerine ait fikirlerini uygulamalarda analiz etmeye ve sonuç çıkarmaya yönlendirmelidir.
- Uygulamada öğrenme çabalarına destek vermelidir.
- Uygulamada merak duygularını geliştirmeye çalışmalıdır.
- Etkinlikleri uygulama sırasında jest ve mimiklere yer vermeli ve değişik araçlar kullanılmalıdır.
- Etkinliklerde çocukların yapmasına fırsat verirken kendilerini ve düşüncelerini anlamaya çalışmalıdır.

2.1.3. Engel Grubuna Göre Türkçe Dil Etkinliklerinin Değerlendirilmesinde Dikkat Edilecek Noktalar

Değerlendirme eğitim sürecinin son aşamasıdır. Amaçlar doğrultusunda planlanan ve uygulanan Türkçe dil etkinliklerinin çocukların davranışlarında oluşturduğu değişikliklerin ölçülmesi amacıyla yapılır. Değerlendirme sonuçları, programın geliştirilmesi ve eğitimin etkisini belirlemek amacıyla kullanılır. Her iki durumda da hedef, çocukların gelişimlerini ve eğitimini desteklemektir. Değerlendirme eğitim sürecinin en temel öğelerinden biridir. Değerlendirme, planın ve uygulamanın başarısını da ölçme yoludur.

Değerlendirme üç açıdan yapılır.

- Çocuğun tanınması ve değerlendirilmesi
- Programın değerlendirilmesi
- Öğretmenin kendini değerlendirmesidir.

Çocuğu tanımak ve değerlendirmek; onların motivasyonlarını, dikkat, bilgi ve beceri düzeylerini, ilgilerini, gereksinimlerini ve güçlü yanlarının tespitini ve desteklenmesini olanaklı kılar.

Çocukların gereksinimlerini karşılayacak etkili ve kaliteli eğitim programlarının belirlenmesini sağlar. Uygun öğrenme metot, teknik ve araçların seçilmesiyle etkili öğrenme ortamlarının hazırlanmasına temel oluşturur. Çocuğa kendini tanıma fırsatı vererek öz denetim becerisini geliştirir. Çocukların gelişimlerdeki ilerlemeyi ölçme fırsatı verir. Çocuk hakkında profesyonel olarak aileyi bilgilendirmede güvenilir bir rehberlik hizmeti vermeyi de sağlar.

Aşağıda verilen sorular, engel grubuna bağlı engelli çocukların davranışlarını değerlendirmede öğretmene yardımcı olabilecek tipteki sorulardır. Çocukların kendilerinin ifade edişleri uygulamada gözlenerek aşağıdaki sorulara cevap aranabilir. Bu sorular çocukları değerlendirmek için kullanılır.

- Çocuk neleri biliyor ve okul ortamında kendini nasıl ifade ediyor?
- Çocuk ihtiyaçlarını açıklamak için kendini ifade edebiliyor mu?
- Kendi düşünce ve bilgilerini ifade edebiliyor mu?
- Soru sormak için etkileşimde bulunuyor mu?
- Etkinliklerde yerine göre izleyici ve dinleyici olabiliyor mu?
- Etkinliklerin uygun yerlerinde katılımında bulunup yerine göre kendi yaratıcılığını gösterebiliyor mu?
- Faklı yetişkinlerle konuşup iletişim kurabiliyor mu?
- Çocuk jest, mimik ve hareketlerini doğru yer ve zamanda kullanabiliyor mu?

Bu sorularla yapılan değerlendirmelerde çocukların gelişimleri gözlenmiş olur. Çocuk için yapılan değerlendirmeler not alınır, tarih belirtilir, raporlaştırılır ve dosyaya konur. Gerekirse diğer öğretmenler ile ve velilerle paylaşılır.

Değerlendirmede ikinci aşama, uygulanan plan ve program ile ilgilidir. Burada da şu sorulara cevap aranır:

- Grup olarak etkinliğe katılma durumu nasıldı?
- Etkinlik uygulaması amacına uygun gerçekleşti mi?
- Çocukların eğlenerek öğrenme durumları sağlandı mı?
- Çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde miydi?
- Hedeflenen amaç ve kazanımlara uygun ve yeterli geldi mi?
- Etkinlikte araç gereçler yeterli ve dikkat çekici miydi?
- Etkinlikte fırsat eğitimine yer verilerek yaratıcı ortam sunulabildi mi?
- Etkinlik için belirlenen süre yeterli miydi?
- Planı aksatan özel durumlar oldu mu?

Bu türdeki sorularla program değerlendirilir. Program değerlendirilirken, tüm boyutları ele alınarak bunlar arasındaki tutarlılıklar belirlenir. Planlanan ve uygulanan arasındaki durum ve uygulamada ortaya çıkan yeni gereksinimler saptanır. Değerlendirme sonuçları hazırlanan planın değerlendirme kısmına yazılır. Bu değerlendirmelere göre yeni programlar hazırlanır. Daha sonraki çalışmalara yön verir.

Son değerlendirme ise öğretmenin kendini değerlendirmesidir. Öğretmen çocukların ve programın değerlendirilmesi sonucunda elde ettiği verileri analiz eder.

Kendini değerlendirme için aşağıdaki sorular sorulur:

- Planlanan etkinlik amaçlara ulaşacak şekilde uygulanabildi mi?
- Etkinlik için değişik araç gereçler kullanılıp uygulama için ön hazırlıklar yapıldı mı?
- Çocukların gelişimlerine uygun etkinlik yapıp ilgi ve dikkatleri çekilerek yaratıcı ortam sunuldu mu?
- Uygulamada belirlenen süre yeterli geldi mi?
- Uygulamada fırsat eğitimine yer verilip bireysel özelliklere dikkat edildi mi?
- Uygulamada jest, mimik ve hareketler yerinde kullanıldı mı?
- Çocuklar etkinliğe katılıp etkinlik ile ilgili sorular sordu mu?
- Çocuklar uygulama ile ilgili fikir ve düşüncelerini ifade ettiler mi ve yaratıcılıklarını geliştirici uygulama yapıldı mı?
- Uygulanan etkinlikte çocuklar cesaretlendirilip öğrenme çabalarına destek verildi mi?
- Uygulama sırasında ortaya çıkan aksaklıklara anında çözüm getirebildi mi?

Bu tip sorularla öğretmen kendi çalışmasını değerlendirmiş olur. Bu öz değerlendirmeler öğretmenlerin güdülenmelerini, yaratıcılıklarının artmasını, yansıtmacı öğretmen olabilmelerini ve eksikliklerini görerek kendi kendilerini güçlendirmelerini sağlar. Bu değerlendirmeler öğretmenin daha sonraki uygulamalarına ışık tutar, öğretmenin performansı ve başarısını artırır.

Değerlendirme soruları ortama, çocuğa ve öğretmene göre çoğaltılabilir. Bu üç değerlendirme modeliyle daha kaliteli etkin ve başarılı bir eğitim yapılabilir.

2.2. Türkçe Dil etkinliklerinin Özelliklerine Uygun Araç Gereç Hazırlama

2.2.1. Hikâye Öncesi Etkinliklerde Kullanılacak Araç Gereçleri Hazırlama

Hikâye öncesi etkinliklerde ilgi ve dikkat çekmek için sene başından amaçlara ve kazanımlara uygun araç gereçler biriktirmeye başlanır. Tekerlemeler, parmak oyunları, şiirler, grup sohbeti ve bilmece için; teki kaybolmuş eldivenler vb. eşyalar, nesnelere, oyuncaklar, objeler, albümler, resimler, kartlar hazırlanır. Hazırlanan bu araçları koymak için karton kutu (koli) kullanılır. Karton kutu renkli kâğıtlarla kaplanarak süslenebilir.

Bunların yanında değişik kuklalar, kostümler de kullanılır. Kaynak kişi için önceden program yapılarak gelişi- gidişi ve sınıfta ne şekilde yararlanılacağı belirlenip ona göre sohbet yapılır. Kaynak kişi gelişinde konuyla ilgili araç gereçlerini kostüm ve aksesuarlarını da getirmelidir. (müziyenin çaldığı enstrümanını getirmesi, yaşlı büyük ebeveynlerin gençlik fotoğraflarını getirmeleri vb.)

Albümler kitap şeklinde hazırlanabilir. Bunun yanında çiçek, meyve, sebze gibi değişik şekillerde de hazırlanır. Belirlenen şekle göre renkli kartonlar kesilir. Kesilen parçalara metinler yazılır. Kapak için de resim ve çizimlerle birlikte albüm adı yazılır. Kenarlarından ip, zımba vb. şekillerde tutturulur. Hazırlanan albümlerle şiirlere, parmak oyunlarına, tekerlemelere ve bilmecelere ait güzel bir derleme yapılmış olur.

Resim 2.1: Hikâye öncesi etkinlik araçları

Engel grubuna göre tekerlemeler için kullanılacak araçlar konuşma ve zihinsel engelliler dışında diğer engel grupları için hazırlanır. Zihinsel engellilerin düzeylerine göre araç gereç hazırlanır. Konuşma engellilerin hiç konuşamayanların bölümünde tekerlemeler ve araçlarının kullanılmamasına karşın konuşma bozukluklarının düzeltilmesinde kısa tekerlemeler ve araçlar kullanılabilir.

Bilmeceler için kullanılan araçlar işitme engellilerde hiç duyamayanlarda dudaktan okumanın gelişmesinden sonra kullanmak için hazırlanabilir. Az duyanlarda ya da cihazla duyanlarda bilmece araçları hazırlanır. Bilmecelerin cevaplarıyla ilgili resim, oyuncak ve eşyalar da kullanılır. Birden fazla engeli olanlarda ise mutlaka araç gereç kullanılmalıdır. Zihinsel engellilerde gelişim seviyelerine göre ve konuşma engellilerde bilmece araçları hazırlanabilir.

Şiirlerle ilgili hazırlanan araçlar konuşma ve zihinsel engelliler dışında diğer engel grupları için hazırlanabilir. Konuşma engellilerin hiç konuşamayanların bölümünde kullanılmamasına karşın konuşma bozukluklarının düzeltilmesinde kısa bilmeceler için araçlar hazırlanabilir. Zihinsel engellilerin düzeylerine göre araçlar hazırlanır.

Parmak oyunları araçları bedensel engellilerde ortopedik ve sağlık engellerine göre hazırlanabilir. Ağır bedensel engelliler için hazırlanamaz. Zihinsel engellilerde düzeylerine ve gelişimlerine göre hazırlanır. Görme engelliler kendi ve arkadaşlarının yaptıkları parmak oyunlarını görmeseler bile hareketlerle ifadelendirmeleri içerdiğinden rahatlıkla eğitimleri için de hazırlanabilir. İşitme ve konuşma engellilerde de parmak oyunları sadece sözel ifadelendirme içermediğinden hareketlerle ifadelendirme de bulunduğundan bu araçlar hazırlanabilir. Üstün zekâlı ve üstün yeteneklilerde, uyumsuz çocuklar, davranış ve öğrenme güçlüğü çeken çocukların eğitiminde parmak oyunları için araçlar hazırlanabilir.

Birden fazla engeli olan çocukların eğitimlerinde de parmak oyunları araçlarını hazırlamak ve kullanmak engellerinin çeşidine ve sayısına göre değişir.

Engel grubuna göre hikâye öncesi konuşmayı (grup sohbeti) üstün zekâlı ve üstün yeteneklilerde, uyumsuz çocuklar, öğrenme ve davranış güçlüğü çeken çocuklarda, bedensel engelliler ve süregen hastalığı olanların eğitimlerinde araçsız rahatlıkla uygulanabilir. Görme, işitme, konuşma engellilerde çeşitli araçlarla uygulanması gerekir. Zihinsel engellilerin düzeylerine göre araç gereç kullanılarak ve kısa olmak şartıyla uygulanabilir.

2.2.2. Hikâye Anlatmada Kullanılacak Araç Gereçleri Hazırlama

Özel eğitimde değişik tekniklerle hikâye anlatmak ilgi ve dikkat çeker. Her zaman dışarıdan materyal almak maddi anlamda pahalı olacaktır. Eğitim öğretim yılı başlamadan yıl içerisinde kullanılacak teknikler belirlenerek onlara uygun araçlar hazırlanır. Hikâye anlatmak için hikâye kitabı, hikâye kartları, pazen tahta ve figürleri, çeşitli kuklalar, t CD hazırlanabilir.

2.2.2.1. Düz Anlatım için Araç Hazırlama

Özel eğitimde engel grubuna göre hikâye anlatma tekniklerine uygun araç hazırlamada düz anlatım araçları; konuşma, bedensel ve süreli hastalığı olanlara, üstün zekâlı ve üstün yetenekliler, görme engelliler, işitme engellilerin hiç işitemeyenler grubuna, dudaktan okumayı öğrenenlere, az duyanlara, işitme cihazları kullanan engellilere, uyumsuz çocuklara, davranış ve öğrenme güçlüğü çeken çocuklara, süregen hastalığı olanlara uygulanabilir. Zihinsel engellilerde mutlaka araç hazırlanmalıdır.

Düz anlatımda en önemli materyal jest ve mimiklerdir. Akıcı dil, yumuşak bir ses tonu ilgi ve dikkat çeker. Hikâye yavaş akıcı bir dille anlatılır. Bu tekniğe en uygun masallardır. Çocuklara anlatılacak masal ile ilgili olarak kısa bir açıklama yapılır. Özel eğitimde materyalsiz anlatımla, ilgi ve dikkati çekmek zor olacağından masal ya da hikâye ile ilgili materyaller kullanılmalıdır. Kısa hikâye ve masalların seçimi uygun olur.

2.2.2.2. Hikâye Kitabı Hazırlama

Görme engelliler dışında, diğer engel gruplarının gelişim seviyelerine uygun seçilen normal hikâye kitapları hazırlanabilir. Görme engellilere ancak kabartma resimli ve harfli hikâye kitapları hazırlanabilir.

Hikâye kitabı hazırlamak için grubun gelişim özellikleri dikkate alınarak bir hikâye yazılır. Hikâye yazılırken hikâye kitabının özelliklerine ve dikkat edilecek noktalara uygun hikâye oluşturulur. Hikâye kitabı yaratıcılık kullanılarak değişik şekillerde (top, civciv, miki fare, panda elma, armut vb.) düşünülüp hazırlanabilir. Yazılan metin resim ve sayfa düzeni için bölümlere ayrılır. Her sayfada yer alacak kahramanlar ve olaylar için sayfanın kompozisyonu belirlenir. Kitap, fiziksel ve içerik özelliklerine uygun hazırlanır. Belirlenen kitap şekli kitap sayfaları adedinde çizilir ve kesilir. Resimler milaj kâğıdına çizilir. Hazırlanacak hikâye kitabı kâğıtlarına kopyalanır. Resimler guaj, kuru, sulu boyalarla ve ispirotolu kalemle boyanır. Artık materyaller ve çeşitli kâğıtlar da kullanılır.

Her sayfa tek tek hazırlanır. Kapak sayfası da hazırlandıktan sonra mukavvaya yapıştırılır ve kesilir. Hikâye metni resimlenen sayfalara yazılır. Tüm sayfalar numaralandırılarak sıraya konur. Hazırlanan sayfalar ciltlenmek için birleştirilir, dikilerek ciltlenir. Sayfa kenarları kesilerek düzeltilir. Bu çalışma sonunda hikâye kitabı kullanılmak üzere hazırlanmış olur.

Dolgu ve kabartmalı kitaplar için kumaş kullanılır. Bu tip kitaplarda ebatlar daha büyük olup dokunarak tanımaya anlamaya uygundur. Kitap boyutu da 30cm' den başlayarak 50 cm arasında değişebilir. Her sayfa için çift kat kumaş kesilir. Her sayfa kumaşın tersinden birer kenarları açık kalacak şekilde dikilir.

Her karaktere ve olaya uygun kabartma figürler belirlenir ve bu figürlerin kalıpları çıkarılır. Uygun kumaşlara kalıplar yerleştirilir. Kalıplar sabunla çizilir, 1 cm pay bırakılarak kenarlarından kesilir. Kabartma figürlerin dikiş işleminden sonra ters çevrilebilmesi için 2cm yer dikilmez. Kabartma figürler kumaşların tersinden makineyle dikilir. Ters çevrilir ve ütülür. Figürlere uygun süslemeler yapılır. Kabartma yapabilmek için figürlerin içine elyaf, pamuk, sünger vb. malzemeler doldurulur. Doldurma yeri gizli dikişle dikilir. Hikâye metnine ve olaylara göre kabartma figürler sayfalara yerleştirilir, gizli dikişle dikilir. Her sayfada aynı işlem yapıldıktan sonra, sayfalar dolgu malzemesiyle doldurulur, gizli dikişle açık yer dikilir. Bu kitaplar yumuşak olmaları nedeniyle yastık olarak da kullanılır. Daha dik durması için sayfa boyutlarına göre içine ince mukavva kesilip konabilir.

Sesli kitaplar için teyp kaset ve CD kullanılır. Hikâye kitabının yanında hikâye metni CD kayıt yapılır. Kayıt işlemi özel kayıt odalarında yapılırsa, ses düzeni iyi olur. Kulağı rahatsız etmez.

Resim 2.2: Değişik tekniklerde hazırlanan hikâye kitapları

2.2.2.3. Resimli Hikâye ve Olay Sıralama Kartları Hazırlama

Resimli olay sıralama ve hikâye kartları görme engellilere hazırlanamazken özel eğitimin engel grubuna göre sınıflandırılan diğer tüm alanlarında seviyelerine göre seçilen hikâyelere uygun olarak hazırlanır.

Metin, hikâye özelliklerine uygun olarak yazılır ve bölümlere ayrılır. Olay sıralamada ise resimler bütünlüğü bozmayacak şekilde bölümlere ayrılır ya da tek resim olarak hazırlanır.

Hikâye kartlarında ve olay sıralamada resimlerle olay, açık ve anlaşılır şekilde anlatılmalıdır. Resimler ve kartların büyüklükleri ne çok büyük ne de çok küçük olmalıdır. Resimlerin büyüklükleri 25 x 30 cm ya da 30 x 30 cm olabilir. Kartlar kesilir, resimler kopyalanır ve boyanır. Boyandıktan sonra kartlar dik durmaları, sağlam ve dayanıklı olmaları için mukavvaya yapıştırılır. Resimlerde artık materyaller, çeşitli kâğıtlar kullanılabilir. Kartların üzeri şeffaf naylon ya da yapışkan asetat ile kaplanır. Hikâye resimli kartların ön yüzüne yazılmaz. İstenirse arkasına yazılabilir. Resimli kartlar numaralandırılır. Hikâye metni ya da olay sırası beyaz kâğıda yazılır. Metin ve kartlar büyük bir zarfın içinde saklanır.

Resim 2.3: Tek resimli olay sıralama kartı

Resim 2.4: Resimli hikâye kartları

Resim 2.5: Olay sıralama kartları

2.2.2.4. Kukla Hazırlama

Engel grubuna göre kuklalar ile hikâye anlatımında işitme engelliler için kukla sahnesi hazırlanmaz; fakat tüm kukla çeşitleri hazırlanabilir. Az görenler için parmak ve yüzük kuklaları küçük olmaları nedeniyle uygulamalarda başarı sağlamayı zorlaştıracağından hazırlanamazken diğer kuklalar hazırlanabilir. Bunların dışındaki engel grupları için kuklalar hazırlanabilir.

➤ El kuklası

El kuklasının önce başı, sonra vücut kısmı hazırlanır. Baş vücutla birleştirilir. Çeşitli malzemelerden hazırlanan el kuklalarının yapıları aşağıda anlatılmıştır:

- El kuklasının başı pembe ya da beyaz tuvalet kâğıdı kullanılarak hazırlanabilir. Bunun için ampul, balon ya da eski oyuncak bebek başı kullanılabilir. Kalıbın üzeri yapışmaması için sıvı yağla kaplanır. Kalıbın üzerine bir kat tuvalet kâğıdı bir kat formika zambkı (beyaz tutkal) sürülür. Bu işlem 1 cm' ye yakın olacak şekilde sürdürülür. İşlem yapılırken karakterin özellikleri de verilmeye çalışılır (örneğin gagası, insan burnu vb.). Kuruması için birkaç gün beklenir. Kuruduktan sonra maket bıçağı yardımıyla başın yüz ve arka kısmı kesilerek ayrılır. Kalıp çıkarılır, ayrılan iki parça tutkal yardımıyla tekrar birleştirilir. Kahramanın özelliklerini taşıyacak şekilde yüz boyanır, uygun süslemeler yapılır (saç, kulak vb.), verniklenir. Bu çalışma kâğıt hamuru hazırlanarak da yapılabilir. Küçük parçalara ayrılan kâğıtlar önceden ıslatılır, kâğıtların yumuşamaları sağlanır. Yumuşatılan kâğıtların suları süzülür. Kâğıtlar un ve formika zambkı ile yoğrulur, kalıba yağ sürülür, üzeri ince bir tabaka olacak şekilde kâğıt hamuru ile kaplanır. Tuvalet kâğıdı ile yapılan kukla başı gibi tamamlanır.
- Gazete kâğıdı buruşturularak yumruk büyüklüğünde top hâline getirilir. Üzeri beyaz kâğıtla yüz kısmı düzgün olacak şekilde sarılır. Arkadan yapıştırılır. Kuklanın boynu için kartondan rulo yapılır ve baş kısmı monte edilir. Karaktere uygun göz, kaş vb. çizilir. Yün, orlon iplikler ve pamuktan saçlar yapılabilir.
- Kumaş kullanılarak kukla başı yapılabilir. Yapılacak karakterin baş kalıbı parşömene çıkarılır (çiçek, insan ve hayvan başı vb.). Kalıp kenarlarında 1cm pay bırakılacak şekilde kumaşa yerleştirilir. Kenarları sabunla çizilir. Sabunla çizilen yerlerden 1cm uzaklıktan makasla kesilir. Kalıp çıkarılır. Kumaşın ters yüzü tarafından parçalar çizgilere göre birleştirilip teyellenir. Parmak girmesi için boyun kısmı dikilmez. Teyelli kısımlar makinede dikilir. Kumaşın düz tarafı çevrilir, ütülenir. Artık materyallerle ve çeşitli eşyalarla karaktere uygun yüz ve baş çalışması yapılır. Baş kısmının içine pamuk, sünger ve kumaş parçaları konarak doldurulabilir. Dolgu işlemi yapılmadan da kullanılabilir.

- Artan yün ve orlon ipliklerle örgüden kukla başı ve giysisi yapılabilir. Yapılacak kukla karakteri belirlenir, kalıbı çıkarılır. Kalıba uygun şekilde tığ ya da şiş ile ipler örülür. Bu çalışma eski kazakların kalıba uygun olarak kesilip dikilmesi ile de yapılabilir. Örülen başın üzerine yüz ve baş şekilleri başka renklerdeki iplerle işlenerek süslemeler yapılır. Bunların yanında değişik artık materyaller de kullanılabilir.
- Karton kutu (boş ilaç kutuları) ve küçük plastik şişelerle de kukla başı yapılabilir. Kutu ya da şişenin üzeri kâğıtla kaplanır. Kutu için kartondan rulo hazırlanır ve boyun olacak şekilde yapıştırılır. Şişelerde ağız kısmı boyun olacak şekilde kukla başı hazırlanır. Üzerine ispirtolu kalemle karaktere uygun yüz özellikleri çizilir. Çeşitli artık materyallerle baş süslemeleri yapılır.
- Yemek kaşığı (tahta) ile de kukla yapılır. Düz ve verniksiz tahta kaşığın bombeli tarafına yüz karakterleri ispirtolu kalem ya da ince fırça yardımıyla guaj boya kullanılarak çizilir. Boya ile renklendirilir. Baş için saç, kulak vb. süslemeler yapılır. Yüz kısmı verniklenir. Kaşığın sap kısmına kukla elbisesi giydirilir. Kese kâğıdı ile kukla yapımında ise düz kese kâğıdı tercih edilir. Bir tarafına ispirtolu kalem ile yüz çizilir. Artık materyaller ile baş kısmına uygun süslemeler yapılır. Kese kâğıdı kuklası elbisesiz de kullanılabilir.
- Çorap kuklası yapmak için çok eskimemiş kalın uzun çoraplar kullanılır. İnce çoraplar eli gösterdiğinden ve dayanıklı olmadığından tercih edilmez. Kukla yapmak için çorabın parmak ucundan enine doğru kesilir. Kesilen kısım kuklanın karaktere uygun ağız olabilir. Çoraplar hayvan kuklaları için çok uygun malzemelerdir. Kesilen yer için başka bir kumaştan oval parça kesilir. Tersinden buraya dikilir. Bu kuklanın ağız olacağından pembe, kırmızı, ten rengi kumaşlar tercih edilebilir. Dikim işinden sonra çorap çevrilir. Göz, kulak vb. özellikler için yerler belirlenir. Boncuk, ip, kumaş vb. malzemelerden yüz ve baş özellikleri yapılır. Kullanılmak için çorap ele geçirilir. Başparmak çorap kuklasının ağız kısmının altına yerleştirilir. Diğer dört parmak ağızın üst kısmına gelecek şekilde yerleştirilip kukla oynatılır.
- Eskimiş oyuncak bebeklerin başları ile de kukla yapılabilir. Oyuncak bebek başına uygun kukla elbisesi dikilir. Boyun kısmından iple veya yapıştırılarak tutturulur. Yukarıda belirtilen malzemeler dışında da daha pek çok malzeme kullanılarak değişik kuklalar yapılabilir. Kukla başları hazırlandıktan sonra kuklanın vücudu hazırlanır. El kuklasının yapımında en önemli özellik elin girebilecek şekil ve büyüklükte olmasıdır. Kuklanın başını oynatabilmek için kuklanın vücuduna el ve parmaklar çok rahat girebilmelidir.

- Kukla vücutu ve kolları için hazırlanan kalıpla belirlenen kumaş kesimi yapılır. Bunun için kalıp kumaşa yerleştirilir. Etrafı sabunla çizilir. Sabunun kenarlarından 1cm genişlikte kesilir. Kesilen parçalar sabunlu yerlerden kumaşın ters tarafından teyellenir. Teyelli yerlerden makine çekilir. Teyeller sökülüp düz çevrilir ve ütülenir. Yapılan kukla başı; dikme, yapıştırma, iple bağlama tekniklerinden biri kullanılarak vücuda birleştirilir. El kuklasının vücutu kumaş dışında örgüden ve kâğıttan da yapılabilir.
- El kuklasını kullanmak için işaret parmağı boyuna, baş ve orta parmak kollara girecek şekilde hazırlanır. Piyasada hazır plastikten yapılmış orijinal karakterlere çok uygun kuklalar bulunmaktadır.

Resim 2.6: Çeşitli el kuklaları

➤ Parmak kuklası

Kâğıt, kumaş, örgü çeşitlerinden hazırlanan ve bir parmağa takılarak oynatılan küçük boy kuklalardır. Boyutları parmaklara girebilecek kadardır. Burada önemli olan parmağın rahat hareket etmesidir. Parmak kuklaları kaymayan, esneyen kumaşlardan yapılır. Parmak kuklası için parmağı saracak kâğıt, rulo ve plastik boru kullanılır. Kâğıt rulo ya da kumaş üzerine yüz ve baş özellikleri çalışılır. Artık materyaller ile süslemeler yapılır. El kuklalarında olduğu gibi iplerle örgü tekniği kullanılarak da parmak kuklası yapılabilir. Parmak büyüklüğünde kukla karakteri karton üzerine çizilip boyanır, plastik boruya yapıştırılarak kullanılır.

Elma, armut, havuç ve patates gibi sebze ve meyvelerden de kukla yapılabilir. Bunlardan yapılan kuklalar kısa süre kullanılabilir. Yuvarlak ve oval meyvelerin içi parmak girecek kadar oyulur. Üzerine yüz resmi çalışılır. Havuç ise boyuna ikiye kesilir. Kalın kısmı oyulur. İstenen karakter dış tarafına çalışılır, parmakla oynatılır.

- İki parmaklı kukla: İki parmak takılarak kullanılan kukla yapmak için, karakter belirlendikten sonra kartona çizilir ve karton kesilir. Karton renkli boya kalemleri ile boyanır. Artık materyallerle ve renkli kâğıtlarla süslemeler yapılır. Kuklanın vücudunun alt kısımlarına iki parmak girecek şekilde yuvarlak delikler açılır. Yapılan kuklayı oynatmak için işaret ve orta parmaklar yuvarlak deliklerden geçirilir. Kukla dik durur ve oynatılacak konuma gelmiş olur.

Resim 2.7: İki parmaklı kuklalar

Resim 2.8: Parmak kuklaları

- **Yüzük kuklası:** Kartondan yüzük yapılır. Parmaklara uygun büyüklükte kukla karakteri çizilir ve boyanır. Kartondan yüzüğe yapıştırılır. Metinlere göre birkaç tane karakter hazırlanabilir. Kâğıt hamurundan da kukla yapılabilir. Yüzük kuklası tekerleme ve şarkı söylerken de kullanılabilir.

Resim 2.9: Yüzük kuklaları

- **Eldiven kuklası:** Bu tip kuklalarda eller ve parmaklar bir bütün olarak kullanılır. Eldiven kuklası yapmak için bir teki kaybolmuş eldivenler kullanılır. Eldivenin parmaklarına ayrı ayrı karakterler yapılır. Karakter özellikleri iplerle işlenir, kumaş ya da boncuk yapıştırılarak süslenir. Aile fertleri, besin grupları, hayvanlar için eldiven kuklası uygun bir çalışmadır. Koyu renkli eldivenlere açık renklerle karakterler çalışmak daha uygun olur.

Resim 2.10: Eldiven kuklası

- **Avuç kuklası:** Elin iç kısmına ya da dış kısmına figürler ispirtolu kalemle çizilir, boyanır ve artık materyallerle süslenir. Kukla başı çeşitli aksesuarlarla süslenerek zenginleştirilebilir (kurdele, renkli bant, lastikli toka vb.). Avuç kuklası sahneli ya da sahnersiz Hikâye anlatılırken kullanılabilir. Bu teknik çocukların ellerine de uygulanır. Çocuklar tekerlemelerde, bilmeceelerde, Hikâye anlatmada bunlardan yararlanabilirler. Bu kukla çeşidi çok uzun süreli kullanılamaz; fakat çocukların oldukça ilgisini çeken bir kukla çeşididir.

Resim 2.11: Avuç kuklası

- **İpli kukla (marionette):** Oyuncak bebek ya da hayvan karakterlerine ait vücut parçalarının ipler yardımıyla hareketi sağlanır. İpler kontrol çubuğuna bağlanarak kuklalar hareketlendirilir. Hazırlanması düşünülen kukla karakterinin vücut parçaları eklem yerlerinden ayrı ayrı olarak hazırlanır. Eklem yerlerinin hareketini sağlayacak şekilde birbirine birleştirilir. Hareketi sağlamak için ataç raptiyeler ve hareketli zimbalar kullanılır. Boş makaralar, boş kutular, ponponlar, daire şeklinde kesilen kumaş parçaları ya da örgülerden hazırlanan yuvarlakların içlerinden ipler geçirilerek kuklalar yapılır. İnce mukavadan kukla karakterleri çizilir, boyanır. Hazırlanan bu kukla bedenine uygun giysi giydirilerek de yapılabilir. Bu kuklalar artık materyaller ile süslenir. Hazırlanan kuklanın ayak, kol ve baş kısımlarına ince naylon ip ya da misina ile bağlanır. Misina şeffaf ve sağlam olması nedeni ile daha çok tercih edilir.

Hazırlanan ipler, çapraz (X) veya artı (+) şeklinde kuklanın başından 30 cm yükseklikten tahtadan çakılan kontrol çubuğuna bağlanır. İpleri kontrol çubuğuna bağlarken en merkeze (kontrol çubuğunun ortasına) kuklanın başından gelen misina, kontrol çubuğunun ön tarafına ayak ve bacaklardan gelen misinalar, kontrol çubuğunun sağ ve soluna kollardan gelen misinalar, kontrol çubuğunun arkasına ise kuklanın sırtından gelen misina bağlanır. Misinalar bağlanırken birbirine karıştırılmamalıdır. Bütün misinalar bağlandıktan sonra kontrol çubuğu tutulur. Kuklanın hiç hareket ettirilmeden ayakta rahatça durup durmadığına bakılır. İpli kukla oynatılırken bir elle kontrol çubuğu tutulur. Diğer elle hareketi sağlamak için misinalar sırasıyla ya da ikili olarak çekilir. İpli kukla oynatmak deneyim gerektirir. Hikâyeyi başka bir kişi anlatabilir.. Deneyim arttıkça hem kukla oynatılır hem de hikâye anlatılabilir.

Resim 2.12: Kontrol çubuklu ipli kukla

Resim 2.13: İpli kukla

- **Gölge kuklası:** Geleneksel Karagöz ve Hacivat karakterlerinin en yaygın olarak kullanıldığı tekniktir. Türk kültür hazinelerimizden birisidir. Karagöz ve Hacivat karakterleri deriden yapılır. Derinin pahalı bir malzeme olması nedeniyle kâğıt da kullanılabilir. Gölge kuklası yapmak için karakterler belirlenir, çizilir ve vücut parçaları ayrı ayrı kesilir. Sulu boya ve guaj boya ile boyanır. Karakterdeki göz, burun vb. kısımlar kesilerek kuklaya belirginlik kazandırılır. Eklem yerlerinden (bel, diz, dirsek, boyun vb.) ataç raptiye ya da hareketli zımba ile birleştirilir. Kuklanın arkasına daha önce hazırlanan tahta çubukların ucu, çivi ya da raptiye ile kuklanın ortasına sabitlenir. Kuklalar oynatılırken perdeye yaklaştırılıp uzaklaştırılarak da oyuna derinlik katılabilir.

Hazırlanan kuklaları oynatmak için ortalama 70 x 100 cm ebadında dikdörtgen çerçeve yapılır. Bu çerçeveye parşömen kâğıdı ya da ince beyaz patiska gerilerek kaplanır. Çerçevenin ayakta durabilmesi için iki ayak yapılır. Perdenin arka tarafı ışıklandırılır. Arkadan ışıklandırma ile kukla karakterlerinin net görülmesi sağlanır. Tiyatro ya da sınıfın loş olması için ışıkları kapatılır. Sahneye gelen ışık, oyuna ilgiyi toplar. Sınıfta sahnenin arkası ışık yerine pencerenin önüne gelecek şekilde yerleştirilerek doğal aydınlatma da sağlanabilir. Bu teknik de ipli kukla gibi oldukça deneyim gerektirir. Ayrıca müzik ya da enstrüman kullanmak için bir kişiye ya da teybe ihtiyaç vardır. Deneyim arttıkça hem hikâye hem de kukla oynatılabilir.

Resim 2.14: Gölge kuklası

- **Çomak kuklası:** Hikâyeye uygun karakterler belirlenir. Beyaz kâğıt üzerine karakterler çizilir. Karakterlerin boyu orta boy oyuncak bebek kadar olabilir. Çizilen karakterler guaj, sulu, pastel boya ile boyanır. Artık malzemelerle süslemeler yapılır. Ataç raptiye ya da zımba ile kol ve bacaklar istenirse hareketli yapılabilir. Her parça sağlam ve dik durması için mukavvaya yapıştırılır, kenarlarından kesilir. Kuklanın arkasına kuklaları kaldırıp oynatabilecek uzunlukta çubuk yapıştırılır. Yapılan kuklalar sahneli ya da sahnesiz kullanılır. Bu teknikte hem kuklayı oynatmak hem de hikâyeyi anlatmak kolaydır.

Resim 2.15: Çomak kuklaları

2.2.2.5. CD Hazırlama

Televizyon, ve CD ile hikâyeye anlatım tekniği, görsel teknik olması nedeniyle görme engelliler dışında tüm engel gruplarına hazırlanabilir. Ancak özel betimlemeli seslendirmelerle görme engelliler için de hazırlanabilir.

Çocuk hikâyesi özelliklerine uygun hikâyeye metni ve olay sıralaması hazırlanır. Olay ve hikâyeye anlatmak için CD'ye anlatımlar kaydedilir. Görsel herhangi bir şey yoktur. Kulağa hitap ettiğinden sesin, anlatımın iyi olması gerekir. Ses tonu, inişler, çıkışlar, vurgular metin üzerinde belirlenir. Kayıt öncesi uzun okuma tekrarları yapılır. Bunun için ses geçirmeyen yalıtımı yapılmış odalar kullanılırsa, kayıt işlemi iyi yapılır. Görme engellilerde hikâyeye anlatımında gerçek malzemelerle birlikte oldukça sık kullanılır.

VCD için kameraya ihtiyaç vardır. Görüntülü ve sesli araçlardır. Kamerayla çekim için çocuk hikâyelerinin özelliklerine uygun, olay veya hikâyeye metni hazırlanır. Olaylar, çekilecek ortamlar, araç gereçler, rol alacak kişiler, kostüm ve aksesuarlar olay sırasına ve hikâyeye göre hazırlanır. Kesinti yapılmadan çekim yapılır. Kamera kaseti, kayıt cihazı yardımıyla videokasetine veya VCD'ye aktarılır. Televizyon, video, VCD çalara takılarak kullanılır. Piyasada hazır kaset ve CD'ler de vardır. Bunları satın almak, kullanmak kolay bir yoldur. Eğer satın alınacaksa seçim yapılırken çok uzun veya çok kısa olmamasına, görüntü kalitesine dikkat edilmelidir. Önceden mutlaka denenmeli ve kontrol edilmelidir. Kullanıcı araçları kullanım bilgi ve becerisine sahip olmalıdır.

2.2.2.6. Bilgisayar İçin CD Hazırlama

Görme engelliler için özel betimlemeli ve seslendirmeli bilgisayar CD'leri hazırlanır. Tüm engel gruplarına uygun bilgisayarla hikâye CD'leri hazırlanabilir.

Teknolojik bir anlatım aracıdır. CD hazırlanırken işlemlerin aynısı yapılır. Hazırlanan CD bilgisayara takılır. Resimler ya da görüntüler projektör ile düz beyaz duvara yada beyaz perdeye yansıtılır. Projektör yardımıyla görüntü büyür ve herkes seyredebilir. Bilgisayar ekranından ancak bir kişi rahat izleyebilir. Bilgisayarla slayt kartı da hazırlanabilir. Dijital fotoğraf makinesi kullanılır. Bilgisayarda görüntü kartı ve kamera varsa, kayıt da yapılabilir. Bilgisayar ile ilgili eğitim araçlarının ve diğer eğitim araçlarının izleyici ve denetleyici bir kurulun onayından geçirilerek piyasaya sunulması eğitim için gereklidir. Piyasada çok çeşitli filmler, programlar yazılımlar bulunmaktadır. Bunların kaliteli ve eğitim amaçlarına uygun olarak seçilip kullanılması gereklidir.

2.2.2.7. Pazen Tahta Kartları ve Figürleri Hazırlama

Pazen tahta ve kartları görme engelliler için hazırlanamazken pazen tahta figürleri hazırlanabilir. Özel eğitimin engel grubuna göre sınıflandırılan diğer tüm alanlarında seviyelerine göre seçilen Hikâyelerle pazen tahta kartları ve figürleri hazırlanır.

Pazen tahta ile hikâye anlatabilmek için 70 x 125 cm ebadında pazen, polar vb. düz kumaştan bir pano hazırlanır. Pazen tahta tekniği ile Hikâye anlatmak için de Hikâye metni hazırlamak gerekir. Hikâye kitabındaki özellikler ve dikkat edilecek noktalara göre metin oluşturulur.

Resimli kartlar hazırlanır, fakat kartlara hikâye metni yazılmaz. Hikâye metni ayrıca beyaz bir kâğıda yazılır. Eski hikâye kitapları da değerlendirilmek için pazen tahta tekniğine uygun olarak kesilir, yeniden düzenlenip kullanılabilir. Bu kartlardan başka çeşitli insan, hayvan, meyve, eşya vb. figürler tek tek hazırlanabilir. Figürler hazırlanırken hikâye kitabının yapımında belirtilen resim özelliklerine dikkat edilerek çalışılır. Resimleme sırasında mulaj kâğıdına kopyalananlar kartona geçirilir. Kuru, guaj, sulu ve pastel boyalarla ve ispirotolu kalemlemlerle renklendirilir. Kart ve figürlerde artık materyaller de kullanılabilir.

Resimli kartların ve figürlerin arkasına pazen panoda yapışık durabilmeleri için zımpara kâğıdı, pazen kumaş ya da Amerikan fermuarının sert plastikli tarafından (cırt cırt) parçalar yapıştırılır. Hazırlanan araçlar metin ile birlikte zarflanarak saklanır.

Resim 2.16: Pazen tahta figürleri

Resim 2.17: Pazen tahta kartları

2.2.3. Hikâye Sonrası Etkinliklerde Kullanılacak Araç Gereçleri Hazırlama

Her engel grubunun özelliğine göre uygun pandomim, rol oynama ve doğaçlama araçları rahatlıkla hazırlanabilir. Hikâye oluşturma ile ilgili araçlar zihinsel engellilerin seviyelerine göre hazırlanırsa, çok yararlı olur. Hikâye oluşturma konuşma ve işitme engelli çocuk ve bireylerin eğitiminde kullanılamaz gibi görünse de tam tersi söz konusu olduğundan çeşitli araç gereçler hazırlanabilir. Tüm engel grupları için hikâye oluşturma araçları hazırlanabilir. Zihinsel engellilerde adaptasyondan sonra dramatizasyon için araçlar hazırlanabilir. Diğer engel grupları için dramatizasyon araçları hazırlanabilir.

Aşağıda yapıları açıklanan araç gereçler, hikâye sonrası çeşitli etkinliklerin uygulanmasında kullanılabilir:

- Kâğıttan maske yapımı için karaktere uygun mulaj kâğıdına kalıp çıkarılır. Sonra kartona geçirilir. Göz, ağız ve lastik takabilmek için delik ve kesimler yapılır. Maskenin boyu çocukların yüzüne göre olmalıdır. Karakterin orijinaline uygun olarak hazırlanır. Boyama ve artık materyaller ile süslenir. Başa takmak için makine lastiği kullanılır, deliklere bağlanır.
- Kumaştan maske yapmak için karaktere uygun kalıp çıkarılır. Kalıba göre akmayan kumaştan kesim yapılır. Kesilen kumaşın sert ve dik durması için kumaş kartona yapıştırılır. Göz ve başa takmak için delikler kesilir. Artık malzemelerle süslemeler yapılır.

Resim 2.18: Maskeler

- Kâğıt hamurundan maske yapmak için bir adet yumurta kutusu parçalanarak suda ıslatılır. Kabardıktan sonra suyu sıkılır. Tekrar üzerini örtecek kadar su ilave edilir, 45 dakika kaynatılır. Başka bir tencerede iki çorba kaşığı nişasta az su ile eritilir. Kaynayan yumurta kolisinin içine ilave edilir. 10 dakika daha kaynatılır. Soğuyunca sudan sıkılarak çıkarılır. Hazırlanan karışıma bir su bardağı beyaz tutkal ve alabildiği kadar un ilave edilir. Yumuşak, ele yapışmayan hamur kıvamına gelinceye kadar yoğrulur. Çalıtılacak maskeye uygun büyüklükte oval ya da yuvarlak bir tabak kullanılır. Tabağın dış yüzüne hamurun yapışmaması için yağ sürülür ya da tabak ince naylon ile kaplanır. Bunun üzerine hamur ince bir tabaka hâlinde yayılır.

- Kurumadan önce göz ve lastik yerleri için delikler açılır. Daha sonra hamur kurumaya bırakılır. Hamur kurduktan sonra ıspirtolu kalem ile uygun çizimler yapılır ve verniklenir. Artık malzemelerle saç, kulak, bıyık vb. süslemeler yapılır. Makine lastiği takılır ve kullanılır.
- Başlık yapmak için atmayan kumaşlar tercih edilir. Çocukların başlarının büyüklüğündeki çeşitli karakterlere uygun başlıklar kullanılır. Yapılacak karaktere uygun (hayvan, çiçek vb.) kalıp çıkarılır. Kalıp kumaşa dikiş payı bırakılarak yerleştirilir, sabunla kenarlarından çizilir, bir cm kenarından pay bırakılarak kesilir. Sabunlu yerler birbirini karşılayacak şekilde kumaşın tersinden teyelle birleştirilir, makinede dikilir. Başlık düz çevrilir ve ütülenir. Artık materyaller ile (toka, boncuk vb.) süslenir. Başlıklar yüzü kapatan şekilde yapıldığı gibi yüzü kapatmayan şekilde de yapılır.
- Kostümler için evde olan kumaşlar tercih edilmelidir. Kumaş tercihinde atmayan kumaşlar dikim ve kullanımda kolaylık sağlar. Karakterlere uygun kalıp çıkarılır, kumaşa yerleştirilir, sabunla çizilir ve 1 cm pay bırakılarak kesilir. Sabunları karşılayacak şekilde teyelle kumaşın tersinden birleştirilir. Teyellerin üzerinden makine çekilir. Kumaş düz çevrilir ve ütülenir. Bu tip çalışmalar için palyaço kostümü, tavşan kostümü uygun olur. Kalıplar çocukların boy ve vücut ölçülerine göre olmalıdır. Dikilen kostümler genellikle tulum şeklinde olduğundan çocuk içinde rahat edebilmelidir. Kostümler için artık malzemelerle süslemeler yapılır. Palyaço saçı için evde artan yün iplikler kullanılır. İplik ansiklopediye sıralı sarılır, bir tarafından kesilir. İnce çoraptan şapka gibi iğne ya da tığ ile yün ipler tutturularak çoraba monte edilir. Peruk şekline gelince bu işleme son verilir ve kullanılır. Kostüm ve aksesuar dışında çocukların yüzleri alerji yapmayan yüz boya ile çeşitli karakterlere uygun şekilde çizilir ve boyanır. Kostüm ve aksesuar için değişik pek çok araç hazırlanabilir.

Resim 2.19: Başlıklar

Resim 2.20: Kostüm ve aksesuarlar

2.3. Türkçe Dil Etkinliklerinin Özelliklerine Uygun Araç Gereç Hazırlanırken Dikkat Edilecek Noktalar

- Hazırlanacak aracın orijinaline ve karakter özelliklerine uygun olarak hazırlamak en önemli noktadır.
- Hazırlanacak araçlar engel grubuna ve çocukların gelişim seviyelerine uygun olmalıdır.
- Hazırlanacak aracın ilgi ve dikkat çekici olmasına özen gösterilmelidir.
- Hazırlanacak araçlar konuya uygun olmalıdır.
- Araçlar tekniğe uygun hazırlanmalıdır.
- Araçların yapımında kullanılan alet ve makinelerin kullanım bilgileri önceden alınmış ve pratik kazanılmış olunmalıdır.
- Malzeme seçimi hazırlama aşamasında pek çok problemi ortadan kaldırmak önemlidir. Örneğin kukla elbisesi dikiminde atan kumaşlar dikim işini zorlaştırır ve kullanımda sağlamlık içermez.
- Türkçe dil etkinliklerinin özelliklerine uygun araç hazırlanırken de kullanılan araçların seçiminde aracın amaca uygunluğuna, kalitesine dikkat edilmelidir. Örneğin uygun boya kullanmamak aracın amacına hizmet etmesini engeller.
- Araç hazırlarken ve süslerken değişik malzemeler kullanmaya, ilgi ve dikkat çekmek için özen gösterilmeli ve artık malzemelere de yer verilmelidir.
- Hazırlanan araçlar yapıldıktan sonra kontrolden geçirilmeli ve deneme çalışmaları yapılmalıdır.

2.4. Türkçe Dil Etkinliklerini Hazırlama (Engel Grubuna Göre)

Engel grubunun özelliğine göre Türkçe dil etkinlikleri hazırlanır.

2.4.1. Hikâye Öncesi Etkinlikler

Hikâye öncesi Türkçe dil etkinliği olarak; tekerlemeler, bilmeceler, şiirlerden, parmak oyunu ve grup sohbeti uygulamalarından yararlanılabilir.

2.4.1.1. Tekerlemeler

Sürekli hastalığı olanlarda, konuşma bozukluklarının düzeltilmesinde ve zihinsel engellilerin düzeylerine göre kısa tekerleme örneği:

Etkinlik 1: “Hasta” tekerlemesini söyleme

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Pasta, hasta resimleri

Uygulama: Çocuklar “U” şeklinde oturduktan sonra tekerleme ile ilgili resimler hazırlanır. Materyal gösterilir. Materyalin adı sorulur. Bilenlere “evet, aferin” gibi destekleyici sözler söylenerek pekiştireç sağlanır. Materyalin adı söylenir. Tekerleme öğretmen tarafından söylenir. Çocuklarla sıra sıra söylenir.

Hastayım hasta
Canım ister pasta
Kalk gidelim dansa
Dansta yeriz pasta.

TEKERLEME SÖZLERİ ÖLÇÜT BAĞIMLI TESTİ		
BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	YÖNERGELER
<i>“Hastayım hasta” diye söyle denildiğinde, “Hastayım hasta” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Hastayım hasta” diye söyle.</i>
<i>“Canım ister pasta” diye söyle denildiğinde, “Canım ister pasta” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Canım ister pasta” diye söyle.</i>
<i>“Kalk gidelim dansa” diye söyle denildiğinde, “Kalk gidelim dansa” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Kalk gidelim dansa” diye söyle.</i>
<i>“Dansta yeriz pasta” diye söyle denildiğinde, “Dansta yeriz pasta” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Dansta yeriz pasta” diye söyle.</i>

Tablo2.1: Ölçü aracı (Eğer öğrenci ismi eklenirse performans kayıt çizelgesi olur.)

Tekerleme sözleri için hazırlanan ölçüt bağımlı testi, bilmeceler ve şiirler için de aynı şekilde hazırlanır.

2.4.1.2. Bilmeceler

İşitme engellilerin hiç duyamayanlarında bilmeceler; dudaktan okumanın gelişmesinden sonra kullanılabilir. Az duyanlarda ya da cihazla duyanlarda, zihinsel engellilerde, konuşma engellilerde; gelişim seviyelerine ve düzeylerine göre kullanılır. Sürekli hastalığı olanlar, bedensel engelliler, üstün zekâlı ve üstün yetenekliler, uyumsuz çocuklar ve davranış güçlüğü çeken çocuklar, öğrenme güçlüğü çeken çocukların eğitimlerinde uygulanabilecek bilmece örneği:

Etkinlik 2: Sabun bilmecesini söyleme

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Kuru sabun veya sabun resmi

Uygulama: Çocuklar “U” şeklinde oturduktan sonra bilmece ile ilgili resim veya nesnenin kendisi (sabun) hazırlanır. Materyal çocuklara gösterilmez. Öğretmen yanında ya da arkasında saklar. “Size bir bilmecem var, bakalım bilecek misiniz?” diyerek söze başlar. Bilmece anlaşılır şekilde sorulur. Bilenler ödüllendirilir. Bilemeyenler ve bilenlere pekiştireç olması için bir tane kuru sabun veya resmi gösterilir. Görme engellilerde materyal elden ele dolaştırılarak incelemeleri sağlanır.

Bilmece bildirmece
El üstünde kaydırmaca (sabun)

2.4.1.3. Şiirler

Konuşma bozukluklarının düzeltilmesinde, zihinsel engellilerin düzeylerine göre, sürekli hastalığı olanlar için kısa bir şiir örneği:

Etkinlik 3: “Anneciğim” şiirini söyleme

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Anne ve çocuk resmi

Uygulama: Çocuklar “U” şeklinde oturduktan sonra şiir ile ilgili resim hazırlanır. Öğretmen tarafından çocuklara gösterilir. Kısa bilgi verilir. Çocuklara bununla ilgili bir şiiri söyleyeceğini belirtir. Önce şiirin adı söylenir, sonra tamamı söylenir. Mısra mısra tekrar edilir. Engel grubuna göre bir kıta da yeterli olabilir. Ezberletme yoluna gidilmez. İstekli olurlarsa, ikinci kıta söylenebilir.

ANNECİĞİM

Anneciğim seni ben,
Çiçeklerden yemişten,
Sarı saçlı bebekten,
Canımdan çok severim,

Gitme yanımda kal,
Beni kollarına al,
Pembe gülden daha al,
Yanağından öperim.

2.4.1.4. Parmak Oyunu

Parmak oyunu bedensel engellilerde engellinin durumuna göre sadece sözel katılımların olabileceği bir etkinliktir. Seçilen parmak oyununun nasıl oynanacağı kısaca anlatılır. Parmak oyununun adı söylendikten sonra hareketleri yapılırken sözleri söylenir. Sonra çocuklarla birlikte söylenir. Görme engelliler de sözlere eşlik ederek parmak oyununa katılırlar.

Zihinsel engelliler, engel düzeylerine ve gelişimlerine uygun hazırlanmış olan parmak oyunlarına katılmaktan zevk duyarlar.

Etkinlik 4: Başımız (parmak oyunu)

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: İnsan başıyla ilgili resim

Uygulama: Çocuklar “U” şeklinde oturduktan sonra parmak oyunu ile ilgili resim hazırlanır. Öğretmen tarafından çocuklara gösterilir. Kısa bilgi verilir. Çocuklara bununla ilgili bir parmak oyunu oynayacağını belirtir. Önce parmak oyununun adını söyler, sonra tamamını söylerken ilgili hareketleri de yapar. Daha sonra yanına aldığı bir çocukla parmak oyununu söyler ve hareketlerini yapar. En sonra da bütün grupla birlikte söyler ve hareketleri yapar. Hareketleri yapamayan çocuklara, çocukların engel düzeylerine göre uygun ipuçları vererek çocukların hareketi yapmalarını sağlar.

BAŞIMIZ

Tintin çene (Çene tutulur.),
Aşçı dükkânı (Ağız gösterilir.),
Hor hor çeşme (Burun gösterilir.),
Ela göz (Gözler gösterilir.),
Kalem kaş (Kaşlar gösterilir.),
Bitli baş (Saçlar gösterilir.)

TEKERLEME SÖZLERİ ÖLÇÜT BAĞIMLI TESTİ		
BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	YÖNERGELER
<i>“Tin tin çene” diye söyle denildiğinde, “tin tin ” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Tin tin çene” diye söyle.</i>
<i>“Aşçı dükkânı” diye söyle denildiğinde, “aşçı dükkânı” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Aşçı dükkânı” diye söyle.</i>
<i>“Hor hor çeşme” diye söyle denildiğinde, “hor hor çeşme” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Hor hor çeşme” diye söyle.</i>
<i>“Ela göz” diye söyle denildiğinde, “ela göz” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Ela göz” diye söyle.</i>
<i>“Kalem kaş” diye söyle denildiğinde, “kalem kaş” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Kalem kaş” diye söyle.</i>
<i>“Bitli baş” diye söyle denildiğinde, “Bitli baş” diye söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>“Bitli baş” diye söyle.</i>

Tablo2.2: Ölçü aracı (Eğer öğrenci ismi eklenirse, performans kayıt çizelgesi olur.)

Parmak oyununun sözlerine uygun hareketler

- **Çene tutma hareketi**
 - Elleriyle çenesini tutar.
- **Ağız gösterme hareketi**
 - Ağızını açar.
 - Elleriyle ağızını gösterir.
- **Burun gösterme hareketi**
 - Elleriyle burnunu gösterir.
- **Gözü gösterme hareketi**
 - Elleriyle gözünü gösterir.
- **Kaş gösterme hareketi**
 - Elleriyle kaşlarını gösterir.
- **Baş gösterme hareketi**
 - Her iki elini başının üzerine koyar.
 - Her iki eliyle başını gösterir.

2.4.1.5. Grup Sohbeti

Üstün zekâlı ve üstün yeteneklilerde, uyumsuz çocuklarda, öğrenme ve davranış güçlüğü çeken çocuklarda, bedensel engelliler ve süregelen hastalığı olanlarda, görme, işitme, konuşma engellilerde ve zihinsel engellilerin düzeylerine göre hikâye öncesi konuşma uygulanabilir.

Etkinlik 5: Yapraklar ile ilgili konuşma

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Kuru yapraklar ve resimleri

Uygulama: Çocuklar “U” şeklinde oturduktan sonra konu ile ilgili kuru yapraklar ve resimler hazırlanır. Öğretmen tarafından çocuklara gösterilirken kuru yapraklar ile ilgili kısa bilgiler verilir ve çocukların yaprağı incelemeleri sağlanır. Sohbet havası içinde “yapraklar nerelerden düşer?”, “Yapraklar neden yere düşer?”, “Yere düşen yapraklar hangi renk?”, “Kuru yapraklarla neler yapılır?” gibi sorular sorabilir.

<i>HİKÂYE ÖNCESİ KONUŞMA İLE İLGİLİ ÖLÇÜ ARACI</i>		
<i>Bildirimler</i>	<i>Ölçüt</i>	<i>Sorular</i>
<i>Yaprakların nereden düştüğü sorulduğunda ağaçtan düştüğünü söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Yapraklar nerelerden yere düşer? - Ağaçtan</i>
<i>Yaprakların nereden düştüğü sorulduğunda, kuruduklarından düştüğünü söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Yapraklar neden yere düşer? - Kuruduklarından</i>
<i>Yere düşen yaprakların hangi renk olduğu sorulduğunda; sarı, kırmızı ve kahverengi olduğunu söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Yere düşen yapraklar hangi renk? - Sarı-kırmızı veya kahverengi</i>
<i>Yapraklarla hangi etkinliğin yapıldığı sorulduğunda; eliş etkinlikleri yapıldığını söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>- Elishi etkinlikleri</i>

Tablo2.3: Ölçü aracı (Eğer öğrenci ismi eklenirse, performans kayıt çizelgesi olur.)

Canlı kaynak için randevu günü görüşülerek belirlenir. Kaynak kişi ile ilgili görüşmede geliş amacı, sınıfta kalış süresi belirlenir. Yanında getireceği araçlar tespit edilir. Kaynak kişi sınıfa getirilmeden bir gün öncesinde çocukların uyumu için öğretmen gerekli açıklamaları yapar. Öğretmen sınıftaki çocuklara “Yarın sınıfımıza yaşlılar haftası nedeniyle Ahmet’in dedesi Ömer bey gelecek. Gelirken yanında kendine ait değişik eşyalarda getirebilir.” diyerek çocukları haberdar eder. Kaynak kişinin geleceği anda sınıf hazırlanır. Öğretmen, çocuklara “Dün size bahsettiğim Ahmet’in dedesi geldi. Bizlerle sohbet edecek.” diyerek gerekli açıklamayı yapar.

“Yanında çeşitli eşyalar da getirmiş. Sınıfımıza buyur edelim“ diyerek etkinliği başlatabilir. Sınıfa alınan ebeveynin elinde bastonu, gözünde gözlüğü vardır. Kaynak kişi sınıftaki çocuklarla tek tek tanışır. Kaynak kişinin getirdiği fotoğraflar yardımıyla geliş amacı açıklanır. Çocukların soruları cevaplandırılır. Kaynak kişi iyi bir anlatımcı ise daha önceden öğretmenle birlikte belirledikleri konuya uygun hikâye veya masal anlatabilir.

2.4.2. Hikâye Anlatma Etkinlikleri

2.4.2.1. Düz Anlatım

Özel eğitimde engel grubuna göre hikâye anlatma tekniklerinden düz anlatımı konuşma, bedensel ve süreli hastalığı olanlar, üstün zekâlı ve üstün yetenekliler de araç olmadan uygulanabilir. Görme engellilerde hikâyede mutlaka betimlemelere yer verilmelidir. İşitme engellilerin hiç işitemeyenler grubunda; dudaktan okumayı öğrenmeyenlerde düz anlatım kullanılamazken az duyanlarda işitme cihazları ve anlatılan hikâyeye uygun araç gereçlerle kullanılabilir. Uyumsuz çocuklar, davranış ve öğrenme güçlüğü çeken çocuklarda hikâyenin çok uzun olmaması şartıyla kullanılabilir. Zihinsel engellilerde araç kullanmadan bu anlatım tekniği uygulandığında başarı elde etmek zorlaşır.

Etkinlik1: Hikâye anlatma etkinliği

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Uygulama: Aşağıdaki hikâye anlatılarak çocukların (performansları) seviyesi ölçü aracı ile tespit edilir. Performans sonuçlarında başarısız oldukları konular üzerinde durulur ve doğru cevap veren çocuklar model gösterilerek ödüllendirilir. Öğretmen çocukları “U” şeklinde oturtuktan sonra “Şimdi sizlere küçük bir kuşun masalını anlatacağım.” diyerek masalı anlatmaya başlar.

Küçük Kuş

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal, pireler berber iken ben ninemin beşiğini sallar iken vaktiyle küçük bir kuş varmış. Annesi, babasıyla güzel bir yuvada yaşarmış. Bir ilkbahar günü annesi pembe şalını almış. Babası yeşil tüylü şapkasını giymiş. “Biz pazara gidiyoruz, sen yuvada uslu uslu otur.” demişler sonra da kara trenin ikinci vagonuna binip gitmişler.

Küçük kuş bir süre uyumuş. Sonra biraz oynamış. Daha sonra karnı çok acıkmış. “Ah! Biraz süt olsa da içsem.” demiş. Ama kuşun yuvasında hiç süt yokmuş. Başlamış ağlamaya. O sırada çayırdaki otlayan inek teyze Küçük Kuş’ un ağlama sesini duymuş. Niçin ağladığını sormuş. Küçük kuş da “Biraz süt olsa çok sevinirdim.” “Karnım aç, onun için ağlıyorum.” demiş. Sonra inek teyzeye sormuş. “Acaba sizde süt bulunur mu? Bana biraz ödünç süt verir misiniz?”

İnek teyze çok gülmüş. “Hah hah hay!” demiş. “Bende süt olmaz olur mu? Al bardağını gel. Sana istediğin kadar süt vereyim.” demiş. Küçük kuş da bardağını alıp koşmuş. Kana kana sütü içip teşekkür etmiş. Sonra yuvasına dönüp annesini babasını beklemeye koyulmuş. Akşama annesi, babası kanatları yiyeceklerle dolu eve dönmüşler. Annesi “Ah! Yavrucum evde yiyecek kalmamıştı, ne yaptın, çok acıktın mı?” diye sormuş. Küçük kuş ise, “Anne, ben hem inek teyzenin kendisinden süt buldum, hem de iyi bir arkadaş,” diye başından geçenleri anlatmış. Annesi de çok sevinmiş. O günden sonra da kuşlarla inekler çok iyi arkadaş olmuşlar, mutlu yaşamışlar.

KÜÇÜK KUŞ MASALININ ÖLÇÜ ARACI		
BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR
<i>Bu masaldaki olay ne zaman geçmektedir diye sorulduğunda; “İlkbahar günü” geçtiğini söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Bu masaldaki olay ne zaman geçmektedir? Söyle.</i>
<i>Bu masaldaki olay nerede geçmektedir diye sorulduğunda “kuş yuvasında” geçtiğini söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Bu masaldaki olay nerede geçmektedir? Söyle.</i>
<i>Bu masalda kimler bulunuyor diye sorulduğunda; “ Küçük Kuş, ailesi ve ineğin “ bulunduğunu söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Bu masalda kimler bulunuyor? Söyle.</i>
<i>Bu masalda Küçük Kuş’un ailesi nereye gitmektedir diye sorulduğunda; “ Küçük Kuş’un ailesinin pazara gittiğini” söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Bu masalda Küçük Kuş’un ailesi nereye gitmektedir? Söyle.</i>
<i>Küçük Kuş yiyecek bulamayınca ne yapıyor diye sorulduğunda; “Küçük Kuş’un acıkıp yiyecek bulamayınca ağlamaya başladığını” söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Küçük Kuş yiyecek bulamayınca ne yapıyor? Söyle.</i>
<i>Küçük Kuş ineğe ne sordu diye sorulduğunda; Küçük Kuş’un acıktığı için ineğe “Siz de süt bulunur mu?” diye sorduğunu söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Küçük Kuş ineğe ne sordu? Söyle.</i>
<i>Küçük Kuş’a inek ne veriyor diye sorulduğunda; “Küçük Kuş’a ineğin süt verdiğini” söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Küçük Kuş’a inek ne veriyor? Söyle.</i>
<i>Küçük Kuş sütü içtikten sonra ne yapıyor diye sorulduğunda; “Küçük Kuş’un sütü içip teşekkür ettiğini” söyler.</i>	<i>1/1</i>	<i>Küçük Kuş sütü içtikten sonra ne yapıyor? Söyle.</i>
<i>Küçük Kuş pazardan gelen ailesine neler anlatır diye sorulduğunda; Küçük Kuş pazardan gelen ailesine o günkü olayları anlatır.</i>	<i>1/1</i>	<i>Küçük Kuş pazardan gelen ailesine neler anlatır? Söyle.</i>
<i>Bu masalın sonunda Küçük</i>	<i>1/1</i>	<i>Bu masalın sonunda Küçük Kuş neyi</i>

<i>Kuş neyi anladı? diye sorulduğunda; “Bu masalın sonunda arkadaşlığın önemini” anladığını” söyler.</i>		<i>anladı? Söyle.</i>
---	--	----------------------------------

Tablo2.4: Ölçü aracı (Eğer öğrenci ismi eklenirse, performans kayıt çizelgesi olur.)

2.4.2.2. Hikâye Kitabı, Anlatma

Etkinlik 2: Hikâye anlatma etkinliği

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Hikâye kitabı, hikâye kartı, olaya sıralama, pazen tahta, pazen tahta kartları ve figürleri, televizyon şeridi, televizyon şeridi kutusu, slayt- slayt kartları ya da tepegöz-tepegöz resimleri, televizyon, teyp, bilgisayar, CD çalar, kasetleri ve CD’leri.

Uygulama: Konuya uygun olan hikâye veya olay sıralama ve araçlar belirlendikten sonra, çocukların uygun oturma düzeni sağlanır. Uygulanacak teknik hakkında kısa bir açıklama yapılır ve kullanılacak tekniğe uygun malzeme ile hikâye anlatımına başlanır. Olay sıralamasında da hikâye anlatımında olduğu gibi olay sırasıyla anlatılmaya başlandığında resimler sırasıyla değiştirilerek gösterilmeye başlanır. Yukarıdaki masalda olduğu gibi anlatılacak tüm hikâyeler için ölçü aracı tespit edilir. Doğru cevap verenler ödüllendirilir.

Taklitçi Tekir

Tekir her zaman başkalarını taklit ederdi. O annesi ve babası gibi sesler çıkararak miyavlıyordu. Bir köpek gibi havlıyordu. Bir ördek gibi “ vak! vak vak!” diye sesler çıkarıyordu. Hatta bir ayı gibi homurdanıyordu. Tekir herkes gibi olabiliyor, ama kendi gibi olamıyordu. Bunu denemek bile istemiyordu.

Diğer hayvanlar onu gördükleri zaman hemen uzaklaşıyorlardı. Salyangozlar bile onu sevmiyorlardı. Çünkü taklitçi Tekir salyangozları görür görmez onlar gibi sürüne sürüne yürümeye çalışıyordu. Bu da salyangozları çok kızdırıyordu, hemen başlarını sırtlarında taşıdıkları evlerine sokuyorlardı, kendilerini gizliyorlardı.

Bir gün taklitçi Tekir bir minik fare ile karşılaştı. Fakat o, öteki kediler gibi fareyi yakalamaya çalışmadı. Onun karşısına geçti ve ne yaptığını dikkatle izlemeye başladı. Fare çok şaşırmıştı. Korkuyla bahçeyi çeviren tahta perdenin bir deliğinden kaçırıldı. Taklitçi Tekir kendi kendine, “ Bende onun gibi şu delikten geçebilirim.” diye düşündü. Deliğe doğru hızla atladı ama başı ve ön ayakları deliğin bir tarafında arka ayakları ve kuyruğu deliğin öbür tarafında kaldı.

Zavallı taklitçi Tekir, ne yapacağını şaşırmıştı. Çaresizlik içinde miyavlamaya başladı. Fakat bu onun miyavlaması değildi. Önce annesi gibi miyavladı. Daha sonra arkadaşlarının seslerini taklit ederek miyavladı. Fakat kimse onu kurtarmaya gelmedi. Sonra köpek gibi havladı, ördek gibi vakladı ayı gibi homurdandı, hatta sincap gibi sesler çıkardı. Yine de kimse onu kurtarmaya gelmedi.

Minik fare taklitçi tekirin hâline çok acıdı. “Acaba ona nasıl yardım edebilirim?” diye düşündü. Sonra birdenbire aklına bir şey geldi. Orada bulduğu uzunca bir dalı Tekire doğru uzattı, onun bıyıklarına dokundu. Tekir gıdıklanmıştı, önce acayip sesler çıkardı, sonra miyavladı. Minik fare onu gıdıkladıkça o daha hızlı miyavlıyordu. Tahta perde bu seslere dayanamadı, yıkılıverdi. Tekir kurtulmuştu. “Miyav!” “Miyav!” dedi. Bu kendi miyavlamasıydı, artık kimseyi taklit etmiyordu. Heyecanla, “miyav! miyav!” diye tekrarladı.

Sonra minik fareye döndü, “Senin kadar iyi yürekli bir fare görmedim, çok teşekkür ederim.” dedi. Sevinçle evine doğru koştu.

2.4.2.3. Kuklalar ile Hikâye Anlatma

Engel grubuna göre kuklalar ile hikâye anlatımında işitme engellilerde kukla sahnesi kullanılmaz. İşitme engellilerin eğitiminde konuşmacının mutlaka engelliler tarafından görülmesi gerekir. Öğretmen kukla sahnesi olmadan kuklalarla hikâyeyi anlatmalıdır. Az görenler için el, çomak kuklaları kullanırken; parmak ve yüzük kuklaları küçük olmaları nedeniyle uygulamalarda başarı sağlamayı zorlaştırır. Bunların dışındaki özür gruplarında kuklalarla hikâye anlatılırken engelli bireylerin seviyelerine göre hikâyeler seçilirse, kalite ve başarı artar.

Normalde kuklaları oynatanlar sahnenin görünmeyen tarafında olmalıdırlar. İşitme ve konuşma engellilerde ise, çocukların konuşanları görmeleri gerekmektedir. Görme engellilerde çocukların kuklaları elleriyle incelemelerine fırsat verilirse, bu anlatım tekniği kullanılabilir. İşitme ve görme engellilerin dışında diğer özür engel gruplarında uygun hikâyeler seçilerek kuklalarla anlatım tekniği kullanılır.

Etkinlik 3: Hikâye anlatma etkinliği

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek.

Araç gereç: Anne ve çocuk karakterli el kuklaları, kukla sahnesi

Uygulama: Konuya uygun olan kuklalar ve kukla sahnesi hazırlandıktan sonra, çocukların uygun oturma düzeni sağlanır. Uygulanacak teknik hakkında kısa bir açıklama yapılır ve kullanılacak tekniğe uygun malzeme ile hikâye anlatımına başlanır. Yukarıdaki masalda olduğu gibi anlatılacak tüm hikâyeler için ölçü aracı tespit edilir.

Yemek seçimi

Kuklalar: Anne ve çocuk kukla karakterleri

(Anne kukla, kukla sahnesine çıkarılır ve çocuklara selam verir.)

Anne - Merhaba çocuklar.

Öğrenciler - Merhaba...

Anne - Benim oğlumu gördünüz mü? Yoksa sizin yanınıza mı geldi?

Öğrenciler - Hayır!

Anne - Yavrum neredesin?

(Çocuk kukla sahneye gelir.)

Çocuk - Buradayım anne.

Anne - Yavrucum haydi ellerini yıka. Öğle yemeğimizi yiyeceğiz.

Çocuk - Yemekte ne var anneciğim?

Anne - Yumurtalı ıspanak ve köfte...

Çocuk - Ben onları yemek istemiyorum.

Anne - Peki oğlum. Sen acıkmadın her hâlde?

Çocuk - ?

Anne - Acıktığın zaman öğle yemeği saati geçecek ve ben sana yemek veremeyeceğim. Akşam yemeğine kadar aç kalacak olmana üzülüyorum.

Çocuk - Neden anne?

Anne - Çünkü her şeyin bir zamanı vardır.

Anne - Yemek saatinde yemek yenir, okul saatinde okula gidilir, uyku saatinde uyunur, değil mi?

Çocuk - Evet.

Anne - Ben gece uyurken seni uyandırıp karanlıkta okul saatin geldi diyerek okula gönderiyor muyum?

Çocuk - Hayır.

Anne - Sen de bana onları yemek istemediğini söylüyorsun. Sen hep sevdiğin yemekleri hazırlamamı istiyorsun ama yanlış yaptığını düşünüyorum. Çünkü bütün yemeklerden yemelisin, yoksa sağlıklı beslenemezsin yavrucuğum, değil mi?

Çocuk - Doğru anneciğim. Haklısın.

Anne - Mesela sen süt içmezsen, yoğurt ve peynir yemezsen boyun uzar mı?

Çocuk – Hayır, uzamaz anneciğim.

Anne - Peki sen makarna, köfte, yumurtalı ıspanak gibi şeyler yemezsen büyüyebilir misin?

Çocuk - Hayır büyüyemem.

Anne - Peki sen pekmez, reçel gibi şeyler yemezsen güçlü olabilir misin?

Çocuk – Hayır anne.

Anne - Meyve ve sebzeleri yemezsen vücuduna vitamin girer mi?

Çocuk - Girmez anneciğim.

Anne - Vücudumuzun her yiyeceğe ihtiyacı vardır yavrucuğum ve bizim de bütün yiyeceklerden yememiz gerekli. Yoksa hasta oluruz değil mi yavrum? Öyle değil mi çocuklar? Yoksa hasta oluruz değil mi?

Öğrenciler - Evet.

Anne - Haydi yavrum şimdi gel yemeğimizi yiyelim. Böylece sağlıklı büyüyebilirsin. Anlaştık mı?

Çocuk - Peki anneciğim. Artık benim için hazırladığın bütün yemekleri yiyeceğim.

Anne - Canım yavrum benim. Haydi gidelim.

Çocuk - Gidelim anneciğim.

Anne - Haydi hoşça kalın çocuklar.

(Kuklalar sahneden ayrılır.)

Hikâye bittikten sonra çocuklar kuklaları inceleyebilirler. İsteyen çocuklar kuklalarla kendileri hikâye oluşturabilirler.

Öğretmen hikâyeye başlamadan önce kullanılacak elektrikli araçlar hakkında açıklamalarda bulunur. Daha sonra hikâyeyi ya da olay sıralamayı anlatmaya başlar. Teyp işitsel bir araç olduğundan bu yöntem hikâye anlatımında kullanılırken görsel araçlardan (nesne ve objelerden) faydalanılabilir.

2.4.3. Hikâye Sonrası Etkinlikler

Hikâye sonrası etkinliklerden pandomimde hareket yönergeleri oluşturulurken; hikâye oluşturma, rol oynama, doğaçlama ve dramatizasyon etkinliklerinde ise hikâye öncesi ve hikâye anlatma etkinliklerinde olduğu gibi ölçüt bağımlı testi oluşturulur.

2.4.3.1. Pandomim

Etkinlik 1: Pazara gidiş ve gelişin pandomim ile canlandırılması

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Pazar çantası, cüzdan

Uygulama: Konuya uygun olan malzemeler özel eğitim grup odasında hazırlandıktan sonra, çocukların uygun oturma düzeni sağlanır. Uygulanacak pandomim hakkında kısa bir açıklama yapılır. Çocuklara, pazara alışverişe gittiklerini söyler. Çocuklara şu yönergeleri vererek pandomimi yapmalarını sağlar.

Pazara gitmek için hazırlanınız. Pazar çantanızı da alınız. Kapıyı açınız, dışarı çıkınız ve kapıyı kapatınız.

- Pazara doğru yürüyorsunuz. Pazara geldiniz, şimdi de pazarı dolaşınız. Almayı düşündüğünüz, yiyecekleri düşününüz ve tezgâhlardaki yiyecekleri inceleyiniz.
- En çok beğendiğiniz tezgâhtan, yiyecekleri seçiniz. Parasını ödeyiniz ve pazar çantanıza yerleştiriniz. Satın aldığınız yiyeceklerin neler olduğunu unutmayınız ve bunu arkadaşınıza söylemeyiniz.

- Alışverişiniz bittiğine göre eve dönüyorsunuz. Taşındığımız çantalardan bazılarınızın çok şey satın aldığını, bazılarınızın daha az şey satın aldığını görüyorum.
- Asansörle veya merdivenle eve çıktınız. Kapıyı açtınız, eve girdiniz ve kapıyı kapattınız. Mutfağa gittiniz ve satın aldıklarınızı iyice yıkadınız.
- Şimdi çocuklardan sıra ile her birinin satın aldığı bir yiyeceği seçmesini, gerekiyorsa kabuğunu soyarak bir miktarını yemesini ve tadını da yüz ifadeleri ile canlandırmasını isteyiniz.
- Diğer çocuklardan, bu yiyeceğin hangisi olduğunu bulmalarını isteyiniz. Oyuna bu şekilde devam ediniz.
- Oyun sonunda çocuklardan düşündükleri yiyeceklerin resimlerini yapmalarını isteyiniz ve resimler üzerinde (renkleri, tatları vb.) konuşunuz.

Pazara gidiş ve gelişin pandomim yönergelerine uygun hareketleri

- **Pazara gidiş hareketi**
 - Ceket ve ayaklarını giyme hareketlerini yapar.
 - Pazar çantasını alır.
 - Kapı açma ve kapama hareketi yapar.
- **Pazara yürüme hareketi**
 - Özel eğitim grup odasında pazar çantasıyla yürür.
 - Grup salonunda belirlenen Pazar köşesindekileri inceleyerek yürür.
- **Alışveriş etme hareketi**
 - Pazardaki beğendiği tezgâhtan yiyecek seçme hareketi yapar.
 - Cebinden cüzdan çıkarma hareketi yapar.
 - Cüzdandan para çıkarma ve pazarcıya verme hareketi yapar.
 - Satın aldıklarını çantaya koyma hareketi yapar.
- **Alışverişten dönüş hareketi**
 - Pazar çantasıyla eve dönüş hareketleri yapar.
 - Ağır çanta / hafif çanta taşıma hareketi yapar.
- **Eve giriş hareketi**
 - Ellerinde çanta ile merdiven / asansörle çıkma hareketi yapar.
 - Kapı açma ve kapatma hareketi yapar.
 - Mutfağa yürüme hareketi yapar.
 - Aldığı yiyecekleri yıkama hareketi yapar.
- **Yiyecek yeme hareketi**
 - Aldığı yiyeceğin varsa, kabuğunu soyma hareketi yapar.
 - Aldığı yiyeceği yeme hareketi yapar.

- Yediği yiyeceğin tatlı / ekşi / acı / tuzlu olduğunu jest ve mimik ifadeleriyle canlandırma hareketi yapar.
- Hangi yiyecek olduğunu bilip (sözel ya da hareketle) ifadelendirme hareketi
- Bildiğini ifade etmek için parmak kaldırma hareketi yaparak sözel olarak ifade eder.
- Bildiğini hareketleriyle anlatarak ifade eder.
- Bildiğini salonda bulunan ilgili resim veya oyuncakları göstererek ifade eder.
- Bildiğini resim yaparak ifade eder.

İkinci şekilde ise öğrenci rehber duruma giriyor. Pantomimde ayrıca gruptaki her çocuğa sırayla fırsat verilerek pantomim yapmalarını sağlamak için de çeşitli hayvanların resimleri (kedi, köpek vb.), nesne ve objeler diğer çocuklara gösterilmeden sadece bir çocuğa gösterilir. Gösterilen hayvan resmini çocuğun vücut hareketleriyle canlandırması istenir. Diğer çocuklar hangi hayvan olduğunu hareketlere bakarak bulmaya çalışırlar. Her çocuk değişik hayvanları canlandırır. Yukarıdaki gibi uygulanacak pantomime uygun yönerge hareketleri belirlenir. Hareketleri yapabilmeleri için sürekli olarak sözel destek verilerek cesaretlendirilir. Çocuklar hareketleri yaptıklarında ödüllendirilir.

2.4.3.2. Hikâye Oluşturma

Etkinlik 2: Konuya uygun hikâye oluşturma

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek.

Araç gereç: Rüzgâr, yağmur, yaprak, güneş, ağaç resim ya da oyuncakları

Uygulama: Konuya uygun olan malzemeler özel eğitim grup odasında hazırlandıktan sonra, çocukların uygun oturma düzeni sağlanır. Uygulanacak hikâye oluşturma hakkında kısa bir açıklama yapılır. Hikâye oluşturmak için öğretmen konuyla ilgili olarak belirlediği kelimeleri kullanır. “Çocuklar bugün sizlerle, benim söyleyeceğim kelimelerle ilgili olarak bir hikâye oluşturacağız.” diyerek sözlerine başlar. “Rüzgâr”, “yağmur”, “yaprak”, “güneş”, “ağaç” vb. kelimeler söyler ve ilgili kelimelere ait resim ya da oyuncakları gösterir.

Çocuklar kelimeleri kullanarak hikâye anlatmaya başlarlar. Öğretmen giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde yönlendirmeler yapabilir.

Diğer bir hikâye oluşturma yöntemi ise öğretmen aşağıdaki hikâyeyi anlatmaya başlar.

Mutsuz Karga

Karga yemyeşil bir ormanda yaşıyordu. Yüksek bir ağacın tepesine yuvasını yapmıştı. Ancak mutsuzdu. Uzaktaki büyük kentte yaşamak istiyordu çünkü. Bir sabah yola çıktı. Kente doğru uçmaya başladı.

Yolda yumurtalarının üzerinde sakın sakın oturan anne serçeye rastladı:

“Serçe kardeş” dedi. “Ben kente gidiyorum. Benimle gelir misin?”

“Hayır gelemem.” dedi serçe. “Yavrularımın yumurtadan çıkmasını beklemeliyim.”

Mutsuz karga yeniden uçmaya başladı. Bir süre sonra yanına yemyeşil kanatları olan güzel bir papağan geldi. Karga papağana:

“Benimle kente gelsene!” dedi.

“Olmaz dedi papağan, orada yakalanıp kafese konulmak istemem.”

Karga dinlenmek için bir dala konduğunda sincapla karşılaştı:

“Sincap kardeş benimle birlikte kente gelir misin?” diye sordu.

“Gelemem.” dedi sincap. “Orada belki yiyecek bulamam. Aç kalmaktan korkarım doğrusu.”

Karga tekrar yola koyuldu.

“Çocuklar karga yoluna devam ederken başka kimlerle karşılaştı?” , “ Şehirde neler gördü?” gibi sorularla hikâyeyi çocukların tamamlamasını sağlar.

2.4.3.3. Rol Oynama

Etkinlik 3: Duygu ifadelerini rol oynama ile canlandırma

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Sandalye, duygularla ilgili resimler

Uygulama: Öğretmen rol oynamada duyguları ön plana çıkarmaya çalışarak aşağıdaki düzenlemeleri yapar. Çocuklarla “U” şeklinde oturma düzeni oluşturur. Çocukların karşısına bir sandalye yerleştirir. Öğretmen, “Bu sandalye öğle bir şey ki, üzerine oturan herkesi aksi ve suratı asık yapıyor. Bunu doğrulamam için bana yardım edebilir misiniz?” diyerek oyunu başlatır. Çocukları sandalyeye tek tek oturtur ve canlandırmalarını sağlarken zorlanan çocuklara resimleri göstererek yardımcı olur.

Aksi ve suratı asık özelliklerini değiştirerek farklı özellikler de söyler. Daha sonra çocuklara bu sandalyeye oturan herkes istediği gibi (güler yüzlü, mutlu, üzüntülü, kızgın, sevinçli) biri oluyor. “Denemek ister misiniz?” şeklinde de yönergeler vererek oyun oynanabilir.

2.4.3.4. Doğaçlama

Etkinlik 4: Çocukların kendi oluşturdukları hikâyeyi doğaçlama ile canlandırma

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Sandalye, oyuncak, meyve sepeti, okul çantası, tavşan maskesi, bahçıvan kostümü ve şapkası

Uygulama: Çocukların kendi oluşturdukları hikâyeyi canlandırmaları sağlanır. “U” şeklinde oturma düzeni oluşturulur. Bütün çocukların görebileceği bir yere nesnelere (meyve sepeti, okul çantası, tavşan maskesi, bahçıvan kostümü ve şapkası) konur. Nesneye konuşmadan 3–4 dakika boyunca bakmaları ve onunla ilgili bir hikâye düşünmeleri istenir. Görme engellilerde nesneyi çocukların elleriyle tanımaları, hissetmeleri sağlanır. “ Nereden gelmiş olabilir?” , “Nasıl gelmiştir?” , “Ne işe yarar?” gibi sorular sorulur. Grup ikiye ayrılır ve çocukların nesnelere hakkında hikâye oluşturmaları sağlanır. Çocuklar düşünmeye sevk edilir. Ortaya çıkarılan hikâyeler grup tarafından canlandırılır. Öğretmen rehberlik ederek oyuna destek verir. Doğaçlamada kostüm ve aksesuarlar kullanılarak hikâyeye canlılık katılır.

2.4.3.5. Dramatizasyon

Engelli bireylerin başkalarına bağımlı yaşamalarını ortadan kaldırmayı ya da en aza indirmeyi sağlayan ve bağımsız olarak toplumda ayakta durmalarını öğreten etkinlik olması nedeniyle engel grubunun her alanında rahatlıkla kullanılır. Zihinsel engelli çocuklarda dramatizasyonun adaptasyonu gerekir. Çünkü yapılacak hareketlerin önce öğrenilmesi gerekir (koşma, yuvarlanma tutma, yakalama vb.). Zihinsel engellilerde adaptasyondan sonra dramatizasyon, seviyelerine göre rahatlıkla kullanılabilir.

Etkinlik 5: “Küçük Kurbağa Saklambaç Oynuyor.” adlı hikâyeyi dramatizasyon tekniği ile canlandırma

Kazanım: Alıcı dil ve ifade edici dil, konuşma gelişimini desteklemek

Araç gereç: Kaplumbağa kostümleri, tilki, sincap maskeleri, tavşan, ayı başlıkları, gazeteden yapılmış şapka, kartondan yapılmış tekerlekli patenler, şeffaf bant

Uygulama: “ Küçük Kaplumbağa Saklambaç Oynuyor. “ adlı hikâye anlatılır.

Anlatılan hikâye için sınıfta yer açılır. Kullanılacak kostüm ve aksesuarlar hazırlanır. Rol dağılımı yapılarak rollere uygun kostümler çocuklara giydirilir, aksesuarlar takılır ve hikâye dramatize edilir. Türkçe dil etkinlikleri görme engellilerde uygulanırken betimlemelere daha fazla yer verilmelidir.

Küçük Kaplumbağa Saklambaç Oynuyor

O gün Küçük Kaplumbağa, saklambaç oyunundan sonra eve üzüntüyle geldi. Babası ve annesi, neşe içinde büyük bir kitaba bakıyorlardı. Babası ona “Yine mi saklambaçta ebe sendin?” diye sordu. Küçük Kaplumbağa üzgün ve kısık sesle, “Evet, ama buna mutlaka bir çözüm bulacağım.” dedi. Odasına gitti. Yatağına yattı ve düşünmeye başladı. “ Arkadaşlarımla oyun oynarken hep ben ebe oluyorum. Ayaklarım koşmak için çok kısa. Kabağum da çok ağır, hızlı yürüyemiyorum.”

“Oysa tilkinin ve ayının ayakları benimkilerden uzun.” “Tavşan ve sincabın ise arka ayakları daha uzun. Koşarken ok gibi fırlatabiliyorlar.” “Kuşların ise kanatları var. Onları oyunda yakalamak kolay değil.” diye düşünürken uykuya daldı.

Ertesi sabah, annesi ve babasının baktığı kitabı gördü. Sayfaları çevirmeye başladı. Babasının ona okuduğu hikâyeye kitaplarına hiç benzemiyordu. Bu, bir mağazada satılan eşyaların tanıtım kitabıydı. Kitabın ilk sayfalarında giysi, ev eşyası ve oyuncak resimleri vardı. Spor malzemelerinin olduğu sayfalar ise çok güzeldi. Küçük Kaplumbağa onlara dikkatle baktı. Son sayfayı açtığına da gördüklerine inanamadı. “Yaşasın” diye sevinçle bağırdı. “İşte bu tam aradığım şey. Daha önce nasıl düşünemedim. Bunları hemen satın almalıyım.” dedi.

Hemen odasına koştu. Oyuncak almak için biriktirdiği parasını çıkardı. Annesine o mağazaya gitmek istediğini söyledi. Annesiyle birlikte mağazaya gittiler. Kitapta gördüğü şeyi satın aldılar. Küçük Kaplumbağa akşam aldığı şeyi babasına da gösterdi. Babası sevgi ile yavrusunun başını okşadı. “Ama bir şeyi unutmuşsun. Onu da ben sana vereceğim.” dedi. Tavan arasındaki eski eşyaların bulunduğu sandığı açtı. Küçük bir koruyucu başlık çıkardı. “Al bunu, senin olsun.” dedi.

Küçük Kaplumbağa, paketi ve koruyucu başlığı yatağının yanına koydu. O gece, derin ve güzel bir uyku uyudu. Sabah erkenden oyun alanına gitti. Büyük çınar ağacının arkasına kutuyu sakladı. Az sonra bütün arkadaşları yanına geldi. Saklambaç oyunu için herkes hazır. İlk ebe tilkiydi. Herkes saklandı. Tilki, çok iyi koku alan burnuyla koklayarak onları buldu. Hızla koşarak sobeledi. Yine ilk sobelenen Küçük Kaplumbağa idi. Bu nedenle ikinci ebe o oldu. Hemen çınar ağacının arkasına gitti. Kutudakileri çıkarttı. Onları ayaklarına geçirdi. Koruyucu başlığı da başına taktı. Artık hazır. Ortaya çıktığında arkadaşları çok şaşırıldılar. Bu akıllıca buluşu sevinçle alkışladılar. Artık ayaklarındaki patenle onu kimse yakalayamıyordu. O günden sonra, Küçük Kaplumbağa hiç ebe olmadı.

UYGULAMA FAALİYETİ

Özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinden kukla ile hikâye anlatma etkinliği için bir el kuklası hazırlayınız. Hazırlamış olduğunuz kuklayı, belirlediğiniz özür grubuna uygulayınız. Uygulamada karşılaştığınız durumları ve edindiğiniz deneyimleri bir rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

➤ Hikâyedeki karakter özelliklerine uygun anlatım biçimine göre sesinizi ayarlayınız.	➤ Anlatım biçiminizde sesinizi karakterin özelliklerine göre ayarlayarak kullanınız.
➤ Hazırlamış olduğunuz hikâyeyi kuklalar ile anlatınız.	➤ Hikâye anlatırken, kuklaları sakın, seri ve canlı bir şekilde kullanırken çocukların ilgilerini de dikkatli bir şekilde takip ediniz.
➤ Uygulamanızı rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.	➤ Arkadaşlarınızla olumlu iletişim içinde olunuz. Farklı görüş ve önerileri dinleyiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Oluşturulacağınız el kuklası karakterine karar verdiniz mi?		
2. Kullanılacak malzemeleri hazırladınız mı?		
3. Karakterin (ördek, civciv vb.) kalıbını hazırladınız mı?		
4. Kumaşa kalıbı yerleştirip sabunla kenarlarından çizdiniz mi?		
5. Sabunlu çizgilerin kenarlarından birer santim pay bırakarak kestiniz mi?		
6. Sabunlu yerlerden teyelle parçaları birleştirdiniz mi?		
7. Teyelli parçaları dikiş makinesinde dikip teyellerini temizlediniz mi?		
8. Sabunlu yerlerden teyelle parçaları birleştirdiniz mi?		
9. Dikilen parçayı ters çevirip ütülediniz mi?		
10. Kukla karakterine uygun şekilde süslemeleri yaptınız mı?		
11. Hazırladığınız kuklayı özel eğitim kurumlarından hangi özür grubuna uygulayacağınızı araştırdınız mı?		
12. Uygulayacağınız sınıf ortamını ve kullanacağınız araçları düzenlediniz mi?		
13. Anlatacağınız hikâyeyi planladınız mı?		
14. Hikâyedeki karakter özelliklerine uygun anlatım biçimine göre sesinizi ayarladınız mı?		
15. Hazırlamış olduğunuz hikâyeyi kuklalar ile anlattınız mı?		
16. Uygulamanızı rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Çocuk yaşantılarının doğallığı bozulmadan Türkçe dil etkinliklerinin öğretmenler tarafından planlanması gerekir.
2. () Engel grubuna göre Türkçe dil etkinliklerini planlarken yapılacak çalışmalar çocuklarda geliştirilecek amaçları kapsamalıdır.
3. () Etkinlikleri uygularken açık uçlu sorular sorulmamalıdır.
4. () Etkinliklerde çocukların fikirleri, düşünceleri alınır.
5. () Değerlendirme sadece çocuk açısından yapılır.
6. () Hikâye kitabı hazırlanırken mutlaka kitap şeklinde düşünülmemelidir.
7. () Meyve ve sebzelerden kukla yapılabilir.
8. () Rol oynama ve doğaçlamada çocuklar etkin görev alırlar.
9. () Alerjisi olan çocukların yüzleri, çeşitli karakterlere uygun şekilde boyanmaz.
10. () Doğaçlama uyum gücü gösteren grupla yapılabilen bir etkinliktir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Engel grubuna göre Türkçe dil etkinliklerinin planlanmasında öncelikle neye dikkat edilir?
A) Planlamaya
B) Araç gereçlere
C) Ailenin beklentilerine
D) Çocuğun gelişimi ve isteklerine
12. Engel grubuna ve belirlenen plana göre Türkçe dil etkinliklerini uygularken nelere dikkat edilir?
A) Uygulanan etkinliği belirlenen plana göre yapma
B) Çocukların kendilerini ifade etmelerine fırsat vermeden uygulamayı gerçekleştirme
C) Çocukların katılabileceği etkinlikler yerine pasif, edilgen olmalarını sağlama
D) Çocuğun etkinlikte ilgi ve dikkatini dağıttığı için araç gerece yer vermeme

13. Engel grubuna göre Türkçe dil etkinliklerini değerlendirirken nelere dikkat edilir?
A) Ailenin beklentilerine
B) Çocuğun uygulamadaki durumuna
C)Okul idaresinin tutumuna
D) Resmi işlemlerin gerçekleşmesine
14. Engel grubuna göre etkinliklerin değerlendirilmesi kaç açıdan yapılır?
A) 4 B) 2 C) 3 D) 1
15. Özel eğitimde Türkçe dil etkinlikleri için araç hazırlamak neden önemlidir?
A) Çocuğun gelişim alanının ilerlemesi ve engelin en aza indirgenmesi
B) Uygulamada hoşça vakit geçirmek
C) Çocukları oyalamak
D) Araç gereç hazırlayarak boş zamanlarını değerlendirmek
16. Engel grubuna göre albümler hangi Türkçe dil etkinlikleri için hazırlanır?
A) Müzik etkinliği B) Serbest zaman etkinliği
C) Rutin etkinlikler D) Hikâye öncesi etkinlikler
17. Özel eğitimde Türkçe dil etkinlikleri için hazırlanacak kuklalar hangi özelliklerine göre gruplandırılır?
A) Kullanılan malzemeye
B) Kuklaların şekillerine
C) Oynatılış özelliklerine
D) Kukla karakter özelliklerine
18. Aşağıdakilerden hangisi engel grubuna göre Türkçe dil etkinlikleri için araç hazırlarken dikkat edilecek noktalarla ilgili yanlış ifadedir?
A) Hazırlanacak araç ilgi ve dikkat çekmelidir.
B) Değişiklik için aşırı süslemelere yer verilmelidir.
C) Hazırlanacak malzemeler çocukların gelişim seviyelerine uygun olmalıdır.
D) Dikkatli malzeme seçimi hazırlama aşamasında karşılaşılabilecek pek çok problemi ortadan kaldırır.
19. Aşağıdakilerden hangisi hikâye sonrası etkinliklerde kullanılan araçtır?
A) Hikâye kartları
B) Bilgisayar ve CD
C) Hikâye kitabı
D) Kostüm ve aksesuarlar
20. Hangi engel grubunda betimlemelere çok yer verilir?
A) Görme engelliler B) Fiziksel engelliler
C) İşitme engelliler D) Konuşma engelliler

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Açıklama: Bu bölümde öğrencilerin “ Özel Eğitimde Türkçe Etkinlikleri” ile ilgili başarı durumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Başarı, öğrencilerin bilgi ve becerilerini gerçek yaşam durumlarında (eğitim ortamları) kullanabilmeleri olarak tanımlanmaktadır Buna göre aşağıda öğretimle ilişkilendirilerek hazırlanan performans görevi ve bilgi testi yer almaktadır.

PERFORMANS GÖREVİ:

1. Görev:

Çocuğun kazandığı ilk beceri dinlemedir. Dil becerilerinin temelini dinleme oluşturur. Dinleme dilin algılama boyutudur. Konuşma, sözel dilin seslerle ifade edilmesidir. Konuşma ve dinleme birbirini tamamlayarak gelişen temel öğelerdir. Bu öğeler kullanılarak iletişim becerileri geliştirilir. Bu iki beceriyi de içinde barındıran ve destekleyen Türkçe etkinlikleri de bu açıdan özel eğitimde yer alan önemli bir etkinliktir. Bu doğrultuda sizden aşağıdaki çalışmayı yapmanız beklenmektedir

- 1. Özel eğitimde bir engel türüne uygulayabileceğiniz Hikâye kartlarını seçiniz.**
- 2. Hikâyeyi bir özel eğitim kurumunda çocuklara uygulayınız.**
- 3. Uygulamada edindiğiniz deneyimleri ve karşılaştığınız zorlukları sınıfta arkadaşlarınız ve öğretmeninizle sunum tekniğine uygun olarak paylaşınız.**
- 4. Çalışmalarınızı raporlaştırarak öğretmeninize teslim ediniz.**

Yukarıdaki görevle ilgili dikkat edilecek noktalar:

1. Bu çalışmayı dört hafta içinde yapmanız gerekmektedir.
2. Hikâye kartlarınızı seçerken belirlediğiniz engel grubunun özelliklerine uygun olmasına dikkat etmeniz gerekmektedir.
3. Hikâye kartını uygularken seçtiğiniz engel grubuna göre uygulama yapmaya dikkat etmeniz gerekmektedir.
4. Uygulamanızın sonuçlarını sunarken sunum tekniğine uygun olarak sunum yapmaya dikkat etmelisiniz.
5. Çalışmalarınızı yaparken öğretmeninizden destek almanız gerekmektedir.

1. Değerlendirme:

Analitik Puanlama Anahtarı

Adı-Soyadı:

Programın Adı:

Ölçüt	Performans Düzeyi				Açıklama
	1.Başlangıç	2.Orta	3. İyi	Puan	
Karar Verme	Belirlediği engel grubunun özelliklerine uygun hikâye kartları seçmemiş.	Hikâye kartlarını seçmiş ancak seçtiği kartlar engel grubunun özelliklerine uygun değil.	Hikâye kartlarını seçmiş ve seçtiği hikâye kartları engel grubunun özelliklerine uygun.		
Uygulama	Seçtiği hikâye kartlarını bir özel eğitim kurumunda uygulamamış.	Seçtiği hikâye kartlarını bir özel eğitim kurumunda uygulamış ancak uygulamada eksiklikler var.	Seçtiği hikâye kartlarını bir özel eğitim kurumunda uygulamış.		
	Uygulama sırasında karşılaştığı zorluk ve deneyimleri sınıfta paylaşmadı.	Uygulama sırasında karşılaştığı zorluk ve deneyimleri sunum tekniğine uygun olarak aktarmada sıkıntılar var.	Uygulama sırasında karşılaştığı zorluk ve deneyimleri sunum tekniğine uygun olarak aktardı.		
Raporlaş-tırma	Görev raporlaştırıldı veya çok genel raporlaştırıldı.	Raporlarda kısmen detaylara yer verildi.	Raporda bütün süreç istenilen şekilde yazılarak hazırlandı.		

Öğretmen Yansıtma Soruları

Açık Uçlu Sorular:

1. Bu çalışmanızın;
 - a. Güçlü yönleri nelerdir?
 - b. Zayıf yönleri nelerdir?
2. Seçtiğiniz etkinliği hazırlarken hangi noktalara dikkat ettiniz? Neden? Açıklayınız.
3. Etkinliğinizin sonucunu rapor haline getirirken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Bu güçlükleri nasıl çözdünüz? Yazınız.
4. Bu çalışmayı bir daha yapsanız nasıl bir yol izlersiniz?

Geri Bildirim:

Yaptığınız değerlendirme sonunda cevaplarınızı gözden geçiriniz. Hangi sorularda zorluk yaşıyorsanız ya da kendinizi yeterli görmüyorsanız o sorularla ilgili öğrenme faaliyetini tekrar gözden geçiriniz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi bilişsel gelişimin en nitelikli etkinliğidir?
A) Okuma yazmaya hazırlık etkinliği
B) Türkçe dil etkinliği
C) Serbest zaman etkinliği
D) Oyun etkinliği
2. Aşağıdakilerden hangisi özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerinde görülmeyen bir özelliktir?
A) Okuma yazma çalışmalarının temelini oluşturur.
B) Yaratıcılık ortamıyla sosyal ve duygusal gelişimi sağlar.
C) Problem çözme ve gözlem yeteneklerini artırırken bilişsel gelişimi sağlar.
D) Her çocuğa tek tek etkinlik hazırlamak birebir uygulama yapma fırsatı sağlar.
3. Aşağıdakilerden hangisi özel eğitimde Türkçe dil etkinliklerine uygun bir ifadedir?
A) Okumayı öğreten etkinliklerdir.
B) Matematiksel işlemleri yapmayı geliştiren etkinliklerdir.
C) Kitap sevgisini kazandıran etkinliklerdir.
D) Soyut kavramları kazandıran etkinliklerdir.
4. Aşağıdakilerden hangisi özel eğitimde Türkçe dil etkinlikleri ile ilgili yanlış bir ifadedir?
A) Değişik tekniklere yer verilen etkinliklerdir.
B) Grup eğitiminin yapıldığı etkinliklerdir.
C) Değişik araç gereçlerin kullanıldığı etkinliklerdir.
D) Bireysel bir etkinliktir.
5. Aşağıdakilerden hangisi şiir ile ilgili bir tanımdır?
A) Edebi anlatım biçimiyle insan ruhuna hitap eden manzum eserlerdir.
B) Objenin niteliklerini söyleyerek adını bulmayı dinleyicilere bırakan eğlendirici ifadelerdir.
C) Küçük manzum hikâyelerdir.
D) Yarı anlamsız cümlelerle, sözcükler arasında uyum olan manzum eserlerdir.
6. Aşağıdakilerden hangisi hikâyelerle ilgili doğru bir anlatımdır?
A) Hikâyelerde hayali ve gerçek üstü olaylar vardır.
B) Hikâyelerde zaman, yer ve olay vardır.
C) Hikâyeler anonim eserlerdir.
D) Kahramanlar gerçek üstü yeteneklere ve güçlere sahiptir.
7. Engel grubuna göre Türkçe dil etkinlikleri uygulanırken neye dikkat edilmez?
A) Araç gereçler
B) Öğrencinin gelişimine
C) Öğretmenin isteklerine
D) Planlamaya

8. Engel grubuna göre Türkçe etkinliklerini değerlendirmede dikkat edilecek noktalardan “öğretmen açısından değerlendirme” ile ne elde edilmeye çalışılmaktadır?
- A) Performans, başarı, mutluluk
B) İyi zaman geçirmek
C) Resmi prosedürü tamamlama
D) Ailenin beklentilerini karşılama
9. Araç hazırlarken dikkat edilecek en önemli nokta hangisidir?
- A) Perspektif ve resim bilgisi
B) Konuya uygunluğu
C) Çocukların gelişim seviyeleri
D) Aracın orijinaline uygunluğu
10. İşitme engelli bir gruba hangi etkinlik uygulanmaz?
- A) Sahneli kukla anlatma
B) Pantomim
C) Tekerlemeler
D) Parmak oyunları

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

11. () Her bir gelişim alanı engelli çocuklarla yapılacak tüm eğitici etkinliklerde kazanım olmalıdır.
12. () Türkçe etkinlikleri grup içinde birlikte hareket etmeyi, kurallara uymayı kolaylaştırma özelliğine sahiptir.
13. () Türkçe etkinlikleri engel ya da problemin getirdiği engelleri kaldırmaya ve etkilerini azaltmaya çalışır.
14. () Hikâyelerde eğlence öğelerinin bulunması çocukların kitaplara ilgilerini artırmaz.
15. () Hikâyelerde tasvirler, konular, ortamlar ve kahramanların ruh hâlleri çok iyi verilmelidir.
16. () Çocuklar hikâye dinlerken dinleme konumunda (uzanmaları, ellerine çenelerine koymaları, oturmaları vb.) rahat edebilecekleri bir biçimde olursa, hikâye etkinliği daha etkili olur.
17. () Öğretmen hikâyeyi kartlardaki resimlere bakarak anlatır.
18. () Çocukların katıldıkları etkinlikleri değerlendirmeleri için cesaret ortamı yaratılmaya çalışılmaz.

-
19. () Piaget'e göre rol oynama kişisel yaşantılarda, karar verme yetisinin gelişmesinde, tarihsel ve sosyal konuları anlamada önemlidir.
20. () Türkçe etkinliklerinde görme engelliler için duyularıyla tanıma ve algılamalarını sağlayacak materyallere yer verilmelidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1 ÖLÇME DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	D
2	C
3	D
4	D
5	A
6	B
7	C
8	A
9	D
10	C

ÖĞRENME FAALİYETİ 2 ÖLÇME DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	D
5	Y
6	D
7	D
8	D
9	Y
10	D
11	D
12	A
13	B
14	C
15	A
16	D
17	C
18	B
19	D
20	A

MODÜL ÖLÇME DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	B
2	D
3	C
4	D
5	A
6	B
7	C
8	A
9	D
10	A
11	D
12	D
13	D
14	Y
15	D
16	D
17	Y
18	Y
19	D
20	D

KAYNAKÇA

- ACUN Suna, **Okul Öncesi Eğitimi**, Esin Yayınevi, İstanbul, 2003.
- AÇIKGÖZ ÜN Kamile, **Aktif Öğrenme**, Biliş Gelişim Coşkusu Yayınları, İzmir, 2006.
- AÇIKGÖZ ÜN Kamile, **Aktif Öğrenme**, Biliş Gelişim Coşkusu Yayınları, İzmir, 2006.
- ARAL Neriman, Adalet KANDIR, Münevver YAŞAR CAN, **Okul Öncesi Eğitimi 2**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2001.
- ARAL Neriman, Gülen BARAN, Serap ÇİMEN, Şenay BULUT, **Çocuk Gelişimi**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2001.
- ARAL Neriman, Gülen BARAN, Şenay PEDÜK, Serap ERDOĞAN, **Eğitimde Drama**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, Ekim, 2003.
- ATAMAN Ayşegül, **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, Eylül, 2003.
- ATAY Mesude, **Çocukluk Döneminde Gelişim**, Kök Yayıncılık, 2005.
- ATEŞ Serdar, Nurfeda ATEŞ, **Otistik Çocuklar ve Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Cinselliği ve Cinsel Eğitim**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2005.
- AVCI Neslihan, Özlem ERSOY, **Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri Özel Eğitim**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, Ekim, 2000.
- BAŞAL Handan Asude, **Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri** Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.
- BAYKAN Suna, **Okul Öncesi Eğitimde İlke ve Yöntemler**, G.Ü. Mesleki Eğitim Yayınları, Ankara, 1994.
- CAVKAYTAR Atilla, **Özel Eğitime Giriş**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2006.
- CEVAT Atilla, **Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2000.
- CİRAVOĞLU Öner, **Çocuk Edebiyatı**, Esin Yayınevi, İstanbul, 1998.
- COLPIN Marleen, DE CROON Katinka, LİNSEN Barbara, ROSSENBACKER Katleen, VAN DEN STEEN Luc, VAN GORP Koen, VERHELST Macteld, **Taal- Verhaal** WKB Plantyn Antwerpen Belqie, 1995.
- CÖMERT DİLFİRİZ, **Parmak Oyunları**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2006.
- ÇAĞLAR Doğan, **Geri zekâlı Çocuklar ve Eğitim**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979.

- ÇAĞLAR Doğan, **Ortopedik Engelli Çocuklar ve Eğitimi**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1976.
- ÇAKMAK GÜLEÇ Havise, Hulusi GEÇGEL, **Çocuk Edebiyatı**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2005.
- ÇETİN Fatma, **Örneklerle Kuklalar ve Kukla Oyunları**, Esin Yayınevi İstanbul, 2002.
- DARICA Nilüfer, **Etkinlik Dünyası**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.
- DEMİRCİ Yadigar, **Ders Notları**, İzmir, 2006.
- DÖNMEZ BAYKOÇ, Necati, Ülkü ABİOĞLU, Çağlayan DİNÇER, Nilay GÜMÜŞÇÜ ERDEMİR Şebnem, **Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2000.
- ENÇ Mithat, **Özel Eğitime Giriş**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları Ankara, 1981.
- ERBAŞ, Tuba TUNCER, Banu ALTUNAY, **İşitme, Konuşma ve Görme**
- ERİPEK Süleyman, Gönül KIRCAALİ İFTAR, Umran TÜFEKÇİOĞLU, Mehmet ÖZYÜREK, Ayşegül ATAMAN, Elif, TEKİN İFTAR Sema BATU, Mine BAŞAL, Sezgin VURAN, Atilla CAVKAYTAR, **Özel Eğitim**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2005.
- GÖKŞEN N., **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1980.
- GÖNEN Mübeccel, Semra ŞAHİN, Arzu İPEK, Ebru TANJU, Serap Aydan CELEP, **Engelli Çocuklarda Drama Eğitimi Programları**, Ankara, 1998.
- GÖZÜN Özlem, **Nesnelerle Etkinlikler**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2005. GÜNEYSU S., **Beyin araştırmalarının Eğitime Yansımaları**, SMG Yayıncılık, Ankara, 2005 .
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, **Engellinin el kitabı**, İzmir, 2001.
- JERSİLD Arthur. **Çocuk Psikolojisi**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, (F.AM) Yayınları, Ankara, 1983.
- KÂĞITÇIBAŞI Çiğdem, **Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program**, MEB Yayınları, Ankara, 1982.
- KANTARCIOĞLU Selçuk, **Anaokulunda Eğitim**, Milli Eğitim Basımevi İstanbul, 1998.
- KARADAĞ Asiye, **Okul Öncesinde Dramatik Etkinlikler**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2005.
- KARAGÖZ Netice, **Ders Notları**, İzmir, 2006.
- KARATEPE Hasan, **Engelli Çocuklar**, Karatepe Yayınları, Ankara, 1986.

- KARATEPE Hasan, **Zekâ Engelli Çocuklar**, Karatepe Yayınları, Ankara, 1986.
- KIRCAALİ İFTAR, Gönül, **Otistik Özellik Gösteren Çocuklara İletişim Becerilerinin Kazandırılması**.
- KONROT Ahmet, Umran TÜFEKÇİOĞLU, Seyhun TOPBAŞ, Yıldız UZUNER, İlknur MAVİŞ, Ümit GİRGİN, Hülya ÖZCAN, **Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004.
- KURÇ Güzin, **Eğitsel ve Mesleki Rehberlik**, Kavaklıdere, Ankara, 1995.
- LİNSEN Barbara, Koen VAN GORP, Katleen ROSSENBACKER, Macteld VERHELST, **Taal Materiaal**, W K B Plantyn Antwerpen Belgie, 1994.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **36-76 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı**, YA-PA, İstanbul, 2006.
- MEB, İşitme **Engellilerin Eğitiminde Öğretmen El Kitabı**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2003.
- Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Eğitim Kurumları Eğitilebilir Zihinsel Engelliler Bireysel ve Grup Eğitimi Çerçeve Programı**, 02.04.2003 tarihli 2969 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı, 56023 sayılı makam onayı. 2003.
- OĞUZKAN Şükran, Güler ORAL, **Okul Öncesi Eğitimi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1983.
- OĞUZKAN Şükran, **Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri ve Eğitici Oyuncaklar**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1987.
- **Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Okul Öncesi Eğitim Programı**, Esin yayınevi, İstanbul, 2002.
- OKUTURLAR H., **Özel Eğitim**, Okuturlar Yayınları, İstanbul, 1968.
- ÖMEROĞLU Esra, Özlem ERSOY, Fatma TEZEL ŞAHİN, Adalet KANDIR, Ayşe TURLA, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2003.
- ÖZATALAY Hüsniye, Engin ÖZATALAY, **Tekerleme Bilmece Şiir Parmak Oyunları**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 1995.
- ÖZBİLEK Güler, Aygören DİRİM, **Üniteler ve Belirli Günler**, Esin Yayınevi, İstanbul, 2002.
- Özel Eğitim Kongresi, **Kongre Programı ve Özet Kitapçığı**, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2001.
- ÖZER Dilara, **Animasyon**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2005.
- ÖZSOY Yahya, Mehmet ÖZYÜREK, Süleyman ERİPEK, **Özel Eğitime Giriş**, Karatepe Yayınları, Ankara, Temmuz, 1989.
- ÖZTÜRK Nezihe, **Kukla Oyunları ve Dramatizasyonlar**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.

- PİETERSE M., **Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim programı**, İstanbul, 1996.
- Rossenbacker Katleen, Katinka DE CROON, Marleen COLPİN, Barbara LİNSEN, **Taal Centraal**, W K B Plantyn Antwerpen Belqie, 1996.
- SARI Hakan, **11. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**, Eğitim Kitapevi Yayınları, Konya, 2002.
- SARI Hakan, **Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Öneriler**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2002.
- SERT Sergül, **Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2005.
- SİVASLIOĞLU Aziz, **Okul Öncesi Eğitimde Üniteler, Özel Hafta ve Günler**, Yapa yayınları, İstanbul, 1994.
- **Sorunu Olan Çocukların Eğitimi, Anadolu Üniversitesi Yayınları**, Eskişehir, 2004.
- SÜKAN Zafer, **Okul Öncesi Etkinlikleri**, MEB Yayınları, İstanbul, 1983.
- SÜRÜCÜ Özlem, **Ana Baba Öğretmen El Kitabı Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu**, YA-PA Yayın Pazarlama,, İstanbul, 2003.
- TANRIKULU Semra, **Ders Notları**, İzmir, 2006.
- TOPBAŞ Seyhun, **Dil ve Kavram Gelişimi**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2005.
- TOPBAŞ, Zerrin TURAN, Cem GİRĞİN, Ümit GİRĞİN, İlknur MAVİŞ, Dilek
- TURAN Yasemin, İlknur ERCAN, **Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar İçin Okuyorum Konuşuyorum 1**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2003.
- TURAN Yasemin, İlknur ERCAN, **Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar İçin Okuyorum Konuşuyorum 2**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2003.
- TÜFEKÇİOĞLU Umran, Ahmet KONROT, Cem GİRĞİN, Zeliha GÜNEŞ, Canan İLERİ, Ümit GİRĞİN, **Konuşma ve Yazma Eğitimi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004.
- TÜFEKÇİOĞLU Ümran, Ayşegül ATAMAN, Yıldız UZUNER, Seyhun
- ÜRE Jale, **Artık Materyallerle Çeşitli El Faaliyetleri**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2000.
- YANGIN Banu, **Türkçe Öğretimi**, MEB Yayınları, 1999.